

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

KAFKA

SEÇME YAZILAR

***Franz
Kafka
Seçme
Yazılar***

Kapak ve İç Tasarım

Kenan Bıyıklı

0530 051 29 20

Baskı

İstanbul 2018

Orient Basım Yayın San.Tic.A.Ş.

EZR YAYINCILIK

0850 340 44 24

Sertifika No: 31346

www.profitap.com

***Franz
Kafka***

***Seçme
Yazılar***

İnsanın dudaklarda bir lanetle gömüldüğü an

Kendi alın kemiği kendi yolunu tıkıyor. (Kendi alnına toslayarak alnını kana buluyor.) O, kendini bu dünyada hapsedilmiş hissediyor, kuşatılmış hissediyor kendini; tutuklunun üzüntüsü, acizliği, hastalığı, çılgın kuruntuları onun içinde de infilak ediyor; hiçbir avuntu onu avutamaz, salt avuntu olduğu için, tutsaklığın hayvani gerçeğine karşı nazik ve baş ağrıtan bir avuntu olduğu için. Ama eğer gerçekten ne istediği sorulsa, cevap veremez, çünkü – bu onun en sağlam delillerinden biri – özgürlük fikrine sahip değil.

Bazıları ıstırabın varlığını güneşi göstererek reddeder; o ise ıstırabı göstererek güneşin varlığını reddediyor.

İki düşmanı var; birincisi arkasından, köklerinden sıkıştırıyor onu; ikincisi ise önündeki yolu sürgülüyor. İkisiyle de mücadele ediyor. Gerçekte birincisi ikincisiyle mücadelesinde onu destekliyor, çünkü onu ileriye doğru itmeyi istiyor, ve aynı şekilde ikincisi birincisiyle mücadelesinde onu destekliyor; çünkü onu geriye doğru sürüyor. Ama bu ancak kuramsal olarak böyle; çünkü sadece iki düşman değil var olan, kendisi de var, ve onun niyetinin ne olduğunu kim gerçekten bilebilir?

Bir sürü yargıcı var, ağaca tüneyen kuş ordusuna benziyorlar. Sesleri birbirine karışıyor, makam ve yetki sorunları içinden çıkılamayacak denli karışık, ve makamlar sürekli değişiyor. Ama bununla beraber insan onların arasından bireyleri ayırt edebilir (örneğin, içlerinden biri, kurtuluşa kavuşmak için sadece iyi'nin safına geçmenin yeteceğini, bunun için

ne geçmişe ve hatta ne geleceğe başvurulamayacağı görüşünü savunuyor..) Çoğunlukla uzun sürelerle duraklayan ama esasında sonsuzca süren, kendisinin ve başkasının, ama tüm hayatın eziyet eden, ağır aksak, dalga benzeri devinimi ona işkence ediyor. Çünkü bu ona sonsuz düşünme zorunluluğu getiriyor. Bazen bu işkence olayların önünde gidiyor gibi geliyor ona. Arkadaşının çocuğu olacağını öğrendiği zaman, bu doğum için kendi düşüncelerinde zaten acı çekmiş olduğunu fark ediyor.

İki şey görebiliyor: birincisi, nefsin taşmalarından, araştırmalarından, yansımalarından ve serinkanlı düşünmelerinden oluşuyor, ki bunlar yaşam dolu ve bir tür haz duygusu olmadan olması imkânsız. Bunların sayıları ve olasılıkları sonsuzdur; bir tahta biti bile içine yerleşmek için nispeten daha geniş bir yarığa ihtiyaç duyar, ama söz konusu işler için yere gerek duyulmaz; küçükçük bir yarık bulunamasa bile, binlerce ve onbinlercesi birbirleriyle içice geçerek yaşayabilirler. Bu birinci şey.

Ama ikincisi, insanın hesap vermeye çağırıldığı, ama ağzını açıp tek bir ses bile çıkaramadığı, gerisin geriye tekrar gözlerin vs. kucağına fırlatıldığı, ama artık bütün bunların fayda etmediğini anlayıp aralarında dolaşmasının imkânsız olduğunu fark ederek kendisini bıraktığı ve dudaklarda bir lanetle gömüldüğü andır.

Çocuklar ciddidir, olmayacak şey yoktur onlar için.

Bugün kısa yazacağım, yarın gene yazarım, bugün yalnız kendim için yazıyorum, yalnız kendime bir iş görebilmiş olmak için, mektubunuzun etkisini birazcık olsun atabilmek için... Yoksa bütün gün duyacağım ağırlığını üstümde.

Ne anlaşılmaz bir insansınız Milena! Viyana'da yaşıyorsunuz, derdiniz başınızdan aşmış, gene de şaşmaya, üzülmeye vakit bulabiliyorsunuz... başkalarını, örneğin beni düşünüyor, uyuyamadığım için üzülmüyorsunuz! Bakın buradaki üç kız arkadaşım (üç kardeş, en büyüğü beş yaşında) daha akıllı. Uygun zaman kollarlar, gölün yakınında olalım olmayalım, beni suya atmak isterler.. Kendilerine bir kötülüğüm dokunduğu için mi? Yoo.. Ne kötülüğüm dokunabilir? Biz büyükler çocukları buna benzer bir şeyle ürkütecek olsak, bunda şakayla karışık sevgi vardır, aşağı yukarı şu anlama gelir: Hadi bakalım deriz, şimdi bir şaka yapalım, hiç olmayacak bir şey söyleyiverelim. Ama çocuklar ciddidir, olmayacak şey yoktur onlar için. On kez de atma işinde başarısızlığa uğradıklarını görseler gene kanmazlar, gene denemekten caymazlar... unutmuşlardır başaramadıklarını, bilmezler bile. Çocukların isteklerini, büyüklerin bilgilerine dayanarak yapacak olsak, onların ne denli korkunç oldukları çıkar ortaya. Dört yaşındaki küçük bir kızcağız yalnız öpülmek, yalnız okşanmak için dolaşır çevremizde sanırız... bir ayı yavrusu gibi güçlü olduğunu ummayız; meme emdiği günlerden kalma şişkince karnıyla saldırır üzerinize, iki kardeşi de yardıma koşmuştur, sağdan soldan çekiştirirler, körünün parmaklığına dek sürüklendiğinizi görürsünüz. Çocukların güleç babası, yanında sevimli, şişmanca karısı (ara-

banın içinde dördüncü çocuğu) uzaktan bakıp gülerler bu duruma, yardım etmek gelmez akıllarına! Son saniyelerimi yaşıyorum dersiniz, ama birden kurtulursunuz ellerinden... Nice olmuştur bu kurtuluş? Bilmiyorum, anlatamam. Akıllı ya da ileriye görmesini bilen çocuklar beni yok etmek istiyor, ciddi bir nedenleri de yok... Belki gereksiz buluyorlar beni; oysa bilmiyorlar mektuplarınızı, size yazdıklarımın da haberleri yok.

Neden korktunuz son mektubumdaki “bağışlayın” sözünden? Çok kötü, uykusuz geçen günlerimdeydi, tuttum o öyküyü yazdım size, bana hep sizinle çağrışım yaptıran o öyküyü... Bitirdiğim vakit şakaklarım öylesine zonkluyordu ki, niçin yazdım diye düşündüm. Burada olsaydınız, burada balkonda... elle tutulur çeşitten olmasa bile, çok şey diyebilirdim size, ne yapayım işte, elimden başka türlü gelmedi, işin özünü anlatmak istedim. Bugün de yaptığım o değil mi?

Evlenmenin leh ve aleyhindeki nedenlerin listesi

Franz Kafka'nın 21 Temmuz 1913 yılında günlüğüne yazdığı "Evlenmenin leh ve aleyhindeki nedenlerin listesi"

1. Hayata tek başına katlanmanın güçsüzlüğü; tek başına yaşama güçsüzlüğü değil, tam tersine, bir kimse ile birlikte yaşayabilmem hatta belki olanaksız; kendi yaşamımın üzerime çullanmasını, kendi şahsımın gereksinimlerine, yaş ve zamanın saldırısına, içimdeki yazma hevesinin beni belli belirsiz sıkıştırmasına, uykusuzluğa, yakın bir cinnetin sezgisine, işte bütün bunlara tek başıma katlanacak güçten yoksunum. Bakarsın, diye eklemem gerekiyor kuşkusuz, F. ile hayatımı birleştirmem varlığıma daha çok direnç sağlayabilir.

2. Her şey hemen düşüncelere salıyor beni! Mizah dergisinde okuduğum bir nükte, Flaubert ve Grillparzer'i anımsayıp, gece için hazırlanan yataklar üzerinde anne ve babamın geceliklerinin görünümü, Max'ın evliliği. Dün kız kardeşim dedi ki: "Evlenenlerin (bizim hısım akrabalar arasında) hepsi de nasıl mutlu oluyor, anlamıyorum." Kız kardeşimin bu sözü de düşündürdü beni. Yine içimdeki o korku depreşti.

3. Pek çok yalnız olmam gerekiyor. Elde ettiğim tüm başarılar sadece yalnızlığımın ürünüdür.

4. Edebiyatla ilişkisiz her şeyden nefret ediyorum. Onun bununla konuşmak, edebiyata ilişkin olsa da sıkıyor beni; onu bunu ziyaret etmek sıkıyor, akrabaların acı ve sevinçleri ruhumun derinliklerine kadar beni sıkıntıya boğuyor. Konuşmalar

düşündüğüm her şeyin önemini, ciddiliğini ve gerçekliğini silip götürüyor.

5. Bağlanmaktan, karşı tarafa akıştan korku. Çünkü o zaman asla yalnız kalamayacağım demektir.

6. Kız kardeşlerimin önünde –özellikle böyleydi eskiden– çokluk öbür insanlar karşısındakinden bambaşka biri oluyorum: Korkusuz, dış etkilere açık, güçlü, şaşırtıcı, içimde ancak yazı yazarken duyduğum bir heyecan. Eşimin aracılığıyla herkesin önünde de böyle olabilsem! Ama o zaman bu, bir borç gibi yazma eyleminden düşülmeyecek mi? Eksik olsun! Eksik olsun!

7. Yalnız olsam belki bir gün bürodaki işimi gerçekten bırakabilirim. Evlenirsem bunu asla yapamam.

Çakallar ve Araplar

Vahada mola verdik. Yoldaşlarım uykuya dalmıştı. Bindüğimiz develere yiyeceklerini, sularını veren uzun boylu, beyaz tenli bir Arap önümüzden geçip yatmaya gitti.

Kendimi otların içine attım, sırtüstü yatıp uyumak istedim fakat başaramadım; bir çakalın uzaklardan gelen ağlamaklı ulumasını işitince doğrulup oturdum. O ana dek uzaklarda olan şey, birdenbire yakın oldu; Çevremde bir çakal sürüsü belirdi, mat altın rengi, bir yanıp bir sönen gözler, kamçı altında hareket eder gibi dengeli ve çevik, ince uzun gövdeler.

Aralarından biri arkamdan yanaştı, kolumun altından geçerek iyice sokuldu, benim sıcaklığımdan yararlanmak ister gibiydi; daha sonra karşıma geçti, tam gözlerimin içine bakarak konuşmaya başladı:

“Çevrende gördüğün çakalların en yaşlısı benim. En sonunda seni burada görüp selamlamaktan mutluyum. Seni öyle uzun zamandan beri bekliyoruz ki, neredeyse umudumuzu yitirmiştik; annem seni bekledi, onun annesi de bekledi, daha eski anneler de, çakalların ilk anasına dek beklendin, inana bana!”

“Doğrusu hayret ettim,” dedim. Çakallar uzakta dursun diye yakılması gereken çalı çırpı yığınının ateş vermeyi unutmuşum. “İşittiklerim çok şaşırttı beni. Halbuki yukarıdaki ülkelerden, kuzeyden buraya gelişim sadece tesadüftür, kısa bir

yolculuk yapıyorum. Ey çakallar, benden ne istediğinizi öğrenmem mümkün mü?"

Samimi bir tavırla söylediğim bu sözden sonra sanırım cesaretleri arttı, çevremdeki çember daraldı; kısa mesafede, güçlükle soluyordu çakallar.

"Kuzeyden geldiğinizi biliyoruz," diye konuştu çakalların en yaşlısı. "Bu yüzden umutlandık zaten; çünkü orada aklın egemenliği vardır, oysa burada, Arapların arasında sözü bile edilemez bunun, Arapların o burnu büyük böbürlenmesinde akıl ne gezer. Hem karınlarını doyurmak için hayvanları öldürür hem de leşleri iğrenç bulurlar onlar."

"Sesini o kadar yükseltme, Araplar hemen yakınımızda yatıyorlar."

"Buraların yabancısı olduğun belli oluyor," dedi çakalların en yaşlısı. "Yabancı olmasan dünya kurulduğundan beri bir çakalın bir Araptan nasıl korkmadığını da bilirdin. Bu kavmin içine düşmek talihsizliğinden sonra, bir de onlardan korkacağız ha?"

"Haklı olabilirsin," dedim. "Böyle yabancı olduğum bir konuda yargıda bulunmak istemem ben de. Araplarla aranızdaki kavga pek eskilere doğru gidiyor sanırım, bu nedenle kanınıza işlemiş, yine bu nedenle sonu kanlı da bitebilir."

"Çok akıllısın," dedi çakalların en yaşlısı. Birden çevremdeki çakallar daha hızlı solumaya başladılar, yerlerinden hiç

kıpırdamamışlardı ama dilleri bir karış dışarı fırlamıştı, dişlerini sıkı sıkı kapatsalar belki zaptedebilecekleri pek kötü bir koku ağızlarından dışarı çıkıyordu. “Çok akıllısın, çünkü söylediklerin bizim en eski inancımızla çakışan şeyler. Biz onların kanını alacağız, bu kavga da bitecek.”

Aslında kaçınmak istesem de engel olamadığım bir hırçinlikle, “İyi ama,” dedim, “Onların tüfekleri var, kendilerini savunmaya başladıklarında sizi süslerinizle birlikte yok ederler.”

Kuzeyde yaşasan bile içinden eksik olmayan inanca bir düşünüşle bizi anlamadığını görüyorum,” dedi. “Onları öldürmek gibi bir niyetimiz yok! Bunu yaparsak, bulandığımız pisliği temizlemeye Nil’in tüm suyu bile yetmez. Onları canlı gördüğümüzde hemen kaçıyor, ancak çölün temiz havasına sığındığımızda rahat nefes alabiliyoruz. Çölü yurt edinmemizin nedeni budur işte.”

Yeni katılanlarla giderek kalabalıklaşan çakallar başlarını bacaklarının arasına sokup pençeleriyle temizlemeye koyuldular. Sanki içlerindeki büyük nefreti temizlemek ister gibiydiler; öyle büyük bir nefret ki, bir koşu kaçıp gitsem aralarından, çok mutlu olacaktım.

“O halde niyetiniz nedir?” diye sorarken kalkmaya yelten-dim fakat başaramadım; arkamdaki iki genç çakal dişlerini gömleğime geçirmiş, beni tutuyorlardı, çaresiz oturmayı sürdürdüm. “Sana saygılarından dolayı eteğini tutuyorlar,” diye açıkladı çakalların en yaşlısı. Bir yaşlı çakala bir de diğer çakallara baktım, “Söyleyin bıraksınlar eteğimi,” diye bağırdım.

En yaşlı çakal, "Eğer arzun buysa bırakırlar elbette," dedi. "Yine de, bırakmaları biraz zaman alır. Adetimiz olduğu üzre, dişlerini derinlere batırıp kenetlediler, artık ancak yavaş yavaş ayırabilirler dişlerini. Sen de bu arada bizim ricamıza kulak verebilirsin." Çaresizce, "Davranış biçiminiz beni ricanızı kabule zorluyor," dedim. "Çaresizliğimizi mazur gör!" dedi çakalların en yaşlısı; konuştuğunda sesinin derinliklerinden çıkageldiği en yalvarır tınıyı çağırır gibiydi. "Çaresiz hayvanlarız, elimizde dişlerimizden başka şey yok; iyi ya da kötü, dişlerimiz olmasa ne yapardık?"

Sakinleşmesem de, "Benden ne istediğinizi söyleyin bakalım," diyebildim.

Yaşlı çakal, "Sahip!" diyerek sesini yükseltti, o konuşmaya başladığında tüm çakallar da ulumaya başladılar, çok uzaklardan işitilen bir melodi gibiydi bu uluma. "Sahip!" Dünyaları düşman eden bu kavgaya sen bir son verebilirsin. Bunu başarak kişinin tarifini yaşlılarımız bize vermişlerdi, anlattıkları kişi sana benziyordu. Araplardan istediğimiz huzur, soluyabilecek hava, gözümüze onların görüntüsü girmeden ufka bakabilmek, Arapların boğazladığı koyunların sesini işitmemektir; hayvanlar kendi ecelleriyle ölme hakkına sahip olabilmeli, biz de rahatsız olmadan onların kanlarını içebilmeli ve kemiklerine dek tüm etlerini yiyebilmeliyiz. Temizlik, tek arzumuz temizliktir," Konuşma buraya bağlandığında, çevredeki çakallar ağlayıp sızlanmaya başladılar. "Ey yüreği asil, tüm iç organları asil sahip! Bu duruma nasıl olup da ses çıkarmıyorsun! Bunların akları pis karaları pis, saç sakalları iç kaldırıcı, göz pınarlarını görsen kusarsın, kollarını kaldırdıklarında kol-

tuk altlarından cehennemin kapısı görünür gibi. İşte bu yüzden sahip, ey aziz sahip, her şeye gücü yeten ellerinle, şu ellerinle gırtlaklarını kesiver Arapların!" En yaşlı çakal başıyla bir işaret verince arkadaki çakallardan biri koşarak yaklaştı, azı dişleriyle ufak bir dikiş makası taşıyordu.

O anda, rüzgara karşı yürüyerek gelen Arap kervanbaşı uzun kamçısını havada sallayarak ortaya çıktı, "Makası da çıkarın da yaptığımız iş tam olsun!" diye bağırdı.

Sesi işiten çakallar bir anda dağılıverdiler, az uzağımızda yeniden toplandılar, birbirlerine yanaşıp çömeldiler. O denli yanaşmış ve o denli hareketsiz kalmışlardı ki, yalancı ışıkların pervane olduğu küçük bir engel gibi görünüyordular.

Arap kervanbaşı, "Ey sahip! Sonunda bu oyunu da öğrendin işte," dedi; sonra ancak soyunun izin verdiği sıcaklıkta bir kahkaha patlattı. "Çakalların ne istediklerini biliyorsun demek?" diye sordum. "Elbette," diye yanıtladı; "Bunu bilmeyen yoktur! Araplar dünya üzerinde varolduğundan beri bu makas çölde dolaşmaktadır, dünya varolduğu sürece de dolaşmaya devam edecek. Bu makas buralara gelen her Avrupalıya sunulur; karşılıklarına çıkan her Avrupalı, çakallar için uygun kişidir. Bu zavallı hayvanlarda bu saçma umut yaşar gider işte, gerçekten akılsız yaratıklar bunlar. Bu yüzden onları severiz, köpeklerimiz gibi severiz, sizinkilerden güzel köpekler. Bak sahip! Develerden biri öldü, onu buraya getirtirdim."

Dört Arap deve leşini getirip önümüze koydular. Hayvan yere bırakılır bırakılmaz çakalların sesi yükseldi. Kendilerine

çeken görünmez iplerin gücüne karşı koyamıyormuş gibi, karnlarının üzerinde sürünerek, bir durup bir hızlanarak yaklaştılar. Arapları, onlardan nefretlerini unutmuşlardı; burunlarının dibinde kokan leş akıllarından her şeyi alıp götürmüştü, büyülenmiş gibiydiler. Bir çakal hemen leşin boynuna atıldı, ustaca atardamarı bulup dişlerini geçirdi. Denetimden çıkmış bir yangını umutsuzca söndürmeye çabalayan küçük bir pompa gibi çalışıyor, gövdesindeki tüm kaslar kabarıp duruyordu. Çok geçmeden tüm çakallar geldiler, leşin üzerinde küçük bir tepe oluşturdular, hepsi ilk çakalın çabasına destek verdiler.

Arap kervanbaşı yaklaştı, dokunduğu yerde yangın çıkaran kamçısını çakalların üzerine sallamaya başladı. Çakallar kafalarını kaldırdılar; biraz sarhoş biraz kendilerinden geçmiş halde, karşılarında dikilen Arapları gördüler. Hemen o anda sırtlarında kamçıyı da hissettiler, davranıp bir boy geriye kaçtılar. Devenin kanı yerde göller yapmış, kokusu çölü tutmuştu, gövdede birçok yerde dişlerin açtığı delikler görünüyordu. Dayanamayıp yeniden yaklaştılar. Kervanbaşı kamçısını havaya kaldırıncı eline yapıştı.

“Hakkın var sahip!” dedi. “Bırakalım da mesleklerini yap-sınlar. Yola düşme zamanımız da geldi zaten. Ne inanılmaz hayvanlar olduklarını gördün işte. Nasıl da nefret ediyorlar biz-den!”

Evin Beyinin Tasası

Odradek'in Slav dillerinden geldiğini söyleyerek sözcüğün anlamını açıklamaya çalışıyor kimileri. Kimileri de Almanca kökenli olduğu, Slav dillerinden de etkilendiği iddiasında.

Bu iki açıklama da kesin değil, bu yüzden ikisinin de doğrudan uzak olduğunu söylemekle haksızlık edilmiş olunmaz herhalde; şu da var ki, iki açıklama da sözcüğün anlamını vermekte yetersiz kalıyor.

Eğer Odradek adında bir nesne gerçekten var olmasa, böyle araştırmalarla uğraşacak kim bulunurdu? Duyduğumuzda, önce yıldız biçiminde, yassı bir iplik makarası olduğunu zannedersiniz; gerçekten de, üzerine iplik sarılmış gibidir fakat bunlar sonsuz renk ve çeşitlilikte, birbirine düğümlenmiş, dolanmış, eski ve kopuk iplik parçalarıdır sadece. Üstelik makara olmakla kalmaz Odradek; yıldızın tam ortasından çapraz bir çubuk çıkar, bir başkası dik açıyla buna eklemlenir. Bir ayak bu dik açıyla gelen çubuk, ikinci ayak yıldızın kollarından biri olarak, nesne ayakta da durabilir.

Söz konusu nesnenin eski zamanlarla anlamlı bir biçim taşıyıp şimdi parçalarına ayrıldığı da sanılabilir, nedir, bu da doğru olmayabilir, en azından bu iddiayı doğrulayan bir kanıtımız yok, nesnenin hiçbir yerinde andığımız parçalanma ya da kırılmayı gösteren bir iz bulamıyoruz. Her yönüyle saçma olan bu nesnenin kendisine özgü bir bütünlüğü var. Hem epeyi hareketli olup bir türlü ele avuca sığmadığından, üzerine daha çok konuşmak da mümkün değil.

Bazen tavan arasında, bazen merdivenlerde, bazen kordorda, hatta holde bulunuyor, aylar boyunca yitip gittiği de oluyor, sanırım o günlerde başka evlere göç etmiş oluyor fakat önünde sonunda bizim eve dönüyor mutlaka. Kimi zaman kapıdan çıkıp, aşağıda, merdiven korkuluğuna yaslanmış bekleyen onu gördü mü, konuşmadan duramıyor insan. Elbette yanıtlaması güç sorular sorulmuyor ona, öyle ufacık bir şeye güç sorular sorulamaz, hep çocukmuş gibi davranılıyor ona. "Adın ne?" diye soruluyor, "Odradek," diyor o. "Nerede oturuyorsun?" denince, "Belli bir adresim yok," diye yanıtlıyor, ardından gülüyor. Ancak ciğerleri kullanmadan başarılabilecek, düşen yaprakların çıtırdaması gibi bir gülüş bu. Çoğu kez, konuşma burada kesiliyor, bu yanıtları almak bile mümkün olmuyor kimi zaman; tahtadan görünümüne yaraşan suskunlukla, uzun sessizliklere gömülüyor Odradek.

Kendi kendime, "Bunun sonu nereye varır?" diye soruyorum hep, "Ölür mü bir gün?" ölümlü nesnelerin kendince amaçları, bir tür etkinliği olur, bu etkinliğin içinde, oraya buraya sürtünerek ufalanıp giderler, gel gör ki, Odradek için söz konusu değil bunlar. Demem o ki, uzaktaki bir gün ardına çocuklarını, torunlarını takmış, merdivenleri teker yuvar inmesi mümkün mü acaba? Kuşkusuz, kimseye en ufak zararı yok, ne var ki, ben öldükten sonra bile yaşamını sürdüreceğini düşününce kahrımdan çıldırıyorum.

Eskiden Bir Yaprak

Ülkemizin savunulması görevi ciddiye alınmışa benzemiyor pek. Bugüne dek biz de önemsemedik bunu, gündelik işlerimizin peşine düştük; fakat şu son zamanlara olup bitenler, hepimizi kara kara düşündürüyor.

Ben, imparatorluk sarayına bakan alandaki ayakkabı mağazasının sahibiyim. Henüz şafak sökerken, mağazayı açmadan, alana çıkan tüm sokakların başı silahlı adamlar tarafından kesiliyor; bizim askerlerimiz değil bunlar, kuzey illerinden gelme göçebeler. Başkentimiz sınırdan bu denli içerdeyken, nasıl olup da burada dek gelebildiklerini anlamak mümkün değil. Nasıl gelmişlerse gelmişler bir kez; görünüşe göre, her şafakta sayıları artıyor giderek.

Göçebe karakterleri yüzünden dam altına giremiyor, açık havada yatıp kalkıyorlar. Kılıçlarını bilemek, oklarını yapmak, at binmeye çalışmak; böyle uğraşlarla geçiriyorlar günlerini. Temizliğe özenip gözümüz gibi baktığımız hep sessiz kalmış bu alanı at ahırına döndürdüler. Arada bir iş yerlerimizden çıkıp, hiç olmazsa en kötü pislikleri çevremizden uzaklaştırmaya çalışıyoruz. Ne yazık ki, bu çabamız da günden güne tavsadı, çünkü emeklerimiz boşa gidiyor; yetmezmiş gibi, azgın atların nalları altında ezilmek ya da kamçılanıp yara bere içinde kalmak tehlikesi de cabası.

Onlarla konuşmak olanaksız; dilimizi hiç anlamıyorlar, ayrıca bir dilleri olduğundan da emin değiliz, kargalar gibi anla-

şıyorlar birbirleriyle, sabahtan akşama dek karga gaklaması dinliyoruz. Bizim toplumsal yaşayışımızın düzenini bilmiyorlar, bunu öğrenmek gibi bir niyetleri de yok. Bu nedenle, işaretlerle anlaşmaya çalışmak zahmetine bile girmiyorlar. Onlara bir şey anlatmak için dilinizde tüy bitene dek konuşmak, kollarınız kopana dek işaretler yapmak da yararsız; anlamazlar, anlamayacaklardır da. Bunu denediğimizde suratlarındaki ifade bozulur, gözleri belerir, ağızları köpürür fakat niyetleri ne bir şey anlatmak, hatta ne de korkutmaktır, sadece başka türlü davranamıyorlar. Bir şeye gereksinim duyduklarında sormadan alıp giderler, zora başvurdıkları söylenemez yine de; bir şey almaya kalktıklarında herkes nesi var nesi yok bırakıp bir kenara siniyor nasıl olsa.

Mağazamdaki mallardan da epeycesini alıp götürdüler. Ama karşıdaki kasabın başına gelenleri gördüğümde, kendi halime şükrediyorum. Zavallı adam yeni kesilmiş eti getirir getirmez, gelip tüm etlere el koyuyor, mideye indirmek üzere götürüyorlar. Üstelik atları da et yiyor bunların, atla binicisi yan yana durup, iki ucundan dişlemeye başlıyorlar eti. Kasap öyle korkuyor ki, et vermemek aklına bile gelmiyor. Biz, alandaki esnaf, onu anlıyor, aramızda topladığımız parayla zararını kapatıyoruz. Bu göçebelerin etini kessek, neler yaparlar kim bilir! Böyle her gün etle beslesek de, günün birinde kim bilir daha neler yapacaklar!

Kasap, geçenlerde bir gün, hiç olmazsa hayvanı kesme zahmetinden kurtulmak için, canlı bir sığır getirdi; herhalde bir daha asla böyle bir şey yapmaz! Mağazamın en dibine kaçtım, başımın üzerine elime geçen her türlü giysi, çul çaputu geçir-

dim, bir saat boyunca başımı kaldırmadan yattım; göçebelerin çepeçevre sarıp böğründen canlı canlı kopardıkları etler yüzünden bağırması alanı tutan sığırın sesini işitmemek için yaptım bunu. Ancak sesler kesildikten çok sonra mağazanın önüne çıkmayı göze alabildim. Şarap fıçısının çevresinde devrilen sarhoşlar nasıl yatarsa, göçebeler de, sığırdan arta kalanların çevresinde öyle yatıyordu.

Eğer yanılmıyorsam, tam o sırada sarayın penceresinden bakan imparatoru gördüm. Eski günlerde, imparator böyle dış odalara dek gelmez, sarayın merkezindeki bahçede eğleşirdi. Ama şimdi, en azından benim gördüğüme göre, pencerenin ardında dikilmiş, başı yana düşmüş, sarayının önündeki kargaşayı izliyordu.

Kendi kendimize, “Bu işin sonu nedir?” diye soruyoruz, “Bu taşınması güç eziyete daha ne kadar katlanacağız?” İmparatorun sarayının çekim gücü, bu göçbeleri uzak ülkelerinden buraya getirdi fakat onları geri yollamayı beceremiyor. Sarayın kapısı hiç açılmıyor; gün boyunca bir içeri bir dışarı gezip şişinen nöbetçi, şimdi demir kafeslerin ardından burnunu bile göstermiyor. Ülkemizin savunulması zanaatkarlar ve biz esnafa kaldı fakat biz, bu zor ödevi başaramayız, bunu yapabileceğimiz söyleyerek övündüğümüzü işiten olmamıştır. Ortada bir yanlış anlama olduğu kesin; bu yüzden mahvolacağız sonunda.

Bir Düş

Josef K. düş görüyordu. Öyle güzeldi ki gün, K.'nın canı gezmek istedi. Fakat iki adım bile atamadan mezarlıkta buldu kendini.

Hiç de kestirme sayılmayacak, kıvrıla kıvrıla giden yapay yollar uzanıyordu önünde, nedir, Josef K. bu yollarda, şaşkınlık veren bir hızla akan bir ırmak gibi, sağa sola savrulmadan, kayarcasına süzülüyordu. Bir mezarın tümseğini çok uzaklardan kestirmişti gözüne, tümseğin önünde duracaktı. Orası K.'yı çekiyor, ne denli hızlanırsa hızlansın yavaş ilerlediğini sanıyordu. Tümseği açık seçik göremiyor, rüzgarda katlanıp birbirine sertçe vuran bayraklar önünü kapatıyordu. Bayrakları taşıyanlar da görülmüyordu fakat tümseğin çevresinde büyük bir eğlence düzenlenmiş izlenimi ediniyordu insan.

K. hala uzaklara bakarken, mezarın yanında olduğunu fark etti birdenbire; neredeyse yolun kıyısındaki mezarı görmeden geçip gidecekti. Sıçrayıp otların arasına atladı; toprak boşta kalan ayaklarının altında hızla akıp gittiğinden dengesini yitirdi, tam mezarın önüne kapaklandı. Mezarın ardında dikilmiş iki adam üzeri yazılı bir taş havada tutuyorlardı. K.'nın oraya geldiği anda, taş yere sapladılar, taş saplandığı yerde, sanki beton dökülerek sabitlenmiş gibi, sapasağlam dikildi. Çalıların arasından K.'nın kitabe yazarı olduğunu sezinlediği üçüncü bir adam belirdi; ayağındaki pantolon ve tam iliklenmemiş gömleğinden başka giysisi yoktu adamın üzerinde; başına kadife bere geçiren adam mezara doğru yaklaşırken, elindeki kalemle

havaya şekiller çizmeye başladı.

Taşın başındaki bir yere kalemle yazmaya koyuldu; taş epeyi yüksek olduğundan, adam çalışırken eğilmek zorunda kalmıyordu. Yine de ileri uzanmak zorundaydı, çünkü üzerine basılmaması gereken mezar, taşla onun arasında duruyordu; bu yüzden parmaklarının ucunda yükseliyor, dengesini sağlamak için sol eliyle taşa abanıyordu. Sadece kalemini kullanarak ve ustaca çalışarak, taşın üzerine yaldızlı harflerle “Burada Yatan” sözcüklerini kazıdı. Temiz, güzel bir yazıyla hak edilmiş harfler som altındandı. Sözcükleri yazınca, dönüp K.’ya baktı adam. K. kitabenin geri kalanının yazılmasını sabırsızlıkla beklediğinden, adama aldırmadan taşa bakmayı sürdürüyordu. Adam da işini tamamlamak istedi ama yapamadı, onu engelleyen bir şey vardı, kalem elinde sarktı, dönüp K.’ya baktı. K. da adama bakıyordu artık, onun kararsızlığını sezmiş fakat bunun nedenini bulamamıştı. Adamın o canlı hareketleri donmuştu sanki. K. da ne yağıcağını bilmez haldeydi, çaresizlikle birbirlerine baktılar, aralarında bir türlü gideremedikleri bir yanlış anlama oluşmuştu. O sırada mezarlıktaki kilisenin çanı çalmaya başladı fakat adam elini kaldırıp bir işaret verince sustu. Biraz sonra, yavaşça, yeniden çalmaya başladı, çağrıya benzer tınısı kalmamıştı, hemen sustu zaten, belki de sesinin nasıl çıktığını merak etmişti sadece. Adamın hali K.’ya dokundu, eliyle yüzünü kapayıp hıçkırarak ağlamaya başladı. K. yatışana dek beklemek niyetindeki adam, başka çıkar yol bulamayınca, yazma işine döndü. Taşa çizilen henüz ilk çizgi K.’nın kurtuluşu oldu, adamın bu çizgiyi kazımak için çok zorlandığı hemen belli oluyordu; yazı öncekiler kadar güzel değildi, öncelikle altın yaldızı yoktu, soluk, sarsak bir uzanışla

duruyordu taşın üzerinde. Bu bir J harfiydi, orantısız bir büyüklüğü vardı, harf tam biterken adam ayağını hırsıyla yere vurdu, ayağı tümseğe daldı, her yana toz toprak dağıldı. Sonunda adamı anladı K., ondan özür dileyerek zaman yitirmedi, parmaklarıyla toprağı kazmaya koyuldu, toprak hiç direnmiyor, sanki her şey önceden hazırlanmış gibi tümsek eriyip gidiyordu. Tümseğin altından sert eğimli duvarlarla çevrilmiş bir çukur belirdi, güçlü bir rüzgar K.'yı ters çevirip çukurun içine yuvarladı. O, dipsiz derinliklerde, başını dimdik tutarak yiterken, yukarıda, taşla mükemmel süslemelerle kazınmış adı görünüp geçti.

Josef K., bu görüntünün güzelliğiyle adeta sarhoş olarak uyandı.

Kardeş Katili

Elimizdeki kanıtlara göre, cinayet aşağıdaki gibi işlenmiştir:

Katil Schmar, ayın görüldüğü bir gece saat dokuza gelirken köşeye gelip dikilmeye başlıyor. Kurban Wese, işyerinin bulunduğu sokaktan oturduğu sokağa giderken, bu köşeden geçmek zorundadır.

Hava, insanı derinden titretecek denli soğuk fakat Schmar'ın üzerinde ince, mavi bir elbise var sadece, üstelik ceketinin düğmelerini de iliklememiş. Soğuğa falan aldırdığı yok, köşede dönüp duruyor bir başına. Kamayla mutfak bıçağı arasında bir cinayet aletini kınından sıyırmış, kabzasını sıkıca kavramış; bıçağı ay ışığında gözden geçiriyor. Işıl ışıl parıltı da bıçak, Schmar yetersiz buluyor bunu, kaldırım taşlarında deniyor bir de, kıvılcımlar saçıyor bıçak. Bıçağı taşlara vurduğu an bir pişmanlık duyuyor, körlenen ağzı bilemek için çizmesinin tabanına keman yayı gibi sürüyor, beri yandan da, tek ayak üzerinde dikilip gövdesini öne eğmiş, hem bıçağın çizmeye sürtünmesinin sesine hem de yazgının kurbanıyla yolunu kesiştireceği sokağa kulak veriyor.

Fakat, hemen oradaki evin ikinci kat penceresinden onu izleyen Pallas adındaki emekli, neden sesini çıkarmadan bekliyor? İnsan denen yaratık, çözülmesi güç bir muamma! Ropdöşambrının yakasını kaldırmış, kuşağı göbeğinin üzerinden bağlamış Pallas, başını sallayarak sokağa bakıyor.

Sokağın karşısında, beş ev ilerde, sırtında geceliği, geceliğin üzerinde tilki kürküyle Bayan Wese, alışılmıştan geç saate kalan kocasının yolunu gözlüyor.

Derken, Wese'nin işyerinin kapısına takılı çingırağın çaldığı işitiliyor, kapı çingırakları için çok gür bir ses şehre dağılıyor, gökyüzüne yükseliyor, o gece fazla mesai yapan Wese sokakta görülmüş değil henüz, sadece o çingırak sesi iş yerinden ayrıldığını haber veriyor, kaldırımlar Wese'nin sessiz adımlarını saymaya başlıyor artık.

Pallas pencereden dışarı sarkıyor, her şeyi görmek niyetinde. Bayan Wese çingırağı duyunca rahatlamış, pencereden çekiliyor. Schmar ise diz çöküyor yere, gövdesinde açıkta kalan yerleri, elleri ve yüzünü taşlara bastırıyor; herkes üşürken o bu denli yangınlar içinde.

Wese iki sokağın sınırında duruyor, sadece bastonu diğer sokağa geçmiş o an, öyle durmak geliyor içinden. Gökyüzünün gece aldığı lacivert rengin çekiciliğine kapılmış, her şeyden habersiz, saçlarını karıştırarak göğe bakıyor, geleceğine dair tek bir haber kıpırtısı göstermeyen göğe. O saçma, akılla açıklanamaz yerini koruyor her şey. Aslında yoluna gitmesi gereken Wese, doğruca Schmar'ın bıçağına doğru ilerliyor.

Parmak uçlarına kalkıp dimdik tuttuğu bıçağı havaya kaldıran Schmar, "Wese!" diye bağırıyor; "Wese! Karın Julia bu gece nafile bekleyecek seni!" Wese'nin boynuna önce sağ, sonra soldan saplıyor bıçağı, daha sonra, karnına, hayli derinlere daldırıyor. Wese, şişlenmiş lağım fareleri nasıl haykırırsa,

İşte öyle sesler çıkarıyor.

Schmar, "Bitti!" diyor, bıçağı, artık işine yaramayacak bu kanlı yükü kaldırıp önünde durduğu evin duvarına fırlatıyor. "Cinayetle gelen mutluluk! Yabancı kan akıtılınca duyulan hafiflik, neredeyse kanatlanma! Wese, gece kuşu seni, içki arkadaşım! İşte yere serilmiş, kanın yavaşça boşalırken can veriyorsun. İçi kan dolu bir kase olmadığına üzülüyorum şimdi, üzerine oturup, tüm kanı boşaltıp, seni tümüyle yok etmek mümkün değil. Her düşlediğini yapamıyor insan, her düş çiçek açmıyor, sende geriye kalan külçe yok olmadığı gibi, tekme yemeye amade, yatıp duruyor işte. Fakat bu durumla bana sorduğun suskun soru ne?"

Pallas, heyecandan titreyerek inip iki kanadını birden açtığı kapıya dikilmiş, "Schmar! Schmar! Her şeyi gördüm ben, her şeyi!" diye haykırıyor. Birbirlerini süzüyorlar. Pallas bununla yetiniyor, Schmar ne yapacağını bilemez gibi.

Çevresini saran kalabalıkla birlikte Bayan Wese geliyor, yüzü korkusundan kocamış. Kürkünün önü açılıyor, kocasının üzerine atılıyor, gecelikli beden Wese'ye, onların üzerini mezarları bürüyen otlar gibi örten kürkse kalabalığa aittir.

Schmar kusma isteğine, dişlerini sıkarak, güçlkle karşı koyuyor, gelen polisin omzuna gömüyor başını; polis Schmar'ı alıyor, çevik adımlarla uzaklaştırıyor oradan.

Maden Ocağını Ziyaret

Mühendislerin en önde gelenleri bugün bizim yanımızda, aşağıdaydılar. Yönetimin son talimatına göre, yeni dehlizler açılacaktı, bu dehlizlerin ilk ölçümlerini yapmak için geldiler.

Çok gençler ama birbirlerinden öyle farklılar ki! Bu genç yaşlarına rağmen hepsi de kendi özgün kimliklerini gösteriyorlar, her biri kendi kimliğini özgürce geliştirebilmiş.

Saçları kara, durmadan hareket eden birinin gözleri çevrede velfeceri okuyor.

Elinde not defteri taşıyan bir diğeri krokiler çizerek yürüyor, bu arada sağa sola bakıp kıyas yapıyor, notlar alıyor.

Ellerini ceplerine sokup elbiselerini gergin tutan biri dimdik yürüyor; vakur görünümlü fakat dudaklarını kemirmesi, önünde durulamaz şu gençlik sabırsızlığını belli ediyor.

Bir dördüncüsü, üçüncüsüne talep edilmeyen açıklamalarda bulunuyor; üçüncüden kısa boylu olan bu dördüncü, konuştuğunu ayartıp baştan çıkarmaya çabalar gibi diğerrinin yanı sıra yürüyor, işaret parmağı hep havada, çevredeki nesnelerle ilgili söylevine hiç ara vermiyor.

Beşinci, rütbe bakımından diğerrlerinden önde sanki, yanında kendisiyle birlikte yürüyen birine katlanamaz gibi, durup durup öne fırlıyor ötekilerden, kimi zaman da geride kalıyor, geriye kalanlar adımlarını onun yürüyüşüne göre ayarlıyor.

Bengi kalmamış, zayıf birisi, taşıdığı sorumluluktan gözleri çukura kaçmış, çoğu zaman düşünceli duruyor, düşünürken elini alınına dayıyor.

Altıncı ve yedinciler biraz kambur; bunlar yan yana samimi bir sohbet halindeler; buranın bizim maden ocağımız olduğuna şüphe yok, en derin dehlizlerdeki işimiz göz önüne alınmazsa, bu iri kemikli, saç sakalı çıkmamış, koca burunlu baylar genç din adamları sanılabilir. Biri kedi gibi tıslayarak gülüyor sıklıkla, durmaksızın gülümseyen diğeri konuşmasına izin vermiyor, boştaki eliyle konuşmasını destekliyor. Bu bayların ikisi de mevkilerinden öyle eminler ki, genç yaşlarına rağmen madenimize öyle hizmetlerde bulunmuş olmalılar ki, burada, böyle önemli bir araştırma gezisinde, şeflerinin gözü önünde, sadece kendilerini ilgilendiren, hiç değilse şu andaki vazifeleriyle ilgisi olmayan sorunları böyle ciddiyetle tartışabiliyorlar. Yoksa bu mühendisler o gülüp durmalarına rağmen gözlerinden en ufak bir ayrıntıyı bile kaçırmayacak denli yetenekliler mi acaba? Bu türden insanlara dair bir yargıda bulunmak epeyi güç.

Ne var ki, kesin olan bir şey var: Sekizinci mühendis, bu iki beyle karşılaştırılamayacak kadar çok, hatta diğerlerinden de çok işine vermiş kendini. Her gördüğünü yoklamadan, cebine sokup çıkararak koruduğu çekiciyle tıklatmaktan geçmiyor. Temiz giysilerinin battığına aldırmadan toz toprağın içine diz çöküyor, elindeki çekici yere yavaşça vuruyor, sonra kalkıp ilerliyor, biraz sonra duvarları ve tavanı çekiçle yokluyor. Bir keresinde öyle boylu boyunca yere uzanıp kaldı, başına bir kaza gelmiş olmasından çekindik, neyse ki o ince uzun göv-

desiyle hemen ayağa dikiliverdi; anlaşılan yeni bir incelemede bulunmuştu. Sözde, maden ocağımızı en küçük taşlarına kadar tanıyoruz ama bu mühendisin hala neyi incelediğini anlayabilmiş değiliz.

Dokuzuncu, bir çocuk arabası itip duruyor, araba ölçüm aletleriyle dolu. Öyle pahalı aletler ki bunlar, pamuklarla sarılmış hepsi de. Bu arabayı bir uşak itmeli ama bu görev de mühendise verilmiş anlaşılan, mühendis de bu işi severek yapıyor. Yanılmıyorsam, bu mühendislerin en genç olanı; belki bu araçları kullanmayı hiç bilmiyor, yine de gözlerini aletlerden bir an olsun ayırmıyor, bu yüzden kimi zaman arabayı duvarlara çarpma tehlikesi atlatıyor.

Başka bir mühendis de arabanın yanında yürüyüp bu çarpma tehlikelerini savuşturuyor. Bu araçları iyi tanıdığı hemen belli oluyor, bunların korunmasıyla görevli olanın o olduğu anlaşıyor çok geçmeden. Ara sıra arabayı durdurmaya gerek görmeden bir aleti çekip alıyor, sağını solunu kurcalıyor, şöyle bir sallayıp üzerine tık tık vuruyor, kulağına dayanıp dinliyor, sonunda uzaktan ne olduğunu seçemediğimiz bu aleti özenle yine yerine bırakıyor; o bunları yaparken aracı iten mühendis durup onu bekliyor. Bu mühendise zorba denebilirse de, araçlar için bir zorbalık bu. Araba bize on adım uzaktayken bizden sessiz parmak işaretleriyle çekilmemizi istiyor, çekilebileceğimiz bir boşluk olmasa da onun isteklerine uymamız gerekiyor.

Bu beylerin ardından, elini kolunu sallayan uşak geliyor. O derin bilgileri göz önüne alındığında hiç de şaşırtıcı olmayan

biçimde tevazu gösteren mühendislerin aksine, uşağın karakteri büyülenmeden ibaret sanki. Bir elini arkasına atmış, öbür eliyle üniformasının parlak düğmelerini ya da pahalı kumaşını savazlayarak sağa sola bakıyor, başını eğip vermediğimiz selamlarımıza karşılık veriyor, kimi zaman selam verip vermediğimiz anlamamış fakat bunu araştırarak zamanı yokmuş gibi davranıyor. Bizim ona selam verdiğimiz yok elbette, onu gördüğümüz zaman bir maden işletmesi şirketinde uşaklık etmenin kötü bir şey olduğuna inanamız gelmiyor. Arkasından gülüyoruz ama değil bizim gülmemiz, gök gürlemesi bile bu adamı geriye dönüp baktıramayacağı için, ona anlaşılması güç bir insan olarak bakıp saygımızı eksik etmiyoruz.

Bugün ocakta çalışma olmaz artık, çalışma arası çok uzun sürdü; böyle ziyaretler çalışma düşüncesini insanın aklından uzaklaştırıyor. Beyler yeni açılması tasarlanan dehlizin karanlığında uzaklaşırken arkalarından bakmak eğlenceli ama karanlıkta pek çabuk yitiyorlar. Bizim vardiyanın işi de az sonra bitiyor, beylerin çıkışlarını göremeyeceğimiz anlamına geliyor bu.

Onbir oğlum var.

On bir oğlum var. Birinci oğlum, uzaktan bakıldığında hiç de gösterişli durmuyor, yine de sakın huylu ve akıllıdır; evet, onu da ötekiler kadar seviyorum ama ona pek değer verdiğim söylenemez. Sanki fazla dar görüşlü; sağına soluna, hatta ilerisine baktığı söylenemez, hep aynı dar çemberin içinde döne-rek düşünüyor; bu çemberin dışına çıkamıyor bir türlü.

İkinci oğlumun endamı yerinde, yakışıklı, boyu posu sağlamdır; hele eskrimciler gibi poz verdiğinde ona hayran olmak elde değil. En az birinci oğlum kadar zeki, üstelik çok gezip çok yer gördüğü için deneyimi de var; bu denli çok dolaştığı için kendi toprağını diğer oğullarımdan iyi tanıyor. Ne var ki, diğerlerine üstünlüğünü bu gezi deneyimine bağlamak anlamsız olur; hayır, hiç de bundan değil onun üstünlüğü; bu oğlumu diğerlerinden ayıran, herkesçe övülmesini sağlayan benzersiz özellik, havada sayılamayacak denli çok parende atmasına rağmen bedenini akla sığmayacak denli iyi denetleyerek, ustalıkla suya dalmasıdır. O atlama tahtasının ucunda gözüktüğünde, onu taklit etmeye yelteneceklerin ne cesareti kalıyor ne de hevesi; atlamaya kalkmaktansa atlama tahtasına oturup af diler gibi ellerini havaya kaldırmakla yetiniyorlar. Aslında böyle bir oğula sahip olduğum için kıvanmam gerekse de, onunla ilişkimin sağlıklı olduğu söylenemez. Durmaksızın kırptığı sol gözü sağ gözünden ufak; elbette bu küçük bir özür, zaten yüzüne o cesur ifadeyi veren de bu özür. Yaradılışından gelen içedönüklüğü hesaba katıldığında, kırpılıp duran bu gözdeki özrü fark eden çıkmıyor pek. Ben babasıyım ama çoğu zaman fark edemiyorum. Üzüldüğüm, çocuğumun bu önemsiz

özrü değil, onun ruhunda yer eden, yuvalandığı yere her nasıl olduysa uygun düşen, kanına yer eden şu zehir, ancak benim görebildiğim şu eksiklik, herhangi bir yeteneği geliştirebilmekten acizlik. Şu da var ki, onu benim gerçek oğlum yapan da bu acizliği; bu acizlik bütün ailemizde yer etmiş bir özelliktir; ne yazık ki bu acizlik sadece ikinci oğlumda kendini bu denli açığa vuruyor.

Üçüncü oğlum da yakışıklıdır; fakat onun yakışıklılığı sıradan değildir, ancak bir sanatçıya yaraşır boyutlardadır. Güzelce kıvrılan bir ağız, hülyalı bakan gözler, ancak gerisine çekilmiş pilili bir perdenin önünde etkili olabilecek bir baş, alabildiğine öne fırlamış bir göğüs kafesi, kolayca kalkan ama daha da kolay inen eller, bunca yükü taşımakta zorlandıkları için naz yapan bacaklar. Bir de şu sesi; tok denemez bu sese, müzikle haşır neşir olanları bir an yanıltıp kulak kabarttıracak denli aldatici olabiliyor, ne yazık ki, sürekli değil, hemen nefesi tükeniyor oğlumun. Onu bir seyirci topluluğunun önüne çıkarmak çekici gelse de, herkesten saklamak daha iyi yine de; zaten onun beni hiçbir şey için zorladığı yok. Beni zorlamaması eksiklerini bildiğinden değil; sadece saflığından. Üstelik yaşayıp gittiğimiz zamana yabancı gibi duruyor, hatta zaman zaman kendisini hiç tanımadığı bir aileden gelmiş gibi hissediyor; böyle anlarda onu neşelendirmek mümkün olmuyor.

En cana yakınları dördüncü oğlum. O yaşadığımız zamanın çocuğu; herkesle rahat anlaşıyor, insanlarla aynı zemine ayak basıyor, konuştuğunda herkes onu onaylıyor. Uçarı kimliğini, hareketlerindeki bağımsızlığı, pervasız yargılarını, bu onaylamanın yoğunluğuna borçlu belki. Onun sözlerini tekrarlamak

gereksinimi duyuyor insan, yalnızca kimi sözlerini elbette; eğer tüm sözlerini tekrarlarsanız, taşıdıkları ağırlığın ne denli az olduğu hemen ortaya çıkıyor. O, çok yükseklerden herkesi hayran bırakan bir süzülüşle atlayan, havayı kırlangıçlar gibi yarararak inen fakat sonunda, acınası bir düşüşle kuru toprağa çakılan biri. Sadece bir hiç. Bunları düşününce, onun yakışıklılığını düşünmek bile acı veriyor bana.

Beşinci oğlum iyi yürekli ve sevimlidir; az söz verir, verdiği zaman da tutar; varlığıyla yokluğu arasında fark yok, onunla birlikteyken yalnız hissediyor kendini insan. Fakat çevresinde belli bir saygınlığı var. Bunu nasıl becerdiğini sormayın bana, verecek yanıtım yok. Sanırım masumiyet denen şey, dünya işleri arasında kendine bir yol bulabiliyor, beşinci oğlumda da bu masumiyetten var işte. Aslında aşırı bir masumiyet. Çevresine karşı pek kibar. Aslında aşırı kibar. Benim yanımda onu övmeye başladıklarında kendimi bayağı kötü hissediyorum. Oğlum, övgüye bu denli kesinlikle layık olan birini övmek, övgü denen şeyin içini boşaltmaktır biraz da.

Henüz ilk anda, altıncı oğlum, hepsinden daha derin düşünür gibi. Başı önde duruyor hep, ne yazık ki, boşboğazın teki. Bu nedenle kimse onun yanına sokulmuyor. Altta kalırsa hüznünün önünü almak mümkün değil; bir de üste çıkarsa, hemen boşboğazlığını kullanıp yerini sağlam tutmaya çalışıyor. Onda önü kesilmesi olanaksız bir tutku olduğunu inkar edemem; çoğu zaman, gündüz düşleri görür gibi, kendine düşünceleri arasından bir yol bulmaya çabalıyor. Sağlıklı olduğu kimi zamanlarda, böyle çabaladığı anlarda hep sağlıklı oluyor zaten, hava biraz karanlıksa sendelediği olmuştur; fakat yar-

dıma gereksinim duymuyor hiç, düştüğü görülmüş şey değildir. Sanırım bedenimin gelişimini tamamlamış olmasından dolayı düşmüyor, yaşına göre epey gelişmiş bir çocuk. Ne var ki, bu gelişmişlik, el ve ayaklar gibi ayrıntılardaki güzelliğe rağmen, bedenine genel bir çirkinlik veriyor.

Yedinci oğlum, hepsinden çok benim oğlum. Onun değerini anlamaktan acizler, kendine özgü şakalarını kimse anlamıyor. Bakın ona aşırı değer vermiyorum, değersiz biri olduğunun farkındayım pekala; çevresinin tek kusuru onu anlamamak olsa, çevresi değerinden bir şey yitirmiş olmazdı. Şu da var ki, aile çevresi içinde bu oğlum olmadan duramam. Geleceğe yönelik bir kuşkusu ve hiç azalmayan yüksek bir saygısı var, bunları bir arada tutmayı da beceriyor. Fakat bu bir arada tuttuğu şeylerle ne yapması gerektiğine dair en ufak bir fikri bile yok; ondaki yetenek öyle umut ve cesaret verici, fakat o gelecek çarkını döndürmekten öyle uzak ki! Dilekler gerçek olacağına benzemiyorlar. Benim için hemen anlaşılır fakat çevresinin yargılarına taban tabana zıt biçimde, kendisinden çok memnun olarak dolaşıp duruyor; üstelik kızlarla hiç ilgilenmemesine rağmen bu neşesi kesilmiyor.

Sekizincisi, benim en sorunlu oğlum, baktığımda sorunlu olması için bir neden bulamasam da böyle bu. Ona bir baba sevgisiyle bağlı olma zorunluluğuma rağmen bana bir yabancıymışım gibi bakıyor. Zamanla pek çok şey yolunu buldu; eskiden olsa, onun aklıma gelmesi bile içimi titretirdi. Benimle bağlarını koparıp kendi yoluna gitti. Küçük bir çocukken cılız olan bacakları güçlendiyse eğer, zayıf fakat hareketli bedeni ve elbette burnunun dikine gidişiyle, kendisine uygun bir yol

seçecektir. Çoğu zaman onu yanıma çağırmak, ne durumda olduğunu, neden babasından bu denli uzakta yaşadığını sorup öğrenmek geliyor içimden; nedir, öyle uzun süredir, öyle uzağında yaşamını kurmuş ki, her şey olduğu gibi kalabilir. Sağdan soldan işittiğime göre, oğullarım arasında tek top sakal bırakan o; öyle ufak tefek birine top sakal hiç yakışmaz oysa.

Dokuzuncu oğlum hep şık giyinir, kadınlara pek hoş bakar. Bu bakışlarının hoşluğuyla beni bile kandırabiliyor kimi zaman; oysa ben onun gözlerindeki ayartıcı parıltının ıslak bir süngerle bile silinebileceğini biliyorum. Bu oğlumun bir iyi yanı varsa, bakışlarını kullanıp çevresindekileri kandırmaya çalışmıyor hiç. Kanepeye yatsın, ona kimse dokunmasın, yaşam boyu tavana bakıp dursun, daha ne ister? Yattığı yerde gözlerini kapatıp dinlendiriyor hatta. Pek sevdiği yatış halinde konuşmayı seviyor, yattığı halde iyi de konuşuyor; lafı uzatmadan, basit ve örneklerle... Ne var ki, sözlerin dönüp dolaştıkları alan öyle dar ki; bu alandan biraz olsun uzaklaştığında içleri boşaliveriyor sözlerinin, kaçınılmaz bir şey bu. Böyle boş konuşma diye işaret yapmaya kalksam da, o uykulu gözleriyle beni göremeyecek olması ne yazık.

Onuncu oğlumu ikiyüzlü olarak tanıyorlar. Bunu ne kabul edebilirim ne de reddedebilirim. Şu bir gerçek, düğmeleri sıkıca iliklenmiş bir frak, tek bir mimik göstermeyen bir yüz, çok değil, biraz öne çıkık bir çene, gözlerinin üzerine düşmüş göz kapakları, kimi zaman ağzına götürdüğü iki parmağıyla yaklaştığını görenler, yaşıdan çok ilerdeki bu görkeme bakıp onun ikiyüzlü olduğunu düşüneceklerdir doğal olarak. Fakat konuşmasına kulak kabartıldığında; akla yakın, üzerinde dü-

şünölmüş, gereğinden uzun olmamasına özen gösterilen, hayret uyandırıcı bir canlılıkla ilerleyen, doğallıkla neşeyi şaşırtıcı biçimde harmanlayan bir konuşma olduğu görölecek; neredeyse onu ayakta tutacak denli uyumlu bir konuşma. Çok zeki geçinip oğluma öğrenerek bakanlar, onun konuşmasından etkilendiklerini itiraf etmişlerdir. Ne var ki, dış görünüşüne hiç aldırmayıp konuşmasını ikiyüzlü bulanlar da var. Ben, babası, bu konuda bir yargıda bulunmak istemem; şunu söylemekle yetineyim: İkinci kümedeki kişiler, ilk kümedekilerden daha saygın kişilerdir.

On birinci oğlum narin birisi, oğullarım arasında en güçsüzü o. Fakat güçsüzlüğü yanıltıcı, kimi zaman çok güçlü bir kararlılık sergileyebiliyor; yine de, bu anlarda bile kararlılığının temelinde güçsüzlük yatıyor. Onun güçsüzlüğüne utanılacak bir şey olarak bakmamak gerek; uçmak gereksinimi de güçsüzlükten kaynaklanmaz mı, uçmak bocalamak, karasızca kanat çırpaktan başka nedir? Oğlumda da benzer bir hal var. Onun özelliklerini onaylamıyorum elbette, bunlar ailemizin sonunu hazırlayabilecek özellikler. Bana, "Giderken seni de yanıma alacağım baba," der gibi baktığında içimden ona, "Güveneceğim son kişi sensin," demek geliyor. İşte o anda bakışlarında, "Hiç olmazsa sonuncu olarak güveniyorsun," anlamı seziliyor.

Bunlar benim on bir oğlum.

Dostoyevski'yi ünlendiren olayı bilir misiniz?

Sevgili Bayan Milena,

İstemedenden mektubumdan sezinlemeyesiniz diye şunu söyleyivermek istiyorum: Aşağı yukarı on beş gündür giderek artan bir uykusuzluk çekiyorum; kaygılandığım yok pek, gelip geçici durumlar bunlar, belirli nedenleri de var (gülünç ama, Baedeker'e göre buranın havası da yaparmış!), istemediğiniz kadar hem, elle tutulur çeşitten olmasa bile... Geldim kütük gibi yapıyor kişiyi, bir hayvan ürkekliği veriyor.

Ama bir avuntum var: Siz iyi uyumuşsunuz. "Tuhaf buluyorsunuz, daha dün "allak bullaktım" diyorsunuz, "gene de iyi uyudum!" Şaşıyorsunuz buna. Sevinçliyim, geceleri bana uğramayan uykunun yolunu öğrendim artık. Uykusuzluğa karşı koymak budalalık... Yeryüzünde en suçsuz nesne uyku, oysa en suçlu varlık insan!

Siz de kalkmış teşekkür ediyorsunuz bu uykusuz adama son mektubunuzda. Sorunu bilmeyen biri okusa bunu, "ne adam" diyecek, "bu konuda dağlar devirmiş anlaşılan!" Ama o adam küçük parmağını bile oynatmamış (mektup yazmak için yalnız...), süt içiyor o adam, besleyici şeyler yiyip canına bakıyor... "Çay-ekmek" de yemiyor yalnız; işleri oluruna, dağları da yerlerine bırakıyor. Dostoyevski'yi üne erdiren olayı bilir misiniz? Özlü bir olaydır. Biraz bu yüzden, biraz da bu büyük adın verdiği kolaylıktan ötürü yazıyorum, yoksa hiç tanınmamış birinin de başından geçseydi, değerinden gene bir şey yitirmez, anlamı değişmezdi.

Yerli yerine anımsamıyorum pek, hele kişilerin adları hiç kalmamış usumda. Dostoyevski ilk romanı “Yoksullar”! yazıyormuş. O vakitler gönüldeşi tarihçi Grigoriev’le otururlarmış. Grigoriev, romanın karalamalarını aylarca görmüş masanın üzerinde, ama romanı ancak basıldıktan sonra okuyabilmiş. Çok sevmiş; Dostoyevski’nin haberi olmadan kitabı, o çağın ünlü eleştirmeni Nekrassov’a götürmüştü. Ertesi gün, gece yarısı saat üçte Dostoyevski’nin kapısı çalınmış.

Grigorievle Nekrassov gelmişler, sarılıp öpmüşler Dostoyevski’yi. O güne dek Dostoyevski’yle tanışmamış olan Nekrassov: “Rusya’nın umudu sizde” demiş Dostoyevski’ye. Bir iki saat konuşmuşlar... konulan hep romanmış. Şafak sökerken ayrılmışlar. O geceyi, yaşamının en mutlu gecesi sayan Dostoyevski pencereye dayanmış, arkalarından bakarken tutamamış kendini ağlamaya başlamış.

Nerede okuduğumu anımsamıyorum şimdi, ama o geceki duygulanmasının özünü Dostoyevski şu sözlerle belirtmişti aşağı yukarı: “Bunlar ne yetkin insanlar! Ne iyi, ne soylu kişiler! Oysa ben ne bayağıyım. Görebilselerdi içimi! Anlatmaya kalkışsam, inanmazlar ki!”

Dostoyevski’nin onlara benzemek istemesi, sonradan uydurulmuş, bir sapıklık; belki yenilmek istemeyen gençliğin son sözü etmek tutkusudur.. Hem bu anlattıklarım da bir ilintisi yok. Bu küçük öykünün büyüsunü, usa sığmayan yanının ne olduğunu sezinleyebiliyor musunuz sevgili Bayan Milena? Şöyle sanıyorum ben: Nekrassov’la Grigoriev -genel bir gö-

rüşle -Dostoyevski'den daha üstün değillerdi elbet, ama bira-
kalım bu genel görüşü şimdi, Dostoyevski de o gece önem ver-
memiş bu genel görüşe, bir işe de yaramaz bu genel görüş
tekil olgularda; Dostoyevski'nin dediklerine bakalım, Nekras-
sov'la Grigoriev'in gerçekten üstün olduklarına, ama Dosto-
yevski'nin sonsuz bir bayağılık içinde olduğuna inanırız. Hiçbir
vakit Grigoriev'le Nekrassov'a erişemeyecektir. Hele hak et-
mediği o büyük iyiliklerinin karşılığı hiçbir zaman ödenemez.
Pencereden uzaklaştıklarım görür gibi oluyor insan, uzaklaş-
malarıyla erişilmezliklerini de belli ediyorlar. Yazık ki, bu öy-
künün anlamı siliniyor Dostoyevski'nin büyük adının altında...
Bakın uykusuzluğum nerelere götürdü beni. Boş sözler ettim,
bağışlayın.

Sizin Franz K.

1920 Yılından Notlar

Yeterince hazırlıklı bulunduğu bir durum olmamıştır; ama bu yüzden suçlamalar yöneltemez kendisine, çünkü öylesine eza vererek her an hazırlıklı bulunulmasını isteyen bu yaşamda nerde hazırlanacak vakit? Haydi vakit var diyelim, insan kendisini bekleyen ödevi bilmeden nasıl bu ödevde hazırlanır, yani uydurma değil de doğal bir ödevin hiç üstesinden gelinebilir mi? Bu yüzden de çoktan okkanın altını boylamıştır; ne tuhaf, beri yandan ne avutucu şey ki, hepsinden hazırlıksız bir anında bu duruma uğramıştır.

Tüm yaptıklarını olağanüstü yenilikte, ama yeniliklerin bu akıl almaz bolluğundan ötürü olağanüstü acemilikte, katlanılması bile zor, tarihselleşme gücünden yoksun, kuşaklar arası zinciri parçalayıcı, dünyanın şimdiye dek hiç değilse sezgisel yoldan her vakit algılanmış müziğini ilk kez tüm boyutlarıyla silip atan şeyler görüyor. Kimi zaman, o yüce kalpliliğı dolayısıyla, kendinden çok dünya hesabına tasalara kapılıyor.

Bir tutukevine rıza gösterecekti. Bir tutuklu gibi yaşayıp son bulmak — bir yaşamın amacı olabilirdi bu. Ama işte parmaklıklı bir kafesti bulunduğu yer. Parmaklıklar arasından, vurdumduymaz ve zorba, tıpkı kendi evindeki gibi girip çıkıyordu dünyanın gürültüsü. Tutuklu gerçekte özgürdü, istediğı girişimde bulunabiliyordu, dışarıda kaçırdığı bir fırsat yoktu, hatta istese kafesten çıkıp gidebilirdi, çünkü demir parmaklıklar birbirinden metrelerce aralık duruyordu, yani tutuklanmış bile değildi.

Öyle bir duygu var ki içinde, yaşaması kendi önündeki yolu tıkıyor sanki. Ama bu engellemeden de yaşamakta olduğu sonucunu çıkarıyor.

Kendi alın kemiği yoluna duruyor, kendi alına toslayarak alnını al kanlar içinde bırakıyor.

Bu yeryüzünde tutuklanmış hissediyor kendini, içi daralıyor, tutukluların üzüntü, güçsüzlük, hastalık ve sayıklamaları onda da tüm gücüyle kendini açığa vuruyor, hiç bir avuntu avutamıyor onu, çünkü alt tarafı bir avuntudur, tutukevinde bulunmanın hoyrat gerçeğine karşı narin ve baş ağrıtıcı bir avuntu. Ama kendisine ne istediği sorulsa, yanıt veremez; çünkü — hani bu da onun en güçlü kanıtlarından — özgürlük üzerinde bir düşüncesi yoktur.

Kimileri güneşi göstererek sefaleti yoksuyor, o ise sefaleti göstererek güneşi yoksuyor.

Gerek başkalarının, gerek kendisinininki olsun, yaşamın tümünde saklı yatıp kendi kendini yiyip bitiren, hantal, çok kez uzun süre durur izlenimi bırakan, ama gerçekte aralıksız sürüp giden dalgalı devinim, sonu gelmeyen bir düşünüyü zorunluluğunu da beraberinde getirdiği için eza veriyor ona. Bazan bu eza, olaylardan öncesine rastlar gibidir. Bir dostunun dünyaya bir çocuğu geleceğini işittiği vakit, bunun acısını bir erken düşünüyü önceden çektiğini anlıyor.

Gördüğü iki şey var: Birincisi durgun, yaşam dolu, belli bir haz duygusu olmadan yapılamayacak gözlem, düşünüp ta-

şınma, inceleme, kendini dışa akıtış. Bunların sayı ve olanakları sonsuzdur. Bir duvar assel'inin bile bir yerde barınabilmesi büyücek bir yarığın varlığına bakarken, söz konusu işler için asla bir yer gerekli değildir; en ufak bir yangın bulunmadığı yerde bile, binler ve binlercesi iç içe girmiş barınabiliyor bir arada. Bu, gördüklerinden birincisi. İkincisine gelince: Çağrıya uyulup hesap verilmesi gereken, ama ağız açılıp bir şey söylememeyen, gerisin geri gözlemlerin vb. kucağına savrulunan, ama artık çıkar yol bulunamamasından ötürü asla bir su gibi şıpır şıpır içlerinde dolaşılamayan, bu yüzden ağırlığını artırıp bir lanet savrularak gözlemlerin içine gömülünen andır.

Sorun şu: Yıllar önce bir gün, tabii enikonu üzgün, Laurenzi tepesinin yamacında oturuyor, yaşamdan dilediğim şeyleri gözden geçiriyordum. En önemli ya da benim için en çekici dileğin, bir yaşam görüşüne kavuşmak ve — kuşkusuz bu da dileğin içerisindeydi ister istemez — yazıyla başkalarını böyle bir görüşün varlığına inandırmak olduğu anlaşıldı; öyle bir görüş ki, hani yaşam o doğal ağır iniş ve çıkışını yine korumalı, beri yandan aynı açık seçiklikle bir hiç, bir düş, bir boşlukta süzülüş diye benimsenebilmeliydi. Gerçekten dilesem, güzel bir dilekti belki. Hani bir masayı işte öylesine üstün bir ustalığı ele veren çekiç sallayışlarıyla çatıp çıkarmak ve beri yandan hiç bir şey yapmamak, bu hiç bir şey yapmamayı: "Çekiç sallamak onun için bir hiçti" denmeyip de, "Çekiç sallamak onun için gerçekten çekiç sallamaktı, ama beri yandan bir hiçti" denecek gibi yapmak; hani böylelikle çekiç sallamak daha atak, daha azimli, daha gerçek ve ne bileyim daha çılgınca bir niteliğe büründü.

Ama o asla böyle bir dilekte bulunamazdı; çünkü dileği dilek değil, yalnız bir savunuydu, bir hiç'e yer yurt sağlamak, bir hiç'e birazcık canlılık vermektir. Hani o vakitler bu hiçten içeri ilk bilinçli adımlarını yeni atıyordu, ama kendi yaşamının bir ögesi olarak hissetmeye başlamıştı hiç'i. O vakitler gençliğin yalancı dünyasına bir çeşit vedada bulunuyordu; hani bu dünya asla doğrudan aldatmamıştı onu, yalnız dört bir yanda otorite rolü oynayanların sözleriyle aldanmasına yol açmıştı. Ve böylece dilek'in zorunluğu ortaya çıkmıştı.

Yalnız kendi kendisini kanıtlayabiliyor, tek kanıt kendisi, tüm düşmanları hemen yenilgiye uğratarak onu, ama onu yok-sayarak değil (o yoksanamaz çünkü), kendi kendilerini kanıt-layarak bunu yapıyorlar.

İnsanlar arasındaki birleşmeler, bir kişinin, kendi güçlü var-lığına dayanarak aslında yadsınamayacak öbür kişileri yadsı-mış görünmesine dayanıyor. Öbür kişiler için tatlı ve avutucu bir şey; ama gerçeklikten, dolayısıyla süreklilikten yoksun hep.

Eskiden koskoca bir topluluğun bir parçasıydı. Ortadaki yüksek bir yerin çevresine, inceden inceye düşünülmüş bir düzen içinde, askerliğe, güzel sanatlara, değişik bilimlere ve sanatlara ilişkin simgeler dizilmişti. Bu bir sürü simgelerden biri de oydu. Şimdi ise çoktan dağılmış bulunuyor topluluk; hiç değilse o, topluluktan ayrılmış, tek başına yaşamaya uğra-şıyor. Eski mesleği bile yok elinde, hatta eskiden neyi simge-lediğini bile unutmuştur. Galiba asıl bu unutuş bir çeşit hüzne, güvensizliğe, huzursuzluğa ve geçmiş zamanların şimdiki za-manı bulandıran bir çeşit özlenmesine yol açıyor. Ama bu öz-

leyiş de yaşama gücünün önemli bir ögesi, ya da belki onun kendisidir.

Kişisel yaşamı için yaşamıyor o, kişisel düşünüşü için düşünmüyor. Ona öyle geliyor ki, bir ailenin zoruyla gerçekleşiyor yaşaması ve düşünmesi; hani yaşama ve düşünme bakımından ailenin kendisi alabildiğine güçlüdür, ama bilmediği bir yasa uyarınca bu aile için formaliteden kaynağını alan bir gereklilik taşımaktadır. Bu bilinmeyen aile ve bilinmeyen yasalardan ötürü ona işten el çektirilemez.

İlk Günah, inanın işlediği bu eski haksızlık, kendisine bir haksızlık yapıldığı ve kendi üzerinde ilk günahın işlendiği konusunda açığa vurduğu ve açığa vurmasına bir türlü, ara vermediği suçlamada bulunuyor.

İki çocuk, aşağı yukarı altı yaşlarında bir oğlanla yedi yaşlarında bir kız, üzerlerinde zengin giysiler, Casinelli'nin vitrini önünde sağa sola kımıldanıyor, Tanrı'dan ve günahtan konuşuyorlardı. Arkalarına gelip durdum. Galiba Katolik'ti kız, ancak Tanrı'nın aldatılmasına gerçek bir günah gözüyle bakıyordu. Oğlan sanırım Protestan'dı, çocuksu bir diretişle: "Peki, insanları aldatmak ya da hırsızlık etmek nedir?" diye sordu. "O da pek büyük bir günah", diye cevapladı kız, "ama günahların en büyüğü değil. Ancak Tanrı'ya karşı işlenenler, günahların en büyüğüdür; insanlara karşı işlenen günahlar için günah çıkartırız. Günah çıkarttım mı, hemen melek gelip yine arkama dikilir; bir günah işledim mi, şeytan gelip dikilir arkama, ama şeytan görülmez." Ve kız, bu yarı ciddî konuşmadan usanmış, şakadan ökçeleri üzerinde arkasına döndü ve

dedi ki: "Gördün mü, kimse yok arkamda." Oğlan da aynı şeyi yaparak arkasına döndü, benimle karşılaşınca: "Bak, bak!" dedi, kendisini işitebileceğime aldırmaksızın ya da aklından geçirmeksizin. "Benim arkamda şeytan dikiliyor." "Onu ben de görüyorum", diye cevapladı kız, "ama benim dediğim o değil."

Hiç bir avuntu istemiyor, ama istemediği için istemiyor değil; avuntuyu kim istemez; ondan değil de, avuntu aramak, bu işe yaşamını vermek, kendi varlığının kıyısında, adeta hep onun dışında yaşamak, bu yüzden kimin için avuntu aradığını pek bilememek, dolayısıyla etkili bir avuntuyu, hani gerçek değil de etkili bir avuntuyu — gerçek avuntu yoktur çünkü — , ele geçirecek güçten bile yoksun bulunmak demek olduğu için.

Hemcinslerinin kendisine dikkatle bakmalarına karşı koyuyor. Gözleri ne denli keskin biri olursa olsun, insanın başkalarında görebildiği, kendi bakış gücü ve bakış biçiminin elverdiği kadardır ancak. Herkes gibi onda da, ama en ileri derecesinde bir hastalık var: Kendini öylesine sınırılıyor ki, hemcinsleri baktığında onu görebilsin. Robinson adanın en yüksek, daha doğrusu herkesçe iyi görülebilecek noktasını avuntudan ya da alçakgönüllülükten ya da korkudan ya da bilmezlikten ya da özleminden terk etmemiş olsaydı, çok geçmeden mahvolup giderdi; ama işte gemilere ve onların güçsüz dürbünlerine bel bağlamayıp adasını baştan aşağı araştırmaya ve zevkini çıkarmaya koyularak sağ kalabildi ve sonunda mantıksal bakımdan zorunlu bir sonuç olarak adada ele geçirilip kurtarıldı.

“Yoksunluğunu bir erdem yapıp çıkıyorsun.”

“Birincisi, bunu herkes yapar; ikincisi, bunu yapmayan biri varsa o da benim. Yoksunluğumu yoksunluk olarak alıkor, bataklıkları kurutmaya kalkmayarak onlardan yükselen sıtmalu buğular içinde yaşarım.”

“Heh işte, bunu erdem yapıyorsun.”

“Dedim ya, herkes gibi. Hem ben bunu yalnız seni düşünerek yapıyorum. Bana karşı dost kalman için kendi ruhumun zarar görmesini sineye çekiyorum.”

Onun herşeyi yapmasına izin verilmiştir, yalnız kendini unutmasına hayır; böylece kuşkusuz yine, bütün’ün o anda gereksindiği şey sayılmazsa, herşey kendisine yasaklanmış oluyor.

Bilincin darlığı, toplumsal yaşamın bir gereğidir.

Bütün erdemler kişisel, bütün kötülükler toplumsaldır. Toplumsal erdem gözüyle bakılan şeyler, örneğin sevgi, bencil olmayış, hakkaniyet duygusu, özveri, gücünü şaşılacak ölçüde yitirmiş toplumsal kötülüklerdir.

Onun çağdaşlarına söylediği “evet” ve “hayır” ile gerçekte söyleyeceği şey arasındaki fark, ölüm ve yaşam arasındaki farka benzetilebilirdi hani ve tıpkı birinci fark gibi ikincisini de sezgi yoluyla kavrayabiliyor.

Sonradan gelenlerin bir kişi üzerinde verecekleri yargının, çağdaşlarının o kişi hakkındaki yargısından daha doğru olmasının nedeni ölümdür. Ancak öldüğü zaman kendince gelişebiliyor insan, ancak yalnız kaldığı zaman gelişebiliyor. Bir baca temizleyicisi için cumartesi neyse, ölmüş olmak da bir kişi için odur tıpkı; cumartesi günü baca temizleyicisi yıkanır, vücudunu tozdan ve kurumdan temizler. Çağdaşlarının mı ona, yoksa onun mu çağdaşlarına daha çok zarar verdiği öldüğü zaman açığa çıkar kişinin; ikinci durumda onun büyük bir adam olduğu anlaşılır.

Olumsuzlamaya, durmadan değişen, yenilenen, ölerек di-rilen savaşçı insan organizmasının bu doğal dışavurumuna her vakit güçlüyüzdür; ama işte göze alamayız bunu; oysa yaşa-mak olumsuzlamak, dolayısıyla olumsuzlamak onaylamaktır.

Ölüp giden kişi, düşünceleriyle ölmüyor, ölüp gitmek kişi-nin iç dünyasında bir olay yalnız (hepsi bir düşünce bile olsa korur gene varlığını), herhangi bir olay gibi bir doğa olayı, ne sevindirici, ne de acıklı.

Akıntıya karşı yüzüyor; akıntı öylesine azgın ki, bazan bir dalgınlığa kapılıp, içinde ellerini kollarını oynattığı ıssızlıktan ötürü umutsuzluğa düşer gibi oluyor; bir başarısızlık anında işte öylesine gerilere atılmıştır.

Susamıştır ve pınarla arasında yalnız bir çalılık vardır. Ama o iki parçaya bölünmüştür, bir parçası bütün'ü görüyor, bütün'ün orada dikildiğini ve yanı başında pınarın bulunduğunu görüyor; ikinci parçası ise hiç bir şeyin farkında değil,

olsa olsa birincisinin herşeyi gördüğünü sezer gibidir. Ama hiçbir şeyin de farkına varamadığı için pınardan içemiyor.

Ne atak, ne de düşüncesiz biridir. Ama ürkek de değildir. Özgür bir yaşam hani korkutmazdı onu. Gelgelelim böyle bir yaşam karşısına çıkmadı, ama bu da tasalandırmıyor onu, zaten kendi kendisiyle ilgili tasalara asla kapıldığı yok. Ama işte kendisinin hiç tanımadığı biri var, onu — yalnız onu — boyuna büyük tasalara konu yapıyor kendisi için. Bu birinin ona ilişkin tasalan, hele bu tasaların sürekliliği bazan sessiz saatlerde kahredici baş ağrılarına yol açıyor. Bir çeşit ağırlık, ne olursa olsun güven altında bulunduğuyla ilişkin bir duygu, kendisi için hazırlanan ve yalnız kendisinin olan bir yatağın sezgisi onu doğrulup kalkmaktan alıkoyuyor; ama sakın yatakalmasını da bir telaş önlüyor, yataktan sürüp atıyor onu, vicdanı bunu yapmasını engelliyor, durmadan çarpan yüreği, ölüm korkusu ve ölümü yadsıma isteği, bütün bunlar ona rahatlık vermiyor, o da doğrulup kalkıyor. Bu gidip gelmeler ve yollarda yapılan bu rasgele, üstünkörü ve sapa birkaç gözlem de işte onun yaşamını oluşturuyor.

İki düşman var: Birincisi geriden, ilk çıkış yerinden onu sıkıştırıyor; ikincisi yoluna duruyor, ileriye doğru yürümesini engelliyor. Her ikisiyle de savaşıyor, o. Hani ikincisiyle savaşırken birincisinden destek görüyor, çünkü birincisi ilerlere itmek istiyor onu; bunun gibi, birincisiyle savaşırken ikincisinden destek görüyor, çünkü ikincisi gerilere sürmek istiyor onu. Ama bu ancak kuramsal bakımdan böyle, çünkü ortada yalnız iki düşman bulunmuyor, bir de kendisi var, kendisinin de ne niyetler beslediğini kim bilebilir? Ne olursa olsun, şöyle gözet-

lenmedik bir anda —bunun için de kuşkusuz geceler içinde en zifiri bir gece gerekiyor— savaş hattından fırlamak, birbiriyle savaşılan düşmanlarına savaş deneyimlerinden ötürü hakem seçilmek içinde yaşattığı bir düştür.

Aforizmalar

“Sorun şu: Yıllar önce bir gün, tabii oldukça üzgün bir halde, Laurenziberg yamaçlarında oturuyordum. Yaşamdan dilediklerimi gözden geçiriyordum. En önemli ya da bana en çekici geleni, bir yaşam görüşü kazanma dileğiydi (ve -bu tabii ki onun zorunlu bir kısmıydı- yazarak bu hayat görüşünün doğruluğuna başkalarını ikna etmekti); öyle ki yaşam yine kendi doğal, keskin iniş çıkışlarını koruyacak ama aynı zamanda aynı açıklıkta bir hiç, bir rüya, bir boşlukta dolanıp duruş olarak kabul edilecekti. Güzel bir dilekti belki, ama eğer doğru dürüst dilemiş olsaydım onu. Diyelim ki binbir çabayla elde edilmiş üstün bir ustalıkla bir masayı çatmak dileği gibi olsaydı, ama aynı zamanda hiçbir şey yapmamak, ama öte yandan insanların, “çekiç sallamak onun için bir hiçti” değil de “çekiç sallamak onun için gerçekten çekiç sallamaktı, ama aynı zamanda bir hiçti” diyecekleri bir şeydi, bu vasıtaıyla çekiç sallayış daha da gözüpek, daha da kararlı, daha da gerçek, ve ne bileyim, daha da çılgınca bir hale gelirdi. Ama bu şekilde bir dilekte bulunulamazdı, çünkü dileği dilek değildi, bir savunmaydı sadece, hiçliğe yer bulunması, bu hiçlik’e, ilk bilinçli adımlarını yeni yeni atmaya başladığı ama şimdiden kendisinin bir öğresi olduğunu hissettiği bu boşluğa bir canlılık verme isteğiydi. İşte o an gençliğin aldatıcı dünyasına bir tür elvadaydı; gerçi gençlik onu hiçbir zaman doğrudan doğruya aldatmamıştı, ama çevresindeki otoritelerin sözleriyle aldanmasına neden olmuştu. Ve böylece “dileğinin” zorunluğu ortaya çıkmıştı.

Yalnız kendi kendisini kanıtlayabiliyor, tek kanıtı kendisi,

tum düşmanları anında alt ediyor onu, ama onu yalanlayarak değil (o yalanlanamaz!) kendilerini kanıtlayarak.

İnsanların birlikteliği şuna dayanır: İnsan, kendi varlığının gücüyle aslında kendi içlerinde yadsınamaz olan başkalarını yadsıyormuş gibi görünür; bu da o insanlar için tatlı ve rahatlatıcı, ama gerçeklikten, ve dolayısıyla süreklilikten hep yoksun.

Bir zamanlar anıtsal bir topluluğun bir parçasıydı. Yüksek bir merkezin çevresinde, inceden inceye düşünülmüş bir düzenle, askerliği, sanatları, bilimleri ve elsanatlarını temsil eden simgesel figürler dizilmişti. Bu çok sayıda figürlerden biri de oydu. Şimdi ise topluluk dağılıp uzun bir süre oldu, en azından o, topluluktan ayrıldı ve kendi yolunda ilerliyor. Artık uzunca bir süredir eski mesleği bile elinde yok, hatta bir zamanlar neyi temsil ettiğini bile unutmuştur. Galiba asıl işte bu unutulmuş bir çeşit hüzüne, güvensizliğe, huzursuzluğa, kaybolup giden zamanların, şimdiki zamanı bulandıran, bir çeşit özlenmesine yol açıyor. Ama yine de bu özleyiş, insanın yaşama gücünün önemli bir ögesidir, ya da belki de o gücün ta kendisidir.”

Sanat, Gerçek'in gözümüzü almasıdır: Geriye kaçan hilkat çaribesi maskelere düşen ışıktır gerçek, ondan ötesi değil.

"A. büyük bir ustadır, tanığı Tanrı.

İyi, bir yanıyla rahatsız edicidir.

Gülünç olan, bu dünya için koşum takman.

"Çevremizdeki acıları bizim de çekmemiz gerekmektedir. Hepimizin ortak bir vücudu yoktur, ama ortak bir büyümesi vardır: bu ise, şu ya da bu biçimde acılar içinden çekip götürür bizi. Nasıl ki çocuk belli bir gelişim sonucu yaşamın tüm evrelerinden geçer (her evrede, istek ve korku bakımından bir önceki için erişilmez görünür aslında), yaşlanır ve sonunda ölürse, biz de bunun gibi (insanlıkla aramızdaki bağ, kendimizle aramızdaki bağdan güçsüz değildir) yaşadığımız dünyanın tüm acılarından geçerek gelişiriz. Bu konuda adalete yer yoktur, acılardan ürkmeye ya da acıları üstünlük diye yorumlamaya yer yoktur."

"Yok, edilmez bir tek şeydir; her insan tek başına bu yok edilmezdir; beri yandan, bütün insanlarda ortak özelliştir yok edilmez; dolayısıyla, insanları birbirine bağlayan eşsiz bir bağ bulunmaktadır."

Doğru yol gergin bir ip boyunca gider; yükseğe değil de, hemen yerin üzerine gerilmiştir bu ip. Üzerinde yürünmek değil de, insanı çelmelemek içindir sanki.

İnsanın belli başlı iki günahı vardır, öbürleri bunlardan çıkar: Sabırsızlık ve tembellik. Sabırsız oldukları için Cennet'ten kovuldular, tembelliklerinden geri dönemiyorlar. Ama beki de belli başlı sadece bir günahları var: Sabırsızlık. Sabırsızlıklarından ötürü kovulmuşlardı, sabırsızlıklarından ötürü geri dönemiyorlar.

Belirli bir noktadan sonra geri dönüş yoktur. Bu noktaya da erişmek gerekir.

Bir elmanın birbirinden farklı görünüşleri olabilir: Masanın üstündeki elmayı bir an olsun görebilmek için boynunu uzatan çocuğun görüşü ve bir de, elmayı alıp yanındaki arkadaşına rahatça veren evin efendisinin görüşü.

Sonbaharda bir yol gibi: Temiz pak süpürüyorsun, sonra bir yol bir kez daha kurumuş yapraklarla örtülüyor.

Kafesin biri, bir kuş aramaya çıktı.

Sen ödevsin. Ama görünürde öğrenci yok.

Olumsuz davranışlarda bulunmak bizden istenir, olumlu davranışlar ise zaten bizimdir.

İyi, bir bakıma rahatsızlık vericidir.

Kötüye taksit taksit ödeme yapılamaz, oysa hep böyle yapılmaya çalışılır. (S.)

Kıyamet Günü'nü böyle adlandırmamızın nedeni ancak bizim zaman kavramımızdır; aslında o bir tür sıkıyönetim mahkemesidir.

Dünyadaki uyumsuzluk, şükür ki sadece sayısal bir uyumsuzluğa benziyor.

“Sein” sözcüğü Almancada iki anlama gelir: “Var olmak” ve “onun olmak”

İlerlemeye inanmak henüz bir ilerleme olduğuna inanmak anlamına gelmez. Yoksa bu, inanmak için yeterli olmazdı.

Bu dünyada hemcinsini seven kimse, dünyada yalnızca kendisini seven kimseden ne daha çok ne de daha az hata yapmaktadır. Sadece geriye bir soru kalıyor ki, o da insanın hemcinsini sevip sevmeyeceğidir.

Gerçeklerin peşinden paten kaymayı yeni öğrenen acemi biri gibi koşuyor, üstelik bir de yasak yerde egzersiz yapıyor.

Ev halkını koruyan tanrıya inanmaktan daha keyif veren ne olabilir!

Kendini insanlığa bakarak sına. Şüphe edeni şüpheyi, inananı inanca götürür bu.

İnsanlarla iç içe olmak, insanı kendini gözlemlemeye götürür.

Günah her zaman açıktan açığa gelir ve anında duyularla kavranabilir. Kökleri üzerinde yürür ve tanınmak için sökülüp çıkarılması gerekmez.

“İnanç yoksunu olduğumuz söylenemez. Sadece yaşıyor olmamız bile, tüketilemeyecek bir inanç değeridir.”

“Neresindeymiş bunun inanç değeri? Yaşamamak elde değil ki?”

“İşte inancın insanı çıldırtacak kadar büyük gücü, bu ‘elde değil ki’ dedir, bu olumsuzlamada açığa vurur kendini.”

İnsanların birlikteliği şuna dayanır: İnsan, kendi varlığının gücüyle aslında kendi içlerinde yadsınamaz olan başkalarını yadsıyormuş gibi görünür; bu da o insanlar için tatlı ve rahatlatıcı, ama gerçeklikten ve dolayısıyla süreklilikten hep yoksun.

Ecel köprüsünden atlayanların çoğunun gölgeleri, ölüm ırmağının çarpıntısına dokunup geçer; neden denirse, ırmak bu dünyadan öte yana doğru akar ve hala bu dünya denizlerinin tuzunu taşır. Irmak öğrenerek kabırır birden, akıntı tersine döner, ölümler yaşamın içine kusulur. Ne var ki, ölümler mutludur, öfkeden kudurmuş ırmağı teşekkür ezgileriyle, yumuşacık severler.

Bir noktadan sonra vazgeçmek olanaksızdır. Erişilmesi gereken nokta da, orasıdır.

İnsanın gelişiminin son noktasına varacağı an, daima bir vinelenme içindedir. Devrimci öze sahip düşünsel devinimlerin, geride bırakılan her şeyin anlamını yitirdiğini söylemeleri, bu yüzden doğrudur, çünkü o anda bile, gelişimini tamamlayan tek bir şey yoktur.

Savaşmaya davet, Kötü'nün sahip olduğu en çekici silahtır. Bu kadınla savaşmaya benzer, sonu yatağa çıkar.

Sayısı belirsiz itin anası, çocukluğumda en değerli şeyim olsa da şimdi az çok çürümüş bedenli, hala peşimden bağlılıkla seğirten, onu tekmelememek için yavaş adımlarla geri kaçtığım, nefesinin kokusuna bile katlanamadığım berbat kokan bir kancık; ne var ki, zıddına davranamadığım sürece, şekilsiz bir gölge olarak serpildiğini izlediğim kuytuya çekiyor, paramparça ediyor beni, üzerime çıkıyor ve artık üzerimde, bunu bir onur saymaktan emin olamasam da, dili elimde, bende sona eriyor.

"Burnu Kaf dağında A'nın, İyi'nin peşinde epeyi yol aldığı zannında, neden denirse, çekiciliğinin her geçen an arttığına inandığından, her geçen an daha çok ayartıyla karşılaştığını duyumsuyor, üstelik bu ayartıların şu ana dek hiç bilmediği köşelerden saldırdığını sanıyor. Nedir, asıl neden, içine yerleşen büyük şeytan ve onun hizmetine koşuşturan sonsuz küçük şeytanların varlığıdır.

Bir elma, biri diğerinden değişik görünümlere sahip olabilir: Kafasını uzatıp masanın üzerindeki elmayı görmeye çalışan çocuğun görüşü ve bunun yanında, hiç sakınmasız, elmayı ya-

nındakine verebilen evin efendisinininki.

Ölüm arzusu, bilgeliğe kavuşulduğunun ilk belirtisidir. İçinde bulunulan yaşam katlanılmazdır, başka bir yaşam ise, ulaşılmaz. Ölmek isteğinin eklentisi utanç biter artık; nefret edilen eski hücreden alınıp, ilk iş olarak nefret edeceği yeni hücre sine geçmeyi arzular, bunun için yalvarır. Eski inançların tortuları da bu düşüncede etkilidir; yeni hücreye nakledilirken efendi ortaya çıkacak, mahkûma göz ucuyla bir bakacak ve karar verecektir: "Bu adamı yeni hücreye götürmenize gerek yok, artık benim yanıma geliyor o.

İlerlediğim yol dümdüz olsaydı, ilerlemek için tüm çabalarıma rağmen geriye doğru hareket etseydim, çaresizlik bu olurdu; ama sen, aşağıdan da ayırtına varabileceğin gibi, dik bir yokuşu çıktığına göre, adımlarının geri geri gitmesi, kayman, tırmandığın yerin dikliğinden kaynaklanabilir, eğer böyleyse umutsuzluğun zamanı değildir.

Sonbaharda yollar gibi: Süpürüp temizliyorsun, az sonra kurumuş yapraklarla kaplanıyor üzeri.

Bir kafes, kuş aramaya çıkmış.

Buraya ilk kez geliyorsun: Alınan nefes bile değişik, yanındaki yıldız, güneşten bile çok ışıldıyor.

Eğer üzerine çıkmadan inşa edilebilseydi, belki de, Babil Kulesi'nin yapılması yasaklanmazdı.

Kötü, sizi ondan gizli saklı bir şeyler kotarabileceğinize
mandırmasın.

Sunağa saldıran parsılar, kutlu şaraptan içiyorlar; durmak-
sızın yineleniyor bu; sonunda beklenen bir olaya dönüşüyor
ve ayinin bir parçası oluyor artık.

El, yapabildiğince sıkı tutar taşı. Olabildiğince uzağa ata-
bilmek için sıkıca kavrar. Yol, işte o kadar uzağa götürür in-
sanı.

Ders sensin, ne yazık ki, etrafta öğrenci yok.

İçinize sonsuz cesaret dolduran, gerçek düşmandır.

Üzerinde durduğun alanın, iki ayağınla bastığından geniş
olamayacağını bilmek, mutlulukların en büyüklerindendir.

Alelacele koşup yaşama sığınmıyorsa insan, yaşamdan zevk
alabilir mi?

Siperler sonsuz olsa da kurtuluş yolu tektir. Yinede kurtuluş
olasılıkları siper sayısı denli çöktür.

Bir amaca rağmen, yol yok; yol diye adla duraklama anı.

Kötü davranmak bizden istenir; iyi davranmak ise, zaten
içimizdedir.

Kötü'ye bir kez yol verdin mi, artık kendisine inanılmasını
beklemez.

Seni Kötü'ye yol vermeye yöneltten art niyetler sana ait değildir. Kötü'nündür.

Hayvan, kamçıyı efendisinin elinden öfkeyle kapar ve kendi efendisi olabilmek için kendi kendini döver, bilemediği, bunun efendisinin kamçısının ucundaki yeni düğümün gördürdüğü bir rüya olduğudur.

Arzulanma gem vuracağım diye çabalamıyorum. Arzulara gem vurmak, ruhumdan yayılan sonsuz ışık demetinin rast gele seçilmiş bir tanesinde etkin olma arzusudur. Eğer çevremde buna benzer yörüngeler çizmek zorundaysam, yapacağım en doğru şey, hiç harekete geçmeksizin, ağzım hayretten açılmış, büyük düzeni izlemektir sadece ve bu hareketsizliğin bana kazandıracığı econtrarioi güçten yararlanmak.

Kargaların savı, tek bir karganın tüm gökyüzünü yok edebileceğidir. Kuşkulanmak yersiz, nedir, bunun göklerle ilgili bir şey anlatmadığı kesindir, gökyüzü kargaların yokluğu demektir çünkü.

Din uğruna kendilerini feda edenler bedeni yadsımaz, zıddına, çarmıha layık görerek şereflendirirler; bu yüzden, düşmanlarıyla aynı biçimde düşünmektedirler.

Yorgunluğu, bir gladyatörün ölümcül kavgasından sonra yaşadığı yorgunluğu andırıyor , bir memurun odasının tek bir duvarına beyaz badana çekti.

Var olan sahip oluş değildir, sadece oluş, nefesini teslim et-

meyi, boğulup gitmeyi uman oluştur.

Sorularımın neden yanıtsız kaldığına şaşardım eskiden, artık soru sorabileceğıme olan güvenime şaşırıyorum. Nedir, gerçekten güvenmiyordum, sadece soruyordum.

Sahip olabildiklerin var, ne yazık ki, kendi varlığın yok iddiasına savunma olarak titriyorsun ve yüreğın atıp duruyor sadece.

Sonsuzluk yolunda bu denli hızlı ilerleyişine şaşan biri vardı, aslında yokuş aşağı son hız yuvarlanmaktan gayrisini yapmıyordu.

Kötü'ye borcunuzu taksit taksit ödeyemezsiniz, nedir, hep denenir bu. Büyük İskender, pek gençken ulaştığı utkulara, kurduğı yenilmez orduya, içinde büyüyen, dünyayı değıştirecek güce sahip olduğı duygusuna, tüm bunlara rağımen, Çanakkale'de durup boğazın beri yanına asla geçemeyebilirdi. Ne korkudan durmuş olurdu, ne kararsızlıktan ne de istencinin zayıflamasından, bunu yerçekiminin varlığıyla bile açıklayabilirsiniz.

Yol sonsuzdur, ne kısaltabilir ne de uzunluğına yeni metrelere ekleyebilirsiniz, yine de herkes çocuk kadar elini kullanarak ölçmeye çalışır onu. İlerlemen gereken yol, gerçekten de bu karış kadardır, senin hakkındır bu.

Sadece zamanı kavrayabilme yetimiz yüzünden Kıyamet Günü diyoruz o güne; aslında sıkıyönetim mahkemesidir o.

Şükrediyorum ki, dünyanın uyumsuzluğu, aritmetik uyumsuzluğa benziyor.

İğrenen ve nefret eden bir başı önüne eğmek.

Köpekler bahçede oynuyorlar şimdi, fakat avları, şu anda ormanda istedikleri denli hızlı koşsunlar, avlanmaktan kaçamayacaklar.

Araban, ona koştuğun at ile doğru orantılı olarak, daha hızlı gider, bütünün köklerinden koparılması demek değildir bu, bunu söylemek olanaksızdır; ne var, koşumların parçalanması, işte o gerçekten özgür ve şen bir yolculuk olasılığıdır.

Almancada "Sein" in iki anlamı vardır. Var olmak" ve "Onun olmak

Seçim hakkı tanınmıştı onlara: Kral ya da kralın habercisi olabilirlerdi. Her çocuk gibi, haberci olmayı seçti hepsi. Sadece haberciler vardır bu yüzden, dünya üzerinde gezer, kalmayan krallara ulaşamadıkları için, artık anlamsızlaşmış haberleri birbirlerine iletirler. Sefil yaşamlarına son vermeyi canı yürekten isterlerdi elbette, nedir, ettikleri bağlılık yemini ellerini kollarını bağlıyor.

İlerleme düşüncesine inanmak, gerçekten ilerlendiğine inanmayı gerektirmez. İnanabilmek için yetersiz olurdu bu.

İçinde yok edilmesi mümkün olmayan bir şeye inanmadığı sürece, insan yaşayamaz; bu yok edilmesi mümkün olmayan

şey de, ona duyulan inanç da daima gizli kalabilir. Kişisel bir tanrıya inanma, bu süregelen gizliliğin kendini gösterme biçimlerindendir.

Yılan aracılık etmeliydi: Kötü insanı ayartsa da, onun yerine geçemez.

Dünya ile savaşta, dünyanın tarafını tut.

Kimseyi kandırmamalı, giderek dünyayı kandırıp onu olası bir utkudan uzaklaştırmamalı.

Ruhsal evrenden başka bir dünya yoktur; duyular evreni diye adlandırdığımız şey, ruhsal evrenin kötülüğüdür ve o kötülük dediğimiz şey, sonsuz ilerleyişimizde bir anın zorunluluğudur sadece.

Dünya çok güçlü bir ışıkla eritilebilir. Zayıf gözlere katı gözü kör dünya, daha zayıflara yumruk gibi, çok daha zayıflara ise utangaç; buna kanıp bakmaya kalkışanlara vurur ve devirir onları.

Her şey yanılsamadır: Olabildiğince az yorulmaya çabalamak, alışılmış olanın dışına çıkmamak, en aşırının peşine takılmak. İlk durumda, insan ona ulaşmanın yollarını kolaylaştırarak iyi'yi ve elindeki silahları güçsüzleştirerek Kötü'yü aldatır. İkinci durumda, bu dünyanın işlerinde bile ele geçirilmeye değer bulmayarak aldatılır iyi. Son durumda, iyi ondan mümkün olan en uzak yere kaçınarak ve Kötü son noktasına dek ulaşılarak zayıflatılacağı umularak aldatılır. İçlerin-

den en yeğlenesi seçenek ikincisidir; çünkü her üç seçenekte de iyi aldatılırken, bu seçenekte, görünüşte de olsa, Kötü aldatılmamaktadır en azından.

Doğamız bizi onlardan uzağa atmasaydı eğer, asla başa çıkamayacağımız sorunlar vardır.

Olgular evreninin dışındaki şeyler için, dil ancak ima edebilir, nedir, az çok kesinlik taşımasa bile, asla kıyas yapamaz; çünkü, dil, olgular evreninde kaldığı sürece, mülkiyet ilişkilerini anlatır sadece.

Ancak ne kadar az yalan söylerse, o kadar az yalan söylemiş olur insan, az yalan söyleme olanağı bulduğunda değil.

Üzerine yeterince basılmadığı için bel vermemiş bir merdiven basamağı, basamağın kendisi açısından, kimsesiz çatılmış bir tahta parçasından gayrisi değildir.

Kendini bu dünyadan uzağa sürgün eden herkes ötekileri sevmelidir, ötekilerin dünyasından da sürgüne gitmektedir çünkü. Gerçek, bu yolla insan, doğasının derinliklerini kavramaya başlar, elbette sevilir insan, fakat tek koşulla: Terazide sevilenle eşit çekmek.

Ruhsal bir evrenden ötesinin hiç olduğu düşüncesi umudumuzu söndürür , ne var ki, bize kesinlik de sağlar.

Cennet'ten atılma, aslında sonsuzluktur: Demem o ki, Cennet'ten atılma geri dönüşsüzdür, yeryüzünde yaşamaktan

kaçış yoktur, yine de eylemin sonsuzluğu, sürekli Cennet'te kalabilme umudumuzu yenilemekle yetinmez, aynı anda, belki de oradan hiç ayrılmadığımız anlamını da taşır; bunu bilsek de bilmesek de.

Özgür ve yeryüzünde kendini güvende duyumsayan bir yurttaşdır O, dünyanın her yerine erişmesini sağlayacak uzunlukta bir zincire bağlıdır çünkü nedir hiçbir şeyin onu yervüzünün sınırlanandan öteye sürüklemesine izin vermeyecek uzunluktadır zincir. Fakat aynı anda, özgür ve gökyüzünde kendini güvende duyumsayan bir yurttaşdır O, çünkü ilkinin benzeri, göksel bir zincire de bağlıdır. Yeryüzüne inmeye çalışınca göksel zincirin tasmaı asılı tutar onu, gökyüzüne çıkmaya mı kalkıştı, bu kez yeryüzü zinciri tutar. Ne var, tüm bunlara rağmen, elinde tüm olanaklar vardır ve O, bunun ayırındadır; giderek bu zincirlenişı, zincirle ilk tanışmasındaki hatasına bağlamayı yadsır.

Patenle kaymanın acemileri gibi koşuyor gerçeklerin peşinden, bu yetmezmiş gibi yanlış yerde alıştırma yapıyor.

Hane halkını kollayan bir tanrıya inanmaktan daha rahatlatıcı ne olabilir?

Kuramsal olarak tam bir mutluluk şansı var: İçimizde yok edilmesi mümkün olmayan bir varlığa inanmak ve ona ulaşabilmek için çabalamak.

Yok, edilemeyen tek olandır; tek tek her insan yok edilemeyendir, nedir, tüm insanların ortak paydası da yok edile-

mezliktir; işte bu nedenle, insanları birbirine bağlayan, başka şeye benzemeyen bir bağ vardır.

Birbirlerine benzememelerine rağmen aynı insanda bulunan öyle algılar bulunur ki, aynı nesneye yönelirler; bundan çıkarılabilecek tek sonuç, aynı insanda değişik öznelerin bulunduğudır.

Kendi sofrasının kırıntılarıyla besleniyor; kendini doymuş duyumsuyor bir süreliğine, ne yazık ki, sofrada nasıl karın doyurulduğunu unutuyor, sonunda yerde yenecek kırıntı da bulamıyor.

Yok, edilmesi mümkün olanlar sadece Cennet'te yok edilebiliyorsa, bunun kesinliğine inanamayız; tam zıddına, yok edilemiyorsa, yanlış bir inanca saplanmışız demektir.

Sınavını insanlığa bakarak ver Şüphe edenin şüphesini. , inananın inancını besler bu.

"Burada demir atmayacağım" demek ve o anda kabarıp, İnsanı kuşatan deli dalgalan duyumsayış.

Birden değişim. Y anıt sorunun yörüngesinde biraz korkak, her an kaçmaya hazır fakat umutla dönüyor, sorunun yanına yaklaşılmasını engelleyen, umut kırıcı yüzüne bakıyor, en sapa yollarda peşinden gidiyor, yanıtlıktan giderek uzaklaştığı yollarda.

İnsanlarla içli dışlı olmak insanın kendi kendisini göz hap-

üne almasını getirir peşi sıra.

Ruh, payanda olmaktan kurtulunca özgürleşebilir ancak.

Tensel istek tanrı sevgisine körleştirir, nedir, bunu tek başına beceremez, içinde tanrı sevgisinden de bir şeyler taşıdığı için yapabilir.

Gerçek parçalanamaz ve bu yüzden kendini tanıma olanağından yoksundur; onu tanımak isteyen yalana dönüşmekten gayrsını yapamaz.

Dönüp dolaşıp kendisini zarara uğratacak şeyleri kim ister? Bunu isteyen insanlara rastlanıyorsa, hatta her insanda bu durum biraz gözükiyorsa, bunun nedeni, insanın içindeki iki kişiden birinin kendisi için yararlı olanı isterken, eyleme geçmek için yan düşüncesine başvurulmuş ötekine zarar vermesidir. Karara varırken değil, henüz en başta ikincinin yarı-düşüncesine değer verilirse, karar konusu olacak istek de silinip gider.

Daima ilk Günah'tan şikâyetimiz neden? Cennet'ten atılmamızın nedeni ilk Günah değil, meyvelerinden uzak duralım diye uzaklaştırıldığımız yaşam ağacıdır.

Günahkârlığımızın nedeni Bilgi Ağacı'nın meyvelerini yememiz değil sadece, Yaşam Ağacı'nın meyvelerini yemediğimiz için de günahkâriz. İçinde yaşadığımız andan dolayı günahkâriz, İlk Günah'ın günahı yok.

Biz Cennet'te yaşamak üzere yaratıldık ve Cennet de bizim yaşamamız için yaratıldı. Bizim yazgımız sonradan değiştirildi, nedir, Cennet'in yazgısı değişti mi, bilen yok.

Kötü, kimi değişim anlarında insan bilincinden yayılan bir ışıdır. Bir bütün olarak duyular evreni değil, ondaki Kötü görünüşten ibarettir; yine de bu, bizim görebildiğimiz duyular evrenini oluşturur.

İlk Günah'tan şu ana dek, İyi ve Kötü'yü birbirlerinden ayırabilme yetimiz eşittir, nedir, bu konuda hemcinslerimizden üstün olmayı arzularız. Gerçekte ise, İyi ve Kötü'nün çok ötesinde başlar farklılıklar. Bunun alışılmadık bir durum olmasının nedeni şudur: Sadece bilmek kimseyi doyurmaz, bilmesine koşut davranabilme isteği de buna eklentidir. Ne yazık ki, böyle davranabilme yeteneği kimseye bağışlanmamıştır, herkes kendi kendini yok etmeye yazgılıdır, bunu başaracak güce sahip olamama olasılığı kimseyi bu yoldan döndürmez, son denemeye kalkışmaktan gayrisi gelmez elinden. Bilgi Ağacı'nın meyvelerini yemenin cezasının ölüm olmasının anlamı budur belki, en başta, eceliyle ölümün anlamı da bu olabilir. Şu anda, ufak bir devinimdir yapmaktan çekindiği, bunu yapmaktansa, İyi ve Kötü'nün bilgisinden olmayı bile yeğler. İlk Günah kavramının kökeninde bu korku yatar. Ne var ki, bir kere olandan geri dönülemez, belki anlamı bulandırabilir; bu yüzden bahanelere sığınılır. Tüm dünya bu bahanelerle doludur; bu bir anlık olsun huzur arayan insanın kendini haklı görebileceği tek yöntemdir belki: Bilginin önceden verildiği gerçeğini görmezden gelme, bilgiyi ulaşılması gereken uzak bir nokta olarak gösterme.

Giyotin denli ağır, onun denli de hafif bir inanç.

Sınıfın duvarına asılı İskender'in Savaş resmi taklidi gibi önümüzde ölüm. Bize düşen, davranışlarımızla, henüz yaşamdayken bu resmi karanlıklara itmek, giderek ortadan tümüyle yitmesini sağlamaktır.

Tutulabilecek iki yol; kendini son noktaya dek ufaltmak ya da sonsuz ufak olmak. İlki devinimsizlikten çıkan mükemmellik, ikincisi eylem anlamına gelen bir başlangıçtır.

Sözcüklerin karmaşasından kurtuluş yolu: Eyleme geçilerek yok edilecek olanın sınıksız tutulması gerekir; ufak parçalara bölünen dökülür gider, nedir, yok edilemez.

Putlara öncelikle nesnelerden korkudan tapıldı, ne var ki, bunun sonucunda nesnelerin gerekli oluşundan korkudan tapıldı ve bunun sonucunda nesnelere karşı sorumlu olmaktan korkudan tapıldı. Bu sorumluluğun varlığı öylesine katlanılmazdı ki, insan onu tek bir üstün-insanın sırtına yüklemeye kalkışmadı, çünkü bu aracı üstün- insan da sorumluluğu azaltmayacaktı; sadece bu aracı varlıkla ilişkide olmak, insanın sırtındaki yükü arttıracaktı zıddına. Tam da bu yüzden nesnelerin sorumlulukları kendilerine verildi, hatta nesneler insanlardan daha çok sorumlu oldular.

Yaşama başladığın anda iki görev: Sınırlarını her an daraltmak ve bu sınırları aştığın anlarda da gizlenmeyi başarıp başaramadığını her an sorgulamak.

Kimi anlarda, Kötü insanın kullandığı aletlere benzer; ayrıtına varılsın varılmasın, insan, amacı buysa, bir kenara atılmasına karşı durmaz.

Bu yaşamdan aldığımız mutluluklar, yaşamın kendi mutlulukları değildir, şu andakinden daha iyice bir yaşama ulaşma korkumuzdan.

Kaynaklanan mutluluklardır; bu yaşamın bize çektirdikleri de yaşamın kendisinin değildir, yine bu korkudan dolayı kendimize çektirdiklerimizdir.

Sadece şu anda, çektiklerimiz ıstıraptır. Burada ıstırap çekenlerin, başka yer ve zamanlarda çektikleri ıstıraplar için ödüllendirileceği anlamına gelmez bu; bunun anlamı, şu anda ve burada çekilen ıstırapın başka yer ve zamanda değişmeyip, sadece içerdği karşıtımdan özgürleşeceği ve mutluluğa dönüşeceğidir.

Evrenin sonsuz büyüklükte ve sonsuz zenginlikte düşünülmesi, zorlu bir yaratılış sonucunda özgür bir içe bakışa kavuşan insanın, bunu en aşın noktaya vardırmasının sonucudur.

Sonsuz yaşamın bir an için bile olsa sürdürülebildiğine ait, zamana bağımlı kalışımızı katlanabilir gösteren en zayıf inanç bile, günahkârlık batağına daldığımızı ait, şuandaki acımasız inancımızdan daha az iç karartıcıdır... Nedir, tüm anlığıyla ikincisini de içeren ilk inanca katlanma yeteneğimiz, inancımızın sınırlarını da çizer.

İlk büyük yalandan sonra, kişisel durumları için özel, küçük yalanların düzenlenebileceğine, yetmezmiş gibi, bu yalanın onların çıkarına yapıldığını sanır çoklan. Örneğin sahnede oynanan bir aşk oyununda, sevgilisi rolündeki erkeğe yapmacık bir gülüş atan kadın oyuncunun, aslında üst galeride onu izleyen gerçek sevgilisine sinsice gülümsediğine inanır; bu durmaksızın yinelenir.

Şeytana ilişkin bilgi olabilir fakat o bilginin içinde inanç olamaz; çünkü görünür olandan daha şeytani bir şey bulunamaz.

Günah hep göstere göstere gelir ve o anda duyularımızla kavranabilir. Kökleri üzerinde ilerler ve ayırımına varabilmek için bu köklerden sökülmesine gerek yoktur.

Yakınımızda olup biten acıların hepsine ortak olmamız gerekiyor. Hepimize ait ortak bir beden yok fakat ilerleme yolumuz ortak, bu yol, seçtiği istikamet ne olursa olsun acılar içinden götürür bizi. Bir çocuk gelişimi için nasıl belli aşamalardan geçerse ve her aşama istekler ve korkular açısından bir öncekine kıyasla nasıl ulaşılmaz görülürse, kişi nasıl yaşlanarak ölüme varırsa, insanlıkla bağımız dünyayla bağımızdan zayıf olmadığı için, biz de bu yolla dünyanın acıları arasında ilerleyerek gelişiriz. Bunun adaletle ilgisi yoktur, acılardan korkmaya ya da bundan üstünlük olarak görmeye de gerek yoktur.

Dünyanın acılarından uzakta kalmakta özgürsün, doğanın seçimine bağlıdır bu, nedir, kaçabileceğin tek acı da bu kendini uzaklaştırmandır.

İnsanın iradesi üç açıdan özgürdür: İlk olarak, şimdiki yaşamını seçtiği anda özgürdü; elbette şu anda geriye dönemez, çünkü o zamanlar seçtiğini yaşıyor olsa da, şimdiki yaşamını ilk seçtiği andaki kişi değil artık. İkinci olarak, yaşamı süresince ilerleyeceği yolu ve ilerleme tarzını seçmesi açısından özgürdür.

Üçüncü olarak, dünyaya bir kez daha geleceğini sanarak, bu yaşamın tüm koşullarına rağmen kendine ulaşan yolu bulmayı istemesi açısından özgürdür. Nedir, bu bir seçim sorunu olmasına rağmen, girilen yol yaşamın ayak basmadık tek noktasını bırakmayan bir labirent olacaktır.

Özgür irade bu üç açıdan görünür fakat üç görünüm aynı anda var olduklarından bir bütün oluştururlar; bu temelde öyle bir birliktir ki, özgür olsun olmasın bu birlikte iradeye yer yoktur.

İçinde yaşadığımız dünyanın baştan çıkarma yolları ile içinde yaşadığımız dünyanın sadece bir geçiş yolu olduğuna inanç, aslında birdir ve aynı şeydir. Böyle olması gereklidir, dünya bizi sadece, tek bir yolla yaratabilir; bu yol da gerçeğe karşılık düşer. Ne yazık ki, baştan çıkarmalar başarılı olunca, inancımızdan vazgeçeriz; İyi bizi kandırıp Kötü'nün eline bırakır, tıpkı kadının yatağa bekleyen çağrısı gibi.

Tek başına umutsuzluğun acısını çeken de içinde, insanla hemcinsleri arasındaki en güçlü ilişkiyi alçakgönüllülük sağlar; tek koşul, bu alçakgönüllülüğün eksiksiz olarak sonuna dek götürülmüş olmasıdır. Bu mümkündür, çünkü tapınma dili

tam da budur, tapınmanın dili olduğu kadar bir araya gelmelerin en güçlüsüdür. İnsanın hemcinsiyle ilişkisi ile tapınmayla ilişkisi birbirlerine benzerler; insanın hemcinsleriyle ilişkisi çaba gerektirir, bu çabayı ancak tapınmanın verdiği g sağlayabilir.

Yanılmaktan başka bir Şey bilebilmen mmkn m? Yanılma ortadan kaldırılrsa da, geri dönüp o noktaya bir kez daha bakmamalısın, bakarsan bir tuz stnuna dönersin.

İnsanlar A.'ya saygıyla davranıyor. Sıradan oyuncuların oynamasına izin verilmeyen ve titizlikle korunan mükemmel bir bilardo masasında oynamayı hak eden büyük oyuncu geldiğinde masanın zeminini nasıl inceler, oyunda zamanından önce yapılan hatayı nasıl affetmez fakat ıstaka kendisine geçtiğinde nasıl her densizliği yapacak denli kstahlaşır ya; işte böyle saygı gösteriliyor ona.

"Nedir, sonra olan biten tek Şey yokmuş gibi işinin başına geçti." Belki hiçbir öyküde geçmiyor, fakat eski öyküler yığından kulağımıza aşına gelen sözler bunlar.

"İnançtan yoksun olduğumuz söylenemez. Yaşamamız bile tek başına bir inanç değeridir."

"Bunda inanç değeri ne arasın; yaşamamak mmkn m ?"

"İnancın insanı deliliğe sürükleyen gücü, işte bu 'mmkn m' sözünde gizlidir, ancak bu olumsuzlamada kendini açığa vurur."

Evden çıkman, uzaklaşman gereksiz. Masanda otur ve söyleyeceklerimi dinle. Dinlemesen de olur, beklemen yeterli.

Beklemesen de olur, hiç ses çıkarma ve tek başına ol. Dünya maskesini düşürmen için sana gelecektir; yapabileceği başka bir şey yoktur, ayartıya kapılmış, ayaklarının altında kıvranıp duracaktır.

Avcı Gracchus

İki oğlan çocuğu rıhtım duvarının üstüne oturmuş zar atıyorlardı. Adamın biri, bir heykelin basamakları üstünde, kılıç sallayan kahramanın gölgesinde gazete okuyordu. Kızın biri çeşme başında bakracına su dolduruyordu. Bir meyve satıcısı malının yanı başına uzanmış gölü seyrediyordu. Bir meyhanenin iç tarafında iki adamın şarap içtiği, açık kapı ve pencere deliklerinden bakınca görülüyordu. Meyhaneci ön tarafta bir masada oturmuş kestiriyordu. Bir kayık, suyun üstünde taşıyorlarmış gibi yavaşça, küçük limana giriyordu. Mavi giysili bir adam karaya çıktı ve halatları halkalara geçirdi. Gümüş düğmeli siyah elbise giymiş öteki iki adam da, kayıkçının arkasında bir sedye taşıyordu; sedyede, iri çiçek örnekleriyle süslü, kenarları püsküllü ipek bir örtünün altında bir insanın yattığı anlaşıyordu.

Rıhtımda hiç kimse bu yeni gelen kişilerle ilgilenmedi; henüz halatlarla uğraşan sandal kaptanını beklemek için sedyeyi yere koyduklarında bile hiç kimse onlarayaklaşmadı, bir soru yöneltmedi, dikkatle bakmadı.

Kaptan, kucağında bir çocukla ve saçları dağınık halde sandalda beliren bir kadın yüzünden biraz daha oyalandı. Sonra bu yana geldi, sol tarafta suyun yakınında, yukarı dosdoğru yükselen sarımsı, iki katlı bir binayı gösterdi, taşıyıcılar sedyeyi kaldırdılar ve alçak, ama ince sütunlardan oluşan bir kapıdan içeri götürdüler. Küçük bir oğlan pencerenin birini açtı, taşıyıcıların evde gözden kaybolduğunu görünce çabucak pencereyi gene kapattı. Ardından kapı da kapandı; kapı siyah meşe ağacından özenle yapılmıştı. O ana kadar çan kulesinin etrafında uçuşan bir güvercin sürüsü evin önüne kondu. Güvercinler

yemleri bu evde saklanıyormuş gibi, kapının önüne toplandılar. Bu tanesi birinci kata kadar uçtu ve pencerenin camını gaga-
galadı. Bunlar açık renkli, bakımlı, canlı hayvanlardı. Sandaldaki kadın engin bir hareketle güvercinlere yem attı, onlar da yem tanelerini topladılar ve sonra kadına doğru uç-
tular.

Silindir şapkasında siyah matem bandı bulunan bir adam, limana giden dar ve dik sokaklardan birinden indi. Dikkatle etrafına bakındı, buradaki her şey canını sıktı, bir köşede bu-
lunan çöplerin görünümü karşısında yüzünü buruşturdu. Hey-
kelin basamakları üstünde meyve kabukları vardı, geçerken bastonu ile bunları aşağı doğru itti. Odanın kapısını vurdu, aynı zamanda da silindir şapkayı siyah eldivenli sağ eline aldı. Kapı hemen açıldı, sayıları elliye bulan küçük oğlan uzun ko-
ridorda bir halka oluşturdular ve eğilerek selamladılar.

Sandalın kaptanı evin merdiveninden aşağı indi, adamı se-
lamladı, yukarı çıkardı, birinci katta onunla birlikte ince yapılı, süslü localarla çevrili avluyu dolaştı ve ikisi de, oğlanlar saygı işareti anlamına gelen bir uzaklık bırakarak arkalarından ge-
lirken, evin arka tarafındaki serin ve büyük bir odaya girdiler; bunun karşısında başka ev yoktu, yalnız çıplak, gri siyah bir kaya duvarı göze çarpıyordu. Sedyeciler, sedyenin baş tarafına birkaç uzun mumu dikmek ve yakmak işiyle uğraşıyorlardı, ama bunun sonucu aydınlık meydana gelmedi, yalnızca biçim-
sel olarak önceden var olan gölgeler kıpırdadı ve duvarlarda oynadı. Sedyenin üstünden örtüyü kaldırdılar, içinde saçlı sa-
kalı yabansı biçimde birbirine karışmış, teni güneşte yanmış, galiba avcıya benzeyen bir adam yatıyordu. Hareketsiz yatı-

yordu, görüldüğü kadar  ile soluk alm yordu, gözleri kapalıydı, gene de onun bir  l  olabileceğini yalnızca çevresi sezdiriyordu.

Adam sedyeye yaklaştı, elini orada yatanın alnına koydu, sonra diz   k p dua etti. Kayıkçı odayı terk etmeleri için taşıyıcılara işaret verdi, çıktılar, dışarda toplanmış olan çocukları dağıttılar ve kapıyı kapadılar. Ancak bu kadar sessizlik adama h l  daha yeterli görünmüyordu, kayık ıya baktı, kayıkçı anladı ve yan kapıdan bitişik odaya geçti. Sedyedeki adam derhal gözlerini açtı, yüzünü adama çevirdi ve sordu: "Sen kimsin?"

Adam şaşkınlık belirtisi göstermeden yukarı doğruldu ve yanıtladı: "Riva Belediye Başkanı."

Sedyedeki adam başını salladı, bitkin bir halde kolunu uzatarak, bir koltuğu gösterdi ve Belediye isteğini yerine getirdikten sonra konuştu: "Biliyordum, sayın Başkan, ama ilk anda hepsini unuttum, çevrede her şey benimle ilgili ve hepsini biliyorsam da, sorsam daha iyi olacak. Belki siz de biliyorsunuz, ben avcı Gracchus'um."

"Kuşkusuz", dedi Belediye Başkanı. "Bu gece sizi bana haber verdiler.  oktan uyumuştuk. Gece yarısına doğru karım seslendi: "Salvatora", -bu benim adım- "penceredeki güvercine bak!" Gerçekten de bir g vercindi, ama horoz kadar büyüktü. Kulağıma doğru uçtu ve şunu dedi: ' l  avcı Gracchus yarın geliyor, kent adına onu karşıla.'"

Avcı başını salladı ve dilinin ucunu dudaklarının arasına koydu: "Evet, güvercinler benim önümden gidiyor. Peki, sayın

Başkan, Riva'da kalacağıma inanıyor musunuz?"

"Bunu henüz söyleyemem", diye yanıtladı Belediye Başkanı. "Siz ölü değil misiniz?"

"Ölüyüm", dedi avcı, "görüyorsunuz. Yıllar önce, aradan çok yıllar geçmiş olması gerekir, Kara Ormanda -bu yer Almanya'da-bir Alp keçisini kovalarken kayalardan aşağı düştüm. Ondan bu yana ölüyüm."

"Ama aynı zamanda da yaşıyorsunuz", dedi Belediye Başkanı.

"Bir bakıma öyle", dedi avcı, "bir bakıma da yaşıyorum. Beni taşıyan sandal yolunu şaşırdı, dümencinin yanlış dönüşü, kaptanın bir anlık dikkatsizliği, yurdumun güzelliği yüzünden dikkatin dağılması; hangisidir bilmiyorum, yalnız şunu biliyorum ki, yeryüzünde kaldım ve ondan bu yana kayığım dünyanın sularında dolaşıyor. Ben de, yalnız dağlarda yaşamak isteyen bir kişi, ölümümden sonra dünyanın bütün ülkelerini geziyorum."

"Öte tarafta sizden hiçbir parça da yok mu?" diye sordu Belediye Başkanı, alnını buruşturmuştu.

"Ben", diye yanıtladı avcı, "sürekli olarak, yukarı doğru çıkan merdivenin üstündeyim. Açıkta duran bu sonsuz uzunluktaki merdivende bir aşağı, bir yukarı, bir sağa, bir sola dolaşıp duruyorum, sürekli hareket halindeyim. Bu avcı bir kelebek oldu. Gülmeyin."

“Gülmüyorum”, diye itiraz etti Başkan.

“Çok anlayışlısınız”, dedi avcı. “Hep hareket halindeyim. Ama çok neşelenirsem ve yukardaki kapı karşımda parıldarsa, dünyadaki suların bir yerinde tek başına duran eski kayığımda uyanıyorum. Vaktiyle ölüşümün temel yanlışlığı, kamaramda beni çepçevre sarıyor. Kaptanın karısı Julia, kapıya vuruyor, kıyılardan geçmekte olduğumuz ülkenin sabah içkisini sed-yeme getiriyor. Ağaç bir kerevet üstünde yatıyorum, üstümde beni seyretmek hiç de hoş bir şey değil- kirli bir ölü gömleği var, saç ve sakal, gri ve siyah, ayrılmayacak gibi birbirine karışıyor, bacaklarım çiçeklerle süslü, uzun püsküllü kocaman bir ipek kadın şah ile örtülü. Baş tarafımda bir kilise mumu dikili, bana ışık veriyor. Karşımdaki duvarda küçük bir resim var, herhalde ilkel bir Afrikalı, kargısıyla bana nişan alıyor ve çok güzel boyanmış bir kalkanın ardında olabildiğince saklanıyor. Gemilerde bazı ahmakça resimlere rastlanır ya, bu onların en ahmakçası. Bunun dışında ağaç kafesimde bir şey yok. Yan duvarın bir deliğinden güney gecelerinin sıcak havası geliyor, eski sandala suyun vuruşunu duyuyorum.

Canlı bir avcı olarak yaşadığım Kara Orman’da, Alp keçisini kovalarken kayadan düştüğüm günden beri burada yatıyorum. Her şey bir sıraya göre oluştu. Kovaladım, düştüm, uçurumda kan kaybettim, öldüm ve sandal beni öte tarafa götürecekti. Bu kerevete ilk kez nasıl neşeyle uzandığımı anımsıyorum. Dağlar hiçbir zaman benden, o zamanki bu yarı karanlık duvarların duyduğu şarkıyı duymadı.

Severek yaşadım ve severek öldüm, kayığa binmeden önce

silâh, çanta, her zaman gururla taşıdığım av tüfeği gibi berbat şeyleri mutlulukla fırlatıp attım ve genç bir kızın gelinlik giyişi gibi ölü gömleğini sırtıma geçirdim. Buraya yattım ve bekledim. Felâket o zaman geldi."

"Kötü bir yazgı", dedi Belediye Başkanı, elini havada kendinden uzağa doğru itti.

"Peki, sizin bunda hiç suçunuz yok mu?"

"Hayır", dedi avcı, "avcıydim, avcı olmak suç mu? Vaktiyle henüz kurtlarla dolu olan Kara Orman'da avcı olarak bulunuyordum. Pusuya yatıyor, ateş ediyor, vuruyor, deriyi yüzüyordum, bu suç mu? İşim beğeniliyordu. 'Kara Orman'ın büyük avcısı' diyorlardı bana. Bu suç mu?"

"Bu konuda yargıda bulunmaya yetkili değilim", dedi Belediye Başkanı, "ama bence ortada bir suç konusu yok. Peki suçlu kim?"

"Kayıkçı", dedi avcı. "Şuraya ne yazdığımı hiç kimse okumayacak, bana yardım etmeye kimse gelmeyecek; bana yardım etmek bir görev olsaydı, bütün evlerin bütün kapıları, bütün pencereleri kapalı kalırdı, hiç kimse yatağından kıpırdamazdı, hiç kimse başını yorganın dışına çıkarmazdı, tüm dünya bir gece barınağı olurdu. Bunun da bir anlamı var, çünkü hiç kimsenin benden haberi yok ve eğer olsaydı bile, kaldığım yeri bilmeyecekti, kaldığım yeri bilseydi, beni orda alıkoymasını bilmeyecekti, bana nasıl yardım edeceğini bilmeyecekti. Bana yardım etme düşüncesi bir hastalıktır ve yalnız yatakta iyileşebilir.

Bunu bildiğim için, üzerinde çok durduğum -örneğin tam şimdiki gibi kendimi tutamadığım- anlarda bile yardım gelsin diye haykırmıyorum. Ama etrafıma bakınca ve nerede olduğumu, yüzyıllardır -bunu rahatlıkla ileri sürebilirim- oturduğum yeri göz önüne alınca böyle düşünceleri kafamdan atmak yeterli oluyor."

"Olağanüstü", dedi Belediye Başkanı "olağanüstü bir şey. Peki Riva'da bizim yanımızda kalmayı düşünüyor musunuz?"

"Düşünmüyorum", dedi avcı gülümseyerek, alaycılığını hoş göstermek için elini Başkanın dizinin üstüne koydu.

"Ben buradayım, başka bildiğim yok, elimden başka bir şey gelmez. Sandalımın dümeni yok, ölümün en aşağı bölgelerinde esen rüzgâr onu taşıyor."

Bir Köy Hekimi

Ne yapacağımı enikonu şaşırımış durumdaydım. Acele yola ıkımam gerekiyordu; ağır bir hasta on mil uzaktaki bir köyde beni bekliyor, sert bir tipi ise onunla aramdaki geniş mekanı duruyordu. Bir arabam vardı, hafif, tekerlekleri büyük, tam köy yollarına göre; k rk paltoma bürünmüş, elimde çanta yola ıkımaya hazır, avluda dikilmeye başlamıştım; gelgelelim at yoktu arabaya koşacak, at! Kendi atım bir önceki gün, bu buzsuz kış mevsiminde fazla zorlandığından nalları dikmişti. Hizmetim,  d n bir at bulmak üzere köyde sağa sola seğirtiyordu. Ama umutsuz bir çabaydı, bunu biliyor ve gittikçe, karla örtülüp devinim gücümü yitirerek avluda bekliyordum. Derken, elindeki feneri sallayarak bahçe kapısında göründü Hizmetim, yalnızdı; tabii, kim şu anda böyle bir yolculuk için atını ödünç verirdi. Bir kez daha boydan boya adımladım avluyu; bir are bulamıyordum-, dalgın dalgın, iim içimi yiyerek, yıllardır kullanılmayan domuz ahırının kırık dökük kapısını ayağımla ittim. Kapı açıldı ve reze yerlerinden gıcırdayarak gidip gelmeye başladı. At kokusuna benzer bir koku ve sıcaklık dışarı vurdu ahırdan. Puslu bir fener, bir ipin ucunda sallanıyordu. Derken, alçak tavanlı ahırda  mm ş oturan bir adamın mavi gözlü yayvan yüzü göründü.

“Arabayı koşayım mı?” diye sordu adam, elleri ve ayaklarının üzerinde sürünerek çıkıp geldi. Ne söyleyeceğimi bilemedim, ahırda adamdan başka şeyler de var mıdır acaba? diyerek eğilip içeri baktım yalnız. Hizmetim, yanibaşımda bekliyordu. “Kendi evinde neler bulunduğu nu bilmiyor insan” deyince, ikimiz de güldük. O anda birden: “Haydi oğlum, haydi kızım!”

diye sesini yükseltti seyis; iki at, sağrıları güçlü iki yaman hayvan, bacakları iyice karınlarına çekik, güzel biçimli başlarını develer gibi eğip gövdelerini sağa sola kıvrarak, tümüyle doldurdukları kapı boşluğundan dışarı çıktı. Dışarıda vücutlarının yoğun buğular salarak, uzun bacaklarının üzerinde hemen dindik doğruldu. "Sen de yardım et!" dedim hizmetçime; uysal kız, koşumları seyise uzatmak üzere seğirtti. Ama seyis, yanına gelir gelmez kıza sarıldı hemen, yüzünü yüzüne yapıştırdı. Bir çığlık atan kız kaçıp yanıma dönüyor. Yanağına gömülmüş iki tıra dişin kırmızı izlerini görüyorum. "Seni hayvan seni!" diye bağıriyorum tepem atmış. "Kırbaçlanmak mı istiyor canın?" Ama hemen aklımı başıma topluyor, adamın yabancı biri olduğunu, nerden çıkıp geldiğini bilmediğimi, başkaları yardım elini uzatmazken onun kendi gönlüyle imdadıma koşup beni güç durumdan kurtarmaya çalıştığını düşünüyorum. Sanki aklımdan geçen düşünceleri sezmiş gibi, adam da savurduğum tehdide alınmıyor, atları hazırlamaya ara vermeden, hepsi bir kez dönüp bana bakıyor yalnız. "Haydi binin!" diyor ardından ve bakıyorum, gerçekten her şey hazır.

Böylesine güzel bir arabayla hemen algılıyorum güzelliğini şimdiye kadar bir yere gitmedim; güle oynaya biniyor: "Ama arabayı ben süreceğim, sen yolu bilmezsin," diyorum. "Elbette!" diyor seyis. "Ben zaten burada, Rosa'nın yanında kalacağım." "Hayır! Hayır!" diye bağıriyor Rosa ve çaresiz başına geleceklerin gerçek önseziyle koşarak kendini evden içeri atıyor, emniyet zincirinin kapıya takıldığını işitiyorum; kapının kilidi çat diye kilitleniyor. İzini kaybettirmek isteyen Rosa'nın ilkin holdeki sonra odadan odaya seğirterek bütün evdeki ışıkları söndürdüğünü görüyorum. "Sen de benimle geleceksin!"

diyorum seyise. "Yoksa istediği kadar önemli olsun, çıkmam bu yolculuğa. Yolculuğun bedeli olarak kızı sana bırakmak aklımın ucundan geçmez." "Deh!" diyor seyis, elini çırpıyor; araba, akıntıya kapılmış bir tahta parçası gibi hızlı çekilip götürülüyor ileriye; seyisin yüklenmesiyle kapının çatırdayıp kırıldığını işitiyorum; tüm duyularıma aynı ölçüde nüfuz eden bir uğultu, gözlerimle kulaklarımı dolduruyor. Ama bu da bir an sürüyor yalnız; hemen benim avlu kapısının önünde hastanın evinin avlusu başlıyormuş gibi, gideceğim yere varıyorum; atlar sessiz duruyor; dört bir yanda ay ışığı. Hastanın annesiyle babası, evden çıkıp koşarak geliyor; en arkada hastanın kızkardeşi; beni arabadan adeta kucaklayıp indiriyorlar.

Karmakarışık konuşmalardan bir şey anlamıyorum; hasta odasındaki hava pek solunacak gibi değil; kimsenin ilgilenmediği ocak tütüyor; pencereyi açacağım; ama ilkin hastayı görmek istiyorum; zayıf düşmüş, ateşi olmayan, ne soğuk, ne sıcak bir vücut; boş bakışlarla yorganın altında çırılçıplak doğruluyor delikanlı, boynuma asılarak kulağıma fısıldıyor: "Bırakın beni, öleyim doktor!" Çevreme bakmıyorum; bu sözleri benden başkası işitmedi, oğlanın annesiyle babası, suskun, öne doğru eğilmiş, vereceğim yargıyı bekliyorlar; kızkardeş, çantam için bir sandalye getiriyor. Çantayı açıp içindeki aletleri karıştırıyorum; oğlan yattığı yerden boyuna ellerini uzatıyor bana, ricasını anımsatmak istiyor, çantadan bir pens alıp mum ışığında gözden geçirdikten sonra tekrar yerine koyuyorum. Evet, diye düşünüyorum küfre girerek, "Böylesi durumlarda Tanrılar yardım ediyor, eksik atı yolluyor, sonra işin acelesinden ötürü bir ikinci atı birincisinin yanına katıyor, fazladan bir de seyis bağışlıyorlar." Ancak şimdi Rosa geliyor aklıma; nasıl

etsem, nasıl kurtarsam onu? Kızı bu seyisin altından nasıl çekip alsam, kendisinden on mil uzakta, arabamın önünde böyle zaptedilemeyen atlar? O anda bir yolunu bulup koşmalarını gevşeten, pencereleri anlayamadığım bir şekilde dışarıdan itip açan, her biri bir pencereden başını uzatıp, içerdekilerin bağırmalarına aldırmayarak hastayı süzen bu atlar! Sanki beni yola çıkmaya çağırıyorlarmış gibi: 'Hemen gidiyoruz', diye geçiriyorum içimden, ama beni sıcaktan sersemlemiş sanan kızkardeşin sırtımdan kürkümü almasına göz yumuyorum. Bir kadeh rom çıkarılıyor önüme, yaşlı adam omzuma vuruyor; kendisinin pek sevdiği içkiden bana ikram edişi, bu teklifsizliğini bağışlatıyor adeta. Hayır anlamında başımı sallıyorum; yaşlı adamın bu kıt görüşlülüğü karşısında midem bulanabilir; sırf bu yüzden romu içmeye yanaşmıyorum. Yatağın başında dikilen anne beni yanına çağırıyor; gidiyorum; atlardan biri yüksek sesle odanın tavanına doğru kişnerken başımı oğlanın göğsüne dayıyorum, oğlan ıslak sakalımın altında ürperiyor. Sezdiğim şeyin doğrulandığını görüyorum. Oğlan sağlıklı; kan dolaşımı biraz düzensiz; sevecen anne tarafından tıka basa kahveyle doldurulmuş içi; en iyisi, onu bir tekmeyle yataktan dışarı atmak. Ama ben dünyayı düzeltmeye çıkmadım, oğlanın yatmasına engel olmuyorum.

Hükümet tabibi olarak çalışıyor, görevimi en son sınırına, adeta bu sınırı aşacak noktaya kadar yapıyorum. Aldığım ücret iyi sayılmaz, öyleyken yoksullara karşı elim açık ve yardımsever biriyim. Önce Rosa'yı düşünmem gerekiyor, sonra oğlan varsın haklı olsun, nihayet ben de ölmek istiyorum. Burada, bu sonu gelmeyen kışta işim ne? Kendi atım öldü, köyde atını bana ödünç verecek kimse çıkmadı. Arabaya koçağım atları

domuz ahırından sağlamak zorunda kaldım; tesadüfen at bulunmasaydı, domuzları arabaya koşmam gerekecekti. İşte böyle! Ve aile üyelerine başımı sallayarak veda etmek istiyorum. Onların bu durumdan haberleri yok; haberleri olsa da inanmazlar. Reçete yazmak kolay, ama insanlarla anlaşmak güç. Eh, demek buradaki ziyaretim sona ermiş, yine boş yere zahmete girmiştım; alıştım artık; kapımdaki gece zilinden yararlanıp bütün köy halkı beni kahredip duruyor. Ama bu kez üstelik Rosa'yı, tarafımdan pek umursanmaksızın yıllardır evimde yaşayıp giden bu güzel kızı feda etmek zorunda bırakıyorum. Böyle bir fedakârlık benim için fazlasıyla büyük; ne kadar istese de Rosa'yı bana geri veremeyecek bu ailenin üzerine atılmamak için birtakım zeka oyunlarına başvuruyor, kafamda sözkonusu olayı geçici süre yeni bir biçime sokuyorum. Ama alet çantamı kaparak kürkümü getirmelerini işaret edip de, elindeki rom kadehini koklayıp duran babayı, galiba tarafımdan düş kırıklığına uğratılan -iyi ama, bu insanlar ne bekliyorlar benden?- ve gözleri yaşla dolup dudaklarını ısırın anneyi, elinde kamı bulanmış havluyu sallayan kızkardeşi hep bir arada dikiliyor görünce, oğlanın gerçekten hasta olabileceğini gerekirse kabule hazır bir yüz takınıyorum. Oğlanın yanına varıyorum derken; kendisine çorbaların en kuvvetlisini getiriyor-muşum gibi, bana gülümsüyor. Ah, tam o anda ikisi de kişnemeye başlıyor atların; yüce bir makam tarafından sahnelenen bu gürültünün belki de oğlanın muayenesini kolaylaştırması isteniyor.

Derken şu sonuca varıyorum: Evet, oğlan hasta; sağ böğründe, kalça bölgesinde açılmış avuç içi kadar bir yara var. Gül pembesi; ortası koyu, kenarlara doğru açılan bir sürü pembe

nüansı; hafif pütürlü bir yara; kimi yerde az, kimi yerde çok birkmiş kan; yer üstündeki bir maden ocağını andıran bir yara. Uzaktan böyle. Yakından bakınca, işi zorlaştıran bir başka neden açığa vuruyor kendini. Hafif bir ıslak koyvermeden kim katlanabilir? Serçe parmak kalınlığında ve uzunluğunda kurtlar; kendi renkleri pembe; ayrıca, kana bulanmış gövdeleri; bir uçları yaranın içinde; beyaz başcıkları ve bir sürü ayakcıklarıyla kıvrılıp bükülerek aydınlığa çıkmaya savaşıyorlar. Zavallı çocuk! Sana yardım edilemez artık. Senin o büyük yaranı bulup ortaya çıkardım; Böğründeki bu çiçek yüzünden helak olup gideceksin. Oğlanın ailesi mutluluk içinde; beni iş başında görüyor; kızkardeş anneye söylüyor bunu, anne babaya, baba da, açık kapıdan odaya vurmuş ay ışığında içeri süzülen ve parlak uçlarına basıp ileri uzatılmış kollarıyla dengelerini sağlamaya çalışan birkaç konuğa iletiyor. Yarasının içindeki kimıl kimıl hayattan büsbütün gözleri kapanmış: “Beni kurtaracak mısınız, doktor?” diye fısıldıyor oğlan hıçkırarak. Benim bölgedeki insanlar böyledir, hep yapamayacağı şeyleri isterler hekimden. Eski inançları yitirmişlerdir; rahip, evinde oturmuş, âyin giysilerini can sıkıntısından yolup dururken, hekimden o müşfik cerrah eliyle bütün işi görmesini beklerler. Eh, nasıl isterseniz, ben kendim size hizmet edeyim demedim; beni kutsal amaçlar uğrunda kullanmaya kalkarsanız, buna da ses çıkarmam; hizmetçisi elinden alınmış yaşlı bir köy hekimi için bundan iyisi can sağlığı. Derken geliyorlar: oğlanın ailesi ve köyün yaşlıları; beni soruyorlar; başlarında öğretmenleriyle bir okul korosu evin karşısına geçiyor ve aşağıdaki güfteyi içeren alabildiğine yalın bir ezgiyi okumaya başlıyorlar:

Soyun giysilerini, iyi eder o zaman Baktınız iyi etmedi, öl-

dürün gitsin! Bir hekimden başka nedir ki! Bir hekimden başka nedir ki!

Derken giysilerini çıkarıp alıyorlar üzerinden; parmaklarım sakalımda, başını eğerek serinkanlılıkla oradakilere bakıyorum. Kendime tastamam hâkimim, oradakilerin hepsinden üstün durumdayım ve öyle de kalıyorum; oysa bunun bir yararı dokunmuyor bana. Başımdan ve ayaklarımdan tutup beni yatağa götürüyor, duvardan yana, oğlanın yarasının bulunduğu tarafa yatırıyorlar. Sonra hep birlikte çıkıp gidiyorlar odadan; kapı kapatılıyor; koro susuyor; bulutlar yürüyüp ayın önüne kapılıyor; yorgan, sıcak sıcak sarıyor beni; pencerelerde atların başlarının silueti kımıldıyor. “Biliyor musun?” diye kulağıma fısıldıyor bir ses. “Sana güvenim pek az. Çünkü sen de bir yerde baştan atıldın, kendi ayağınla gelmedin buraya. Bana yardım edecekken, benim ölüm döşeğimi daraltıyorsun. En iyisi, tırnaklarımla gözlerini oymam. Doğru diyorum. “Yüz karası bir durum. Ama hekim olmuşum bir kez, ne yapayım? İnan ki, benim için de kolay değil.”- “Bu özürle yetineyim mi? Ah, sanırım yetinmem de gerekiyor. Hep yetinmem gerekiyor. Güzel bir yarayla dünyaya geldim; varım yoğum hep bu yaraydı.” “Genç dostum!” diye cevaplıyorum. “Hatan şurada: durumunu bütünüyle göremiyorsun: Şimdiye kadar çevrede pek çok hasta odasında bulundum; sana şunu söyleyeyim ki, yaranın durumu o kadar da kötü değil, vücutla daracı yapan iki balta darbesinin yol açtığı bir yara. Pek çok kimse böğrünü sunar, ormanda balta sesini, hele sesin kendilerine yaklaştığını işitmez pek. Gerçekten öyle mi, yoksa bu ateşli durumumda beni aldatıyor musun?” -“Gerçekten öyle; bir hükümet doktorunun namus sözünü öbür dünyaya beraberinde götürebilirsin.” Ve

bu namus sözünü kabullendi oğlan, sesi kesildi. Ama kendimi nasıl kurtaracağımı düşünmenin zamanıydı. Hâlâ otlar, sadakatle yerlerinde duruyordu. Giysilerimi, kürk paltomu ve çantamı çarçabuk topladım, giyinmekle oyalanmak istemiyordum. Atlar geliştiki gibi öyle hızlı giderse, adeta bir sıçrayışta bu yataktan ayrılıp kendi yatağımda açacaktım gözümü. Atın biri, uysal, pencereden çekildi; elimdekileri arabadan içeriye savurdum; kürk palto fazla ötelere uçup gitti, yenlerinden biri bir çengele takıldı. Bu kadarına da şükür! Ata atladım. Yerde sürüklenen koşulmamış koşumlar; birbirlerine pek bağlı olmayan atlar; arkada sağa sola yalpalayan araba ve nihayet karlar içinde sürüklenen kürk palto. "Deeh!" demiştim, ama atlar hızlı gitmiyordu; yaşlı adamlar gibi ağır aksak, kar çölünde ilerliyorduk; çocukların gerçeikle bağdaşmayan yeni şarkısı arkamızda uzun süre çınlayıp durdu:

Sevinin ey hastalar Hekim yatağınıza yattı.

Bu tempoyla asla eve varamayacağım; o canım işim gitti elden; yerimi almak isteyen biri hastalarımı çalıyor. Ama boşuna; çünkü yerimi dolduramayacak. Evinde o mendebur seyis ortalığı kasıp kavuruyor, Rosa'yı kurban yaptı kendine, bunu daha çok düşünmek istemiyorum. Çırlıçıplak, bu alabildiğine mutsuz çağın ayazına açık, dünyevî olmayan atlara ben yaşlı adam, sağda solda dolanıp duruyorum. Kürk paltom, arabanın arkasından sarkıyor, ama ulaşamıyorum ona, ayakta gezip dolaşabilen rezil hastalardan hiçbiri bana yardım için parmağını bile oynatayım demiyor. Aldatıldım! Aldatıldım! Gece çingırığının yanıltıcı sesine bir kez uyuldu, asla giderilemez artık.

Akademi için bir rapor

Saygıdeğer Akademi Üyeleri!

Geçmişteki maymun yaşamıma ilişkin bir rapor hazırlayıp akademiye sunmaya çağırmakla bana şeref veriyorsunuz. Ne yazık ki, çağrınıza uyamayacağım. Maymun yaşamım neredeyse beş yıl geride kaldı. Belki takvime göre kısa, ama bu zamanı dolu dizgin geride bırakan benim için alabildiğine uzun bir süre. Gerçi yer yer seçkin insanların, öğütlerin, alkışların ve orkestra müziğinin eşliğinde geçti bu süre, ama gerçekte yalnızdım; çünkü bütün eşlikçiler beni izlemek için manejin çok gerisinde duruyordu.

Kökenime ve gençlik anılarıma bağlı kalacağım diye diretseydim, böyle bir başarıya ulaşamazdım. Özellikle her türlü inattan vazgeçmeyi, kendimi uymakla yükümlü kıldığım en yüce buyruk edindim; ben, özgür maymun, bu boyunduruk altına girmeye razı oldum. Ama bu da anılarımin kapılarının bana giderek daha çok kapanmasına yol açtı. İlkin, insanlar istese, göğün yerin üzerinde oluşturduğu o kocaman kapıdan çıkıp geldiğim yere geri dönebilecekken, söz konusu kapı, kırbaçlanıp hızlandırılan gelişimim ilerledikçe alçalıp daraldı, insanların dünyasında kendimi daha rahat ve daha tutsak hissetmeye başladım; geçmiş yaşamımdan esip duran fırtına yatıştı; bugün topuklarımı serinleten bir esintiden başka şey değil artık; esintinin geldiği ve benim de bir vakit gelmiş olduğum kapı öylesine küçüldü ki, gücüm ve iradem elverip gerisin geri oraya kadar varabilsem bile, postum yüzülmeden geçe-

mezdim içinden. Açık konuşayım ki, böyle şeyleri simgelerle anlatmayı yeğlesem de, açıkça konuşayım ki, maymunluğunuz, eğer buna benzer bir şeyi geride bıraktınızsa beyler, beninkinden uzak olamaz size. Topuklarımın gıdıklanmasına gelince: Küçük şempanzeden büyük Akhilleus'a kadar bu yer yüzünde gezip dolaşan her yaratığın gıdıklanır topuğu.

Ama yine de çok dar sınırlar içinde arzunuzu yerine getirebilir, hatta bunu büyük bir zevkle yapmak isterim. Öğrendiğim ilk şey toka etmektir; toka etmek bir açık yürekliliği belirtir; kariyerimin doruğunda bulunduğum şu sıra, varsın o ilk tokaya açık yürekli itiraflar da katılsın. Gerçi akademi için önemli bir yenilik getirmeyecek söyleyeceklerim, benden beklenenlerin ve ne kadar istesem de size söyleyemeyeceklerimin hayli gerisinde kalacak; ama olsun, eski bir maymunun hangi yolu izleyerek insanların dünyasına ayak atıp orada kök saldığını ortaya koyabilir. Ancak, şimdi söyleyeceğim önemsiz şeyleri bile, kendi konumumdan tamamen emin olmasam ve uygar dünyanın tüm büyük varyete sahnelerinde sarsılmaz bir yer elimde bulundurmasam, elbet söyleyemezdim:

Yurdum Altın Sahili'dir. Nasıl yakalandığım konusunda, başkalarının raporlarına dayanmak zorundayım. Hagenbeck firmasından bir avcı grubu sırası gelmişken şunu da söyleyeyim ki, o zamandan beri söz konusu grubun başkanıyla az kırmızı şarap şişesi boşaltmadık sahildeki ağaçlıkta pusuya yatmış beklerken, akşam üstü soydaşılarımdan bir sürünün arasına katılarak su içmek için sahile indim. Derken ateş edildi, içimizden bir ben vuruldum; iki kurşun yemiştim. Biri yanağımdan; bunun açtığı yara hafifti, ama geride kocaman ve

kırmızı bir yara izi bıraktı, düpedüz bir maymunun uydurduğu, hiç de yakışık almayan o iğrenç Rot Peter adını kazandırdı bana; sanki geçenlerde kuyruğu titreten, daha önce sağda solda kendine biraz bir ün sağlamış talimli maymun Peter?den beni yalnızca yanağımdaki leke ayırıyormuş gibi. Hani arada söylüyorum bunu.

İkinci kurşun, kalçamın altında bir yere isabet etmişti. Açtığı yara ağırdı, şimdi bile biraz topallamam bu yüzdendir. Geçenlerde, gazetelerde bana veriştirip duran o binlerce kişilsiz adamdan birinin bir yazısında okudum: Benim maymun doğam henüz tümüyle alt edilmemiş, bunun kanıtı da beni ziyarete gelen kimselere söz konusu kurşunun girdiği yeri göstermek için pantolonumu sıyırmaya can atmamış. Hani silahı doğrultacak, herifin o yazıyı yazan elinin parmaklarını bir bir havaya uçuracaksın. Ben, ben canımın istediği kimsenin önünde sıyırırım pantolonumu; görülüp görüleceği bakımlı bir post ve bir yara izi burada belli bir amaç için belli bir sözcük seçelim ki, yanlış anlaşılmaz, hain bir kurşundan kalan bir yara izi olacaktır. Her şey ortada, saklanıp gizlenecek bir şey yok; gerçek söz konusu olunca, yüce ruhlu herkes aşırı nezaketi bir kenara bırakır. Oysa söz konusu yazar ziyaretçiler önünde pantolonunu sıyırır, kuşkusuz başka türlü olur durum ve böyle bir şeye kalkışmazsa doğrusu akıllılık eder. İyi ama, o zaman da kibarlık taslayıp benim başımı ağrıtmaz. Kurşunları yedikten sonra işte bundan ötesini kendim anımsayabiliyorum Hagenbeck firmasına ait geminin ambarında bir kafes içinde gözlerimi açtım. Öyle dört tarafı parmaklıklı bir kafes değildi bu; bir sandığa tutturulmuş üç duvarı vardı sadece, sandığın kendisi dördüncü duvarı oluşturunuyordu. Kafes

ayakta durabilmek için fazla alçak, oturmak için fazla dardı. Bu yüzden, sürekli titreyip duran bacaklarımı karnıma çekip yere çömiyordum; öyle ki ilk zamanlar belki kimseyi görmemek ve hep karanlıkta kalmak istediğimden yüzümü sandıktan yana çeviriyor, parmaklığın çubuklarının sırtıma battığını hissediyordum. Vahşi hayvanların başlangıçta böyle muhafaza edilmesini yararlı görürler, ki bunun insanlar açısından gerçekten yerinde bir önlem olduğunu ben de şimdi, edindiğim deneyimlerden sonra yadsıyamayacağım.

Ama o zaman böyle bir şeyi düşünmüyordum. Hayatımda ilk kez bir çıkış yolu bulamaz duruma düşmüştüm; hiç değilse doğruca önümde uzanan bir yol göremiyordum. Tam karşımdaydı sandık, sıkıca yan yana dizilmiş tahtalarıyla. Tahtalar arasında yukarıdan aşağı inen aralıklar vardı gerçi ve ilk keşfettiğimde mutlu bir ulumayla bunları selamlayacak kadar akılsızlık etmişim; çünkü aralıklar kuyruğumu sokmaya bile elvermiyor, bütün maymun gücümü kullansam da genişletilecek gibi görünmüyordu. Bana sonradan söylediklerine bakılırsa, alışılmadık ölçüde az gürültü patırtı yapmışım; buradan da, benim ya çok geçmeden kuyruğu titreteceğim ya da, ilk nazik dönemi atlattım mı, talim ve terbiyeye pek yatkın bir hayvana dönüşeceğim sonucunu çıkarmışlar. Ve atlattım bu dönemi. Boğuk boğuk hıçkırımlar, canım yanarak pirenemeler, bir Hindistan cevizini bezginlikle yalamalar, kafamla sandık duvarını dövmeler, yanıma biri yaklaştı mı dilimi çıkarmalar; işte yeni yaşamımdaki ilk uğraşıları bunlar. Ama hepsinde de içimi bir tek duygu kaplamıştı: Bir çıkış yolunun olmayışı. Kuşkusuz o zamanlar maymun olarak hissettiklerimi şimdi ancak insan sözleriyle anlatabilecek, yani doğru dürüst

dile getiremeyeceğim. Ama gerilerde kalmış maymun yaşamının gerçeğine artık ulaşamasam da, bu gerçeğin hiç değilse anlattıklarım doğrultusunda olduğuna kuşku yok.

O zamana kadar bir sürü çıkış yolum olmuştu hep, oysa artık bir tek çıkış yolunun bile sözü edilemezdi. Köşeye kısıtılmışım. Beni tutup bir yere çivileseler, özgürlüğüm bundan çok kısıtlanamazdı. Neden mi? Ayak parmaklarının arasındaki eti tırnaklarıyla kaşıya kaşıya yırtıp parçalasan, nedenini bulamazsın. Seni adeta iki parçaya ayıracak kadar sıkıca parmaklık çubuklarına bastırsan sırtını, nedenini bulamazsın. Bir çıkış yolum yoktu, ama ele geçirmem gerekiyordu böyle bir yolu, onsuz yaşayamazdım. Boyuna bu sandık duvar önünde, kesinlikle kuyruğu titretip giderdim bir gün. Ama Hagenbeck firmasında da maymunların yeri sandık duvardır. Madem öyle, ben de maymunluktan vazgeçtim. İşte size karnımdan yumurtlamış olacağım parlak ve güzel büzüşünce; maymunlar karınlarıyla düşünür. Benim çıkış yoluyla demek istediğim şeyin, doğru dürüst anlaşılamamasından korkuyorum. En alışılmış ve en geniş anlamıyla kullanıyorum bu sözcüğü. Bilerek özgürlük demiyorum. Dört bir yana açılan özgürlüğün o yüce duygusu değil benim burada söylemek istediğim. Maymunken belki yabancı değildi bana bu duygu, ayrıca bunun özlemini duyan insanlar da tanıdım. Ama kendi payıma, ne o zaman ne de bugün istemedim özgürlüğü. Söz arasında şunu da söyleyeyim ki, özgürlük diyerek pek çok kez insanlar birbirini aldatıyor. Nasıl ki özgürlük en yüce duygulardan sayılıyorsa, bunun yol açtığı aldanışlar da en yüce aldanışlardan sayılıyor. Çok vakit varyetelerde sıram gelip sahneye çıkmadan, bir sanatçı çiftin tavandaki trapezlerde çalıştığını, boşlukta ileri geri sal-

lanıp birbirlerinin kollarına atıldığını, birinin ötekini dişleriyle saçlarından tutup taşıdığını gördüm. ?Bu da insan özgürlüğü işte!? diye geçirirdim içimden, ?Ne kendini beğenmiş hareketler.? Kutsal doğanın alaya alınması! Maymunların bu manzara karşısındaki kahkahalarına dayanıp yıkılmayacak bir yapı yoktur doğrusu. Hayır, özgürlük değildi benim istediğim, yalnızca bir çıkış yoluydu; sağa mı olur, sola mı, nereye olursa; başka bir istek üzerinde durmuyordum; ama çıkış yolu bir aldanıştan başka şey değilmiş, kabulümdü. İstedğim şey büyük sayılmazdı, yaşayacağım düş kırıklığı da ondan büyük olmayacaktı. İlerlemeli, ilerlemeliydim! Kollar havaya kalkık, bir sandık duvara sıkıştırılmış durmamalıydım.

Bugün açıkça görüyorum; büyük bir iç huzuruna kavuşmadım mı, kurtuluş yoktu benim için. Belki de gerçekten şu andaki durumumu, gemideki ilk günlerin ardından içimi dolduran huzura, bu huzuru da sanırım gemideki adamlara borçluydum. Her şeye karşın iyi kimselerdi. O vakitler yarı uyularımda yankılanan ağır ayak seslerini, bugün bile zevkle anımsıyorum. Her şeyi son derece ağırdan almak gibi bir huyları vardı. İçlerinden biri gözlerini ovmak istese, sanki bir ağırlık kaldırıyormuş gibi kaldırır elini. Kaba, ama candan şakaları vardı. Gülüşlerine her vakit kötü kötü çınlayan, ama pek önem taşımayan bir öksürük karışırdı. Ağızlarında hep tükürüp atacak bir şey bulunur, nereye tükürdüklerini umursamazlardı. Pirelerimin üzerlerine sıçradığından yakınır, ama bundan dolayı bana asla gerçekten kızmazlardı. Postumda pirelerin yetiştiğini, pirelerinse zıplayıp sıçrayan yaratıklar olduğunu bilirlerdi, bir kez benimsemişlerdi bunu. Boş vakitlerinde bazıları çevremde bir yarım daire yapıp otururdu; birbirleriyle

pek konuşmaz, kuğurdar gibi sesler çıkarır, sandıkların üzerine uzanarak pipo içer, en ufak bir hareket yapmaya göreyim, elleriyle dizlerine vururlardı; bazen içlerinden biri bir değnek alır, hoşlanacağım yerlerimden beni gıdıkladı. Bugün aynı gemiyle bir yolculuk yapmaya çağırılsam, çağırıyor elbet geri çevirirdim; ama kesinlikle bildiğim bir şey varsa, çağırıyor uysam, ambarda anımsayacaklarımın tümünün hiç de kötü anılar olmayacağıdır. Bu insanların arasında kavuştuğum huzur, beni en başta her türlü kaçış denemesinden uzak tuttu. Bugünün açısından bakınca öyle görülüyor ki, yaşamak istiyorsam bir çıkış yolu bulmam gerektiğini, ama bu yolun kaçmakla elde edilemeyeceğini hiç değilse sezmiştim o zaman. Bir kaçış mümkün müydü, değil miydi, bildiğim yok artık; ama sanıyorum mümkündü; bir maymun her vakit kaçabilecek durumdadır. Bugünkü dişlerimle sıradan bir cevizi kırarken dikkatli davranmak zorundayım; ama o vakitler kafesin kapısındaki kilidi dişleye dişleye zamanla koparıp atabilirdim sanıyorum. Ancak bunu yapmadım. Yapsam da ne geçerdi elime? Başımı daha dışarı çıkarır çıkarmaz beni yine yakalarlar, öncekinden de kötü bir kafese tıklarlardı; ya da kaçtım diyelim, farkına varmadan öbür hayvanların, örneğin boğa yılanlarının yanında soluğu alır, onların kollarında son nefesimi verirdim veya kimse görmeden güverteye çıkmayı başarır, bordadan aşağı atardım kendimi, o zaman da kısa süre okyanusta çalkalanır, ardından boğulup giderdim. Umarsız işlerdi bunların hepsi. Kuşkusuz, o zamanlar bir insan gibi bunları hesaplamamış, ama çevremizin etkisi altında sanki hesaplamış gibi davranmıştım. Hesap kitap yapmıyordum ama, alabildiğine serinkanlılıkla izliyordum çevremi. Çevremdeki insanların boyuna gidip geldiklerini algılıyordum; hep aynı yüzler, aynı devinimler;

okluk bana bir tek kişiymişler gibi görünüyorlardı. Demek ki insanlar rahat rahat dolaşabiliyorlardı. Derken yüce bir amaç belirdi kafamda. Kendileri gibi olursam, kafesin açılacağı sözünü kimse bana vermiyordu. Böyle gerçekleşmez görünen vaatlerde bulunmuyordu kimse. Ama zamanla bazı şeyler gerçekleşince, bunlara ilişkin vaatlerin daha önce sizin arayıp da bulamadığınız yerde durup durdukları sonradan anlaşılıyordu. Ne var ki, bu insanlarda beni kendine çekecek pek bir şey yoktu. O sözünü ettiğim özgürlüğün bir savunucusu olaydım, okyanusu, bu insanların bulanık gözlerinde kendini açığa vuran çıkış yoluna yeğlerdim elbet. Kesin olan bir şey varsa, daha söz konusu şeyleri düşünmeye başlamadan çok önce bu insanları gözlemlemeye başlamıştım; hatta ancak zamanla biriken gözlemlerdir ki, beni o belirli yöne yöneltmişti.

İnsanlara yknmek o kadar kolaydı ki! Tkrmesini daha ilk günler öğrenmiştim. Giderek birbirimizin yüzüne tkr-meye başlamıştık; arada bir fark varsa, benim sonradan yzzm yalayıp tkrklerden temizlememdi, onlarsa bunu yapmıyordu. Çok geçmeden koca bir adam gibi pipo tttr-meye koyulmuştum; hele bir de başparmağımı piponun ağzındaki tütünlerin üzerine bastırmayayım, bütün ambarı sevinç çığlıklarına boğuyordum; ne var ki, boş ile dolu pipo arasındaki ayrımı uzun süre kavrayamadım. Beni hepsinden çok uğraştıran, içki şişesi olmuştu. Kokusundan kahroluyordum; var gücümle zorladım kendimi, ama yine de ahşana kadar haftalar geçti. Ne gariptir ki, bu konuda kendimle sürdürdüğüm savaşımları, gemideki insanlar, bendeki bütün öbür şeylerden daha ciddiye alıyordu. Bu insanları anılarımda da birbirinden ayırmıyorum; ama aralarında biri vardı ki, yalnız veya arkadaşla-

nyla gece ya da gündüz en değişik saatlerde ikide bir çıkıp geliyor, elinde şişe, karşıma geçip bana ders veriyordu. Beni anlayamıyor, varoluşumun sırrını çözmek istiyordu. Şişenin mantar tapasını ağır ağır çıkarıyor, sonra olup biteni kavrayıp kavrayamadığımı yoklamak için bana bakıyordu. Hani itiraf edeyim ki, ele avuca sığmayan pek aceleci bir dikkatle hep onu süzüyordum; bütün yeryüzünü dolaşsa, bir insan öğretmen, insan öğrenciler arasında benim gibi parlak bir öğrenci bulamaz. Mantarını çıkardıktan sonra şişeyi kaldırıp ağzına götürüyordu; ben de bakışlarımla gırtlığından içernelere kadar onu izliyordum; o, benden hoşnut bir edayla başını sallayıp şişeyi dudaklarına dayıyordu; bense yavaş yavaş durumu kavradığımdan mest olarak ciyaklıyor ve nerem rast gelirse hatır hatır kaşıyıp duruyordum. O, seviniyor, şişeyi ağzına dayayıp bir yudum alıyor, bense ona öykünemeyeceğimden sabırsızlık ve umutsuzlukla kafesimde üstümü başımı pisletiyordum; bu da yine onu hayli memnun ediyordu: Derken şişeyi kendinden epey uzakta tutuyor, sonra birden coşkuyla ağzına götürerek aşırı derecede öğretici bir pozla geriye kaykılıyor, bir dikişte şişeyi boşaltıyordu. Sonunda ben, aşırı istekten bitkin düşerek kendisini izleyemez duruma geliyor, o karnını sıvazlayıp sırtarak kuramsal dersine son verirken, ben parmaklığına güç tutunuyordum. Pratik çalışma ancak bundan sonra başlıyordu. Kuramsal dersten fazlasıyla bitkin düşmedim mi? Evet, fazlasıyla bitkin düştüm. Bu, benim alın yazım. Yine de olanca gücümü topluyor, bana uzatılan şişeyi kavırıyordum; ellerim titreyerek çıkarıyordum mantarını; bu işi becerir becermez, içimde yeni güçler doğuyor, şişeyi havaya kaldırıyordum; orijinalinden pek ayırt edilecek gibi değildi; götürüp ağzıma dayıyor, boş olmasına ve içini sadece bir koku doldurmasına

karşın, birden şişeyi tiksintiyle fırlatıp atıyordum elimden. Öğretmenimi üzüyor, kendim ondan da çok üzülüyordum; şişeyi kaldırıp attıktan sonra güzel güzel karnımı sıvazlayıp sırtımayı unutmamam, ne onu teselli ediyordu ne de beni. Pek sık böyle geçiyordu dersler. Öğretmen de öğretmendi doğrusu; bana kızmıyordu, ama bazen vücudumda güç uzanabileceğim bir yere piposunu bastırıyor, söz konusu yer için için yanıp tutuşana kadar da geri çekeyim demiyordu; ama sonra yine kendisi, o kocaman iyiliksever elleriyle yanan yeri söndürüyordu. Bana hiç sinirlenmiyor, ikimizin de aynı safta maymun doğasına karşı savaştığımızı ve benim işimin kendisinininkinden de zor olduğunu seziyordu. Bu yüzden bir akşam büyük bir seyirci topluluğu önünde sanırım bir şenlikteydi; gramofon çalışıyor, subayın biri insanların arasında dolaşıyordu, işte böyle bir akşam kimsenin bana dikkat etmediği bir an, kafesimin önüne kazara bırakılmış bir içki şişesini kapıp seyircilerin giderek artan dikkatli bakışları karşısında mantarını ustalıkla çıkarmam, şişeyi ağzıma götürmem ve hiç duraksayıp yüzümü ekşitmeden, anadan doğma içkici biriymişim gibi gözlerimi devirip gırtlığımdan lıkır lıkır sesler çıkararak şişeyi gerçekten boşaltmam, boş şişeyi artık umutsuz biri gibi değil de, ustalıkla kaldırıp atmam, hem öğretmenim, hem de benim için ne büyük bir zaferdi doğrusu! Karnımı sıvazlamayı unutmuştum, ama buna karşın, başka türlü elimden gelmediğinden, içimden bir şey beni buna zorladığından, bir esriklik ha Vasi içinde kısaca ?Heeey!? diye bir nara atarak insan sesi çıkardım ve bu narayla insanların arasına karıştım ve onların, ?Duydun mu, konuşuyor!? sözlerinin yankısını tere batmış vücudumun her bir köşesinde bir öpücük gibi hissettim.

Yine söylüyorum: insanlara öykünmenin benim için çekici yanı yoktu; bir çıkış yolu aradığım için öykünmüştüm, başka nedenden değil. Üstelik, söz konusu zafer bana pek de fazla bir şey kazandırmamıştı. Sesim hemen kaybolmuş, ancak aylar sonra yeniden ortaya çıkmıştı; hatta içki şişesine karşı tiksindim daha da güçlenmişti. Ama tutacağım yön de kesinlikle belirlenmiş bulunuyordu. Hamburg'da ilk hayvan terbiyecisinin eline teslim edilmemden kısa süre sonra, önümde iki yol olduğunu anlamıştım: Hayvanat bahçesi ya da varyete. Duraksamadım, şöyle dedim kendi kendime:

Bütün gücünü kullan, bir varyeteye kapağı atmaya bak! Çıkış yolu budur senin için; oysa hayvanat bahçesi, yeni tir parmaklıklı kafestir yalnızca; oraya girdin mi, hapı yuttuğun gündür. Ve işte o zaman öğrenmeye başladım, beyler! Oh, insan zora gelince öğreniyor, bir çıkış yoluna kavuşmak istedi mi öğreniyor, hiçbir şeye aldırış etmeden öğreniyor! Kamçıyla denetliyor kendini, öz varlığında en ufak bir direnişle karşılaşmaya görsün, etini kıymık kıymık ediyor. Zamanla maymun doğam apar topar çıkıp gitti içimden; öyle ki, bunu gören ilk öğretmenim, adeta maymunlaşıp kısa süre sonra dersi bıraktı, bir kliniğe yatırılması gerekti. Neyse ki çok geçmeden iyileşerek dönüp geldi yine.

Ama bir hayli öğretmen eskittim doğrusu, hatta aynı zamanda birkaç öğretmen. Yeteneklerime güvenim artıp da, herkes bendeki gelişmeleri izlemeye koyulup, ıslıl ıslıl bir gelecek beni beklemeye başlayınca, bu kez kendim öğretmenler tuttum, bunları art arda beş ayrı odaya yerleştirdim; bir odadan çıkıp doğru öbürüne dalıyor, öğretmenlerin hepsinden ders

alıyordum. Evet, bu gelişmeler! Bilim ışınlarının uyanan beynin içine dört bir yandan sızması! İnkâr etmiyorum, beni mutlu kılıyordu. Ama şurasını da itiraf edeyim ki, gözümde fazla büyütmedim bunu, ne o zamanlar ne de bugün. Şimdiye kadar yeryüzünde eşi görülmedik bir çaba harcıyıp bir Avrupalı'nın ortalama kültürünü edindim. Bu, gerçekte hiçbir şey değildi belki; ama kafesten çıkmama yararı dokunması ve bana bu özel çıkış yolunu, bu insansı çıkış yolunu sağlaması bakımından yine de önemliydi. Almancada çok güzel bir söz vardır: Sıvışmak. Ben de bunu yaptım, sıvıştım. Özgürlüğü seçemeyecek oluşum karşısında başka çıkar yol göremedim.

Elde ettiğim gelişmelere ve bunlarla şimdiye kadar ulaştığım amaca bir göz attığımda, ne yakınmam için bir neden görüyorum ne de memnunluk duymam için. Ellerim pantolonumun ceplerinde, şarap şişesi masamın üzerinde, bazen yatıyor, bazen de sallanan sandalyede oturuyor ve pencereden dışarı bakıyorum. Beni ziyarete gelen oldu mu, yakışık aldığı gibi kalkıp karşılıyorum kendisini. Menecerim ön odada; zili çalar çalmaz seğirtip söyleyeceklerime kulak veriyor. Akşamları hemen her zaman sahneye çıkıyorum ve artık bundan daha fazla başarılı olamam. Gece geç vakit şölenlerden, bilimsel toplantılardan, eş dost sohbetlerinden döndüm mü, yarı talimli küçük bir dişi şempanzeyi beni bekler buluyor ve maymun tarzında keyfime bakıyorum. Gündüzün görmek istemiyorum yüzünü, çünkü bakışlarında serseme dönmüş talimli bir hayvanın çılgınlığı okumu yor. Bunu bir ben anlıyorum ve katlanmak gelmiyor elimden.

Ulaşmak istediğim amaca genel olarak ulaştım. Zahmete

değmezdi denilmesin. Hem hiçbir insandan bu konuda bir yargı beklemiyorum; amacım, yalnızca bazı bilgileri iletmekti, yalnızca bildirmekti bazı şeyleri, size de Sayın Akademi Üyeleri, size de yalnızca bir bildiride bulundum.

Sınav

Bir uşagım; ama ortada yapılacak iş yok benim için. Çekin-
gen bir huyum var; başkalarından önce geçeyim, hatta başka-
larından geride kalmayayım diye uğraşmıyorum, ne var ki, boş
oturuşumun nedenlerinden ancak biri bu, hatta belki bu ne-
denin işsiz güçsüzlüğümle hiç ilişkisi olmayabilir. Asıl sorun,
kuşkusuz işe çağrılmayışım. Başkaları çağrıldı; hani benden
de çok işin ardına düşmediler, hatta belki çağrılmak isteğini
bile duymadılar; bense bu isteği, hiç değilse zaman zaman,
olanca gücüyle içimde hissediyorum.

İşte böylece uşaklar odasında kerevet üzerinde yatıyor, ta-
vandaki direklere bakıyorum. Uyuyor, uyanıyor ve çok geçme-
den gene uyuyorum. Bazen kalıp karşıdaki meyhaneye
varıyorum. Kekremsi bir biraları var, bazen tiksintiden içmeyip
döktüğüm bardaklar oluyor, ama sonra yine içiyorum. Mey-
hanede oturmak hoşuma gidiyor; çünkü kapalı küçük pence-
renin gerisinde, kimse tarafında görülmeden karşıya,
çalıştığım evin pencerelerine bakabiliyorum. Pek bir seçildiği
yok, sanırım yalnızca koridorun sokağa bakan pencereleri gö-
rülüyor; üstelik Beyefendi ile Hanımefendi'nin dairelerine uza-
nan koridorun pencereleri değil bunlar. Ama yanılabilirim de;
nitekim böyle olduğunu bir gün biri ben sormadan ileri sürdü;
hem evin bu cephesinin bıraktığı genel izlenim de bunu doğ-
ruluyor. Ancak seyrek açılıyor pencereler, açıldı mı da hep bir
uşak tarafından açılıyor ve sanırım sonradan uşak, biraz aş-
ğıya bakmak üzere pervaza yaslanıyor. Demek bunlar, onun
gafil avlanamayacağı koridorlar. Sonra, ben bu uşakları tanı-

miyorum; hep yukarıda çalışan uşaklar benim kaldığım odada değil, başka bir yerde yatıp kalkıyor.

Bir gün meyhaneye vardığımda, benim gözetleme yerine benden önce bir müşterinin gelmiş oturduğunu gördüm. O yana pek dikkatle bakmaya çekindim, hemen kapıdan dönüp gidecek oldum. Ama müşteri beni masasına çağırdı; anlaşıldı ki, o da benim gibi bir uşak. Şimdiye kadar kendisiyle bir konuşmuşluğum yoktu, ama onu bir yerden gözüm ısıtır gibiydi. "Ne diye hemen savuşmak istiyorsun? Otur şöyle, benden bir şey iç!" Bunun üzerine oturdum. Bana birkaç şey sordu, ama ben yanıtlayamadım sorularını, hatta ne sorulduğunu bile anlayamadım. Bu yüzden, "Olur ya, beni çağırdığına belki pişmanlık duymuşsundur, hani böyle bir şey varsa gideyim." dedim ve hemen kalkmaya davrandım. Ama o, elini masanın üzerinden uzatarak beni yerime oturttu. "Gitme, kal!" dedi. "Yalnızca bir sınavdı bu; soruları yanıtlayamayan sınavı kazanmış sayılır."

İlk Acı

Bir trapez sanatçısı –çok iyi bilinir ki; çalışmaları büyük varyete tiyatrolarına ait kubbelerin yükseklerinde yapılan bu sanat, insanoğlu tarafından en zor kazanılan sanatlardandır- trapeze her çıkışında aynı cesareti gösterebilmek için, önce mükemmellik adına bir çaba, sonraları ise zorba bir alışkanlık olarak, hayatını bütün gün ve gece boyunca trapez üzerinde kalabilecek şekilde düzenlemişti. Zaten son derece ikincil olan bütün ihtiyaçları da onu aşağıdan seyrederek nöbetleşe çalışan ve gerekli olan her şeyi yukarıya gönderip almak için yapılmış özel bir kutu kullanan yardımcılar tarafından karşılanırdı. Her ne kadar diğer gösteriler boyunca onun yukarıda durması –ki bunu gizlemek imkansız olduğuna göre- biraz rahatsız edici olsa da böyle bir yaşam tarzı etrafındaki dünya için olağandışı zorluklar yaratmazdı ve böyle zamanlarda daima hareketsiz kalmasına rağmen seyircilerden ona bir bakış mutlaka ulaşırdı. Ama farklı idareler bundan ötürü onu hoş görürlerdi, çünkü o sıra dışı ve yeri doldurulamaz bir sanatçıydı. Ve tabii ki insanlar, onun kötü niyetinden değil devamlı idmanlı kalıp sanatını kusursuzluk içinde koruyabilmek için bu tarz bir yaşam sürdürüyor olmasını anlıyorlardı. Üstelik, yukarısı sağlıklıydı ve yılın daha ılık zamanlarında kubbe çevresindeki yan pencereler açılıp da taze hava ve güneş büyük bir güçle aydınlık boşluğa doğru sızdığı zaman çok güzel bile olurdu. Kuşkusuz, insanlarla olan ilişkileri sınırlıydı; yalnız bazen jimnastikçi arkadaşlarından biri ip merdiveni tırmanarak onun yanına çıkar, sonra ikisi de trapezin üzerinde otururlar, ip tutamaklar üzerinde bir sağa, bir sola yaslanarak sohbet ederlerdi ya da çatıda bazı de-

ğişiklikler yapan işçiler laf atarlar veya acil durum ışığını kontrol eden itfaiyeci, zar zor duyulabilmesine rağmen, saygı ifade eden bir takım sözlerle ona seslenirdi. Bunlar olmadığı zaman etrafı hep sessizdi; sadece bazı zamanlar boş tiyatrodaki gezinen işçi, öğleden sonra boyunca neredeyse göden kaybolan bir yükseklikte, kendisinin gözlemediğinden hiçbir şekilde haberi olmayan trapez sanatçısının sanatı için nerede çalıştığına ya da nerede dinlendiğine bakardı.

Oradan oraya yaptığı o kaçınılmaz yolculukların aşırı zorlayıcı olduğunu düşünüyordu, bunlar olmasaydı trapez sanatçısı huzurlu bir şekilde, böyle bir hayat yaşayabilirdi. Menajer, trapez sanatçısının acısını gereksiz yere uzatmaktan kaçındığına dair bir işaret görmek için çok uğraşıyordu. Evet bu doğrudu; zaman hiç fark etmezdi, akşam ya da sabahın erken saatleri, şehirdeki yolculuklar için yarış arabaları kullanılırdı, her ne kadar trapez sanatçısının özlemini gidermek için yeterli olmasa da mümkün olan en yüksek hızla boş caddelerde birbirlerini kovalayıp dururlardı. Trapez sanatçısının, yolculuğunu, diğer zamanlarda hayatı için sefil bir nesne olan –fakat yine de bir nesne- bagaj rafında geçirdiği trenlerde ise bütün kompartımanı kapatırlardı; sanatçının gideceği yere varışından çok uzun zaman önce, trapez, gösterinin yapılacağı alandaki yerini alır ve izleme salonuna giden bütün kapılar açılıp tüm koridorlar boşaltılırdı –fakat yine de menajerin hayatının en güzel dakikaları trapez sanatçısının ayağını ip merdivene koyup büyük bir çabuklukla tırmanarak tekrar trapezine asıldığı anlar olurdu. Menajer, pek çok yolculuğun üstesinden başarıyla gelmiş olmasına rağmen, bu yolculukları hala tatsız buluyordu, çünkü, her şey bir yana yolculuklar trapez sanat-

çısının sinirlerini yıpratıyordu. Yine beraber yolculuk ettikleri bir gündü. Trapez sanatçısı bagaj rafına uzanmış hayal kuruyordu. Menajeri pencere yanında öne doğru eğilmiş kitap okuyordu. Trapez sanatçısı yumuşak bir tonla menajerine seslendi. Menajer hemen onun emrine amade oldu. Trapez sanatçısı dudaklarını ısırarak, şimdiye kadar akrobasi hareketleri için kullandığı tek trapez yerine artık, sürekli iki trapez kullanması gerektiğini söyledi, karşılıklı iki trapez. Menajer bu fikri hemen kabul etti. Trapez sanatçısı yine de, o durumda menajerin onayının bir karşı çıkma kadar değersiz olduğunu göstermek istercesine, hangi şartlar altında olursa olsun bir daha asla tek trapez üzerinde gösteri yapmayacağını söyledi. Tekrar aynı şekilde gösteri yapma fikri onu ürpertmiş gibi görünüyordu. Menajer onu izleyen tedirgin gözlerle bu fikri tamamen kabul ettiğini tekrarladı, iki trapez tek trapezden daha iyi olacaktı. Aynı zamanda gösteriye yeni bir soluk getirdiği için bu düzen avantajlıydı da. Sonra trapez sanatçısı birden ağlamaya başladı.

Derinden huzursuz olan menajer yukarı fırladı ve ne olduğunu sordu. Sorusuna cevap alamayınca banka tırmandı ve adamın yüzünü kendininkine dayadı. Trapez sanatçısının gözyaşları kendi yüzünde süzülüyordu. Fakat, bir sürü soru ve gururunu okşayan sözden sonra trapez sanatçısı hıçkırarak konuşmaya başladı; "Elimde tek bir trapez çubuğuyla nasıl yaşarım?" Artık menajerin trapez sanatçısını rahatlatması biraz daha kolaylaşmıştı; ilk istasyona varır varmaz gösteri alanına, ikinci trapezden bahseden bir telgraf çekeceğine söz verdi; bu kadar uzun zaman boyunca trapez sanatçısının tek bir trapez üzerinde çalışmasına izin verdiği için kendini suçladı. Sonra

ona teşekkür edip böyle bir hatanın varlığına dikkat çektiği için övgüler yağdırdı. Böylece menajer trapez sanatçısını yavaş yavaş yatıştırmayı başardı ve tekrar köşesine çekildi. Fakat kendisi sakinleşmemişti, ciddi bir endişe hissiyle kitabının ucundan gizlice trapez sanatçısına baktı. Böyle düşünceler ona acı çektirmeye başladıktan sonra, tamamen duracakları bir zaman hiç gelmeyecek miydi? Sürekli çoğalmak zorunda mıydılar? Bu, var oluşu tehdit eden bir şey değil miydi? Ve menajer, hıçkırıkların sona erdiği dingin bir uykuda olan trapez sanatçısını seyrederek ilk kırıksıklıkların, kendilerini onun kibar, çocuksu alnına nasıl da kazımaya başladıklarını hayal etti.

Küçük Bir Kadın

O küçük bir kadındır; doğuştan ince yapılıdır, sımsıkı giyinir; ahşap rengine benzeyen sarımsı gri tonlarda bir kumaştan yapılmış hep yanı kıyafet içinde görürüm onu. Elbise yine aynı renkteki püsküller veya düğme benzeri saçaklarla süslüdür; asla şapka takmaz, donuk sarı saçları yumuşaktır ve gevşek bağlamasına rağmen dağınık değildir. Sımsıkı giyinmesine karşın, vücudu oldukça esnektir, ellerini kalçalarında tutmayı çok sever ve bedeninin üst kısmını, insanı hayrete düşüren bir çeviklikle ve tek bir hareketle yana döndürür. Ellerinin bende bıraktığı izlenimi sadece, parmaklarının birbirlerinden böylesine kesin çizgilerle yarıldığı bir eli hayatımda hiç görmediğimi söyleyerek anlatabilirim. Yine de ellerinde anatomik bir gariplik yoktur, son derece normaldirler.

Bu küçük kadın benimleyken çok mutsuzdur, benimle ilgili daima itiraz edeceği bir şeyler bulunur, tarafımdan sürekli haksızlığa uğradığını düşünür, her adımım onu kızdırmaya yeterlidir; eğer hayatı, olabilecek en küçük parçalara bölmek ve her parçayı ayrı ayrı değerlendirmek mümkün olsaydı, hiç şüphesiz hayatımın her parçası onu sinir edebilirdi. Onu neden bu kadar kızdırdığımı her zaman merak etmişimdir; benimle ilgili her şey onun güzellik ve adalet duygusuyla, alışkanlıklarıyla, gelenekleriyle, umutlarıyla çelişiyor olabilirdi; böyle karşıt özelliklerin varlığı aşıkardı, fakat bu, neden onun böylesine acı çekmesine yol açıyordu ki? Aramızda, benim yüzümden acı çekmesine neden olabilecek herhangi bir ilişki yoktu. Keşke benim tamamen bir yabancı olduğuma hükmetseydi ki zaten

her şeye rağmen öyleyim ve böyle bir karar karşısında yapabilecek hiçbir şeyim yok –keşke varlığımı unutsaydı, ki buna onu ne zorladım ne de zorlardım- böylece tüm acıları açıkça yok olurdu. Bu noktada, kendi durumumu daha doğrusu onun davranışlarının beni rahatsız ettiği gerçeğini hiç hesaba katmıyorum, onun acısıyla karşılaştırıldığında bu rahatsızlığın devede kulak kaldığının farkında olduğum için buna aldırmiyorum.

Bunun bir aşk acısı olmadığının da tamamen farkındayım; özellikle benimle ilgili karşı çıktığı her şey başarıyı engelleyebilecek nitelikte olmadığına göre, bunun kişisel gelişimimle hiçbir ilgisi olamaz. Fakat benim başarıım onun umurunda bile değil, onu ilgilendiren kesinlikle kendi çıkarları, yani, benim yüzümden çektiği işkencenin intikamını almak ve geleceğini tehdit eden ben kaynaklı bir işkenceyi önlemek. Bir keresinde ona bu sürekli can sıkıntısını sona erdirecek mümkün olan en iyi yolu göstermeye çalıştım, ama bu öyle bir öfke patlamasına neden oldu ki bir daha asla tekrarlamaya kalkmayacağım. Bu kadın benim için bir yabancı ve aramızda var olan tek ilişki onda yattığım, daha doğrusu öyle olmasını sağladığı öfke olmasına rağmen belli bir sorumluluğu taşıyor olduğum söylenebilir. Bu öfke yüzünden fiziksel olarak da acı çektiği belli ve bu benim için bir kayıtsızlık konusu olamaz. Ara sıra –son zamanlarda sıklıkla- sabahları solgun görüldüğünde, uyku uyuymadan baş ağrılarıyla cebelleştğine ve neredeyse hiç çalışamaz durumda olduğuna dair bazı haberler alıyorum. Ak-rabaları kadın hakkında oldukça endişeli.

Durumuna neyin sebep olabileceğini bulmak için orada bu-

rada kapsamlı incelemeler yapıyorlar, fakat şu ana kadar herhangi bir şey elde etmiş değiller. Sadece ben biliyorum; sebep, eski ve daima taze olan öfke. Elbette, akrabalarının endişelerini paylaşmıyorum; o güçlü ve dayanıklıdır. Bu kadar öfkeli olabilme becerisini gösterebilen biri mutlaka bu öfkenin sonuçlarıyla da baş edebilme becerisini gösterebilir; hatta –kısmen de olsa– sırf, bütün dünyanın benden şüphe etmesini sağlamak için kendisini acı çekerken gösteriyor olmasından bile kuşulanıyorum. Varlığımın ona ne kadar acı verdiğini açıkça ifade etmekten gurur duyuyor; ama benden dolayı diğerlerinden yardım istemeyi alçaltıcı bir şey olarak görecektir; benimle olan tek meşguliyeti içindeki tiksinti duygusundan, o sonsuz tiksintiden kaynaklanıyor; bu uygunsuz meseleyi herkesin ortasında gündeme getirmek eminim ki, onun utancına utanç eklerdi. Yine de bu meselenin ona yaptığı sürekli baskı yüzünden konu hakkında tamamen sessiz kalabilmeyi de pek başaramıyor.

Ve böylece kadınsı kurnazlığını kullanarak bir orta yol arıyor; sessizlik içinde gizli bir acının işaretlerini vererek meseleyi dışardan izleyenlere sunuyor. Belki de, onların tüm bakışları bir kere bana doğru çevrildi mi, ben merkezli genel bir öfke oluşacağını ve durumun yaratacağı güç mekanizması sayesinde izleyenlerin beni, kendi kişisel nefretinin yapabileceğinden –ki diğerine oranla zayıf kalıyor– daha çabuk ve güçlü bir şekilde mahkum edeceğini umuyor; sonra geri çekilip rahat bir nefes alacak ve bana sırtını dönecek. Fakat eğer umduğu buysa, kendini kandırıyor. En güçlü büyüteçlerle beni inceleseler bile, bana dair hiçbir hata bulamayacaklar. Onun düşündüğü kadar işe yaramaz biri değilim ben. Amacım kendimle

övünmek falan değil, hele ki bu konuyla ilgili hiç değil; buna rağmen özellikle işe yaramaz biri olduğum düşünülüyorsa, bunun zıddı olarak görünmeye de asla çabalamazdım. Sadece ona, onun o bembeyaz parlayan gözlerine böyle görünüyorum; kimseyi buna ikna edemeyecek. Peki bu mesele hakkında içim tamamen rahat olabilir mi? Hayır, kesinlikle hayır, çünkü eğer tavırlarımın onu hasta ettiği anlaşılırsa (onunla ilgili haberleri taşıma konusunda oldukça dikkatli olan birkaç muhafızı durumu kavramak üzereler ya da en azından öyle gibi görünüyorlar) bütün dünya üzerime gelecek ve bana, adam gibi davranmayarak neden kadına acı çektirdiğimi, onu mezara sürüklemek gibi bir planım mı olduğunu, ne zaman mantıklı davranmaya başlayacağımı ve basit toplum kurallarını benimseyip bu işe ne zaman son vereceğimi soracaklardır –eğer bir dünya insan bana bu soruları soracak olursa bunları cevaplamak benim için zor olurdu. Kadındaki hastalık belirtilerini ciddiye almadığımı kabul mü etmem gerekiyordu?

Dolayısıyla, kendimi bu utançtan kurtarmak adına, son derece kaba bir üslupla suçu diğerlerinin üzerine atarak hoş olmayan bir izlenim mi yaratmam gerekiyordu? Ve gerçekten hasta olduğuna inansaydım bile, kendisi benim için tamamen bir yabancı ve aramızda var olan tek ilişki, bütünüyle onun tarafından yaratılan ve sürdürülen bir ilişki olduğu için ona karşı en ufak bir sempati duymadığımı açıkça söyleyebilir miydim? Bana inanmazlardı demek istemiyorum; aslında insanlar bana ne inanırlar ne inanmazlardı; inancın tartışıldığı bir noktaya asla gelemezlerdi; hasta ve zayıf bir kadınla ilgili cevabımı basit bir şekilde kayda geçerlerdi ve benim bundan herhangi bir çıkarım olamazdı. Böyle durumlarda akla gelebilecek bir aşk iliş-

kisinin varlığından kuşkulandıklarını önlemek için vereceğim her cevapla onların inatçı yetersizliğiyle karşı karşıya kalacaktım. Kaldı ki, böyle bir ilişkinin var olmadığı son derece açık, olsaydı bile, bunun benden kaynaklanması daha muhtemeldi. Kararlılığındaki güç ve çıkarsamalarındaki azimden dolayı küçük kadına hayran olabiliyordum, eğer bu erdemler sürekli beni cezalandırmıyorsa idi.

Her şeye rağmen, onun tarafından gelen dostça bir ilişkiye dair hiçbir belirti yok; bu tutumunda oldukça sadık ve samimi; tek umudum da bu; fakat böyle bir ilişkinin varlığına inanmalarını sağlamak, onun savaş planına her ne kadar uygun düşecek olsa da, kendisini, hiçbir şey yapamayacağı bu aşamaya getirecek kadar kaybetmezdi. Ne olursa olsun, bu tarz meseleler söz konusu olduğu zaman tamamen aptallaşan izleyiciler, kendi fikirlerinde ısrarcı olacak ve daima aleyhimde karar vereceklerdi.

Bu nedenle bana kalan tek seçenek –diğerleri tam zamanında olaya müdahale etmeden önce- kadının öfkesini tamamen yok etmeden –ki bu asla düşünülemez- en azından belli bir dereceye kadar hafifletecek ölçüde kendimi değiştirmektir. Aslında, bulunduğum durumdan, kendimi değiştirmeyi istemeyecek kadar memnun muydum? Dolayısıyla kendimdeki belli değişikliklerin sorumluluğunu taşımak mümkün olacak mıydı? Acaba bunu onların gerekliliklerine ikna olduğum için değil de, sırf bir kadını yatıştırmak söz konusu olduğu için mi yapıyordum? Bu soruları, fırsat buldukça kendime sordum.

Ve bütün samimiyetimle kendimi değiştirmeyi denedim, bunun için büyük bir özen ve gayret gösterdim, hatta bana ya-

kıştı bile, neredeyse zevk alıyordum; bireysel değişiklikler açıkça görülebiliyordu, kadının dikkatini çekmek için artı bir çaba harcamaya gerek yoktu, daha ben ona belli etmeden her şeyi önceden anladı, hatta dışavurum şeklimden niyetimin ne olduğunu anladı. Fakat bu başarı bana bahsedilmedi. Her şeye rağmen bu nasıl olabilirdi? Şimdi anlıyorum; benimle ilgili tatminsizliği daha derinlerde yatıyor; ben ortadan kalksam bile hiçbir şey bunu yok edemez. İntihar haberimi aldığımda öfke krizleri sınır tanımazdı. Ne olursa olsun, bu zeki kadının, suçsuzluğumu ve ne kadar iyi niyetle yaklaşırsam yaklaşayım, isteklerini karşılamadaki yetersizliğimi ve kendi çabalarının umutsuzluğunu benim kadar iyi kavrayamıyor olduğunu asla düşünemem. Elbette anlıyor, fakat savaşçı bir mizaca sahip olduğu için mücadele tutkusu ona bunu unutturuyor. Buna uygun olarak, talihsiz mizacım gereği –ki bu bana öylece bahsedildiği için- başka türlü davranmam. Tamamen kontrolden çıkmış birinin kulağına yumuşak bir uyarı fısıldamak istiyorum: bu şekilde bir uzlaşmaya varılamayacağı çok açık.

Daima, sabahın ilk saatlerinin verdiği mutlulukla evden çıkacağım ve benim yüzümden çılgına dönmüş yüzünü göreceğim: öfkeden büzülmüş dudaklarını, sınava tabii tutan fakat sınavdan önce sonucu bilen ve hiçbir ayrıntıyı kaçırmayan – ne kadar kısa olduğu hiç önemli değil- o bakışını, kız gibi yanaklarında taşıdığı o acı gülümsemesini, yakınan gözlerle gökyüzünü süzüşünü, kendine cesaret vermek için ellerini kalçalarına koyuşunu, kızgınlığın verdiği solgunluk ve titremeyi göreceğim. Geçenlerde, bunun ne zaman olduğunu büyük bir şaşkınlıkla fark ettiğimde, geçerken uğradığım iyi bir dostuma mesele hakkında ilk defa bir şeyler söyledim; aslında

benim için son derece önemsiz bir şeymiş gibi göstererek hadiseyi basitçe birkaç kelimeyle aktardım. Yine de ona tüm gerçeği anlatmadım.

Dostum anlattıklarına önem verip, kendi açısından bir de olayı allandırıp pullandırması ve dikkatinin başka yöne çekilmesini reddederek bu konu üzerinde durması çok tuhaftı. Daha garibiyse, bana bir süreliğine uzaklaşmamı tavsiye ederek işin tam can alıcı kısmında meselenin önemini azaltmış olmasıydı. Hiçbir tavsiye bu kadar anlayışsız olamazdı; olaylar son derece açık, biraz daha yakından bakan herhangi biri her şeyi anlayabilirdi, fakat gidişimin bütün meseleyi, ya da en azından en önemli kısmını halledebilmesi bu kadar basit değil. Aksine buradan ayrılmaktan kaçınmalıyım; eğer uymam gereken herhangi bir plan varsa, bu meseleyi, dış dünyayı henüz içine almamış olan ve meseleyi kendi dar sınırları içinde tutacak bir plan olması gerekiyor, yani, sessiz olup neredeysem orada kalmalı, meselenin, dikkat çekebilecek büyük değişikliklere neden olmasını engellemeli ve aynı zamanda bundan kimseye bahsetmemeliydim. Tüm bunlar tehlikeli bir sır olmasından değil, sadece önemsiz, kişisel bir mesele olmasından kaynaklanıyor. Bu şekilde, katlanılması daha kolay ve öyle de kalması gerekiyor. Bu noktada dostumun fikirleri pek de faydasız sayılmalı; belki bana hiçbir şey öğretmediler ama kendi fikrimin sağlamlaşmasına neden oldular.

Daha derinlemesine düşünüldüğünde, meselenin zaman içinde geçirdiği değişim özlü bir değişim değil, sadece benim bakış açımın gelişmesidir. Meselenin özüne doğru yaklaşırken bu bakış açısı daha sakin ve eril bir hal alıyor. Diğer taraftan –

hafif de olsa benimle kalmayı başaran- süregelen sarsıntılar bana belli bir sinirlilik hali yüklüyorlar. Var olduğuna inandığım meseleye gelince, bu konu hakkında gittikçe daha da sakinleşiyorum, çünkü bazen yakında bir karar verilecekmiş gibi görünse de, aslında bunun herhangi bir karara bağlanmayacağına farkındayım; insan kararlarla birlikte ortaya çıkan tempoyu fazlasıyla abartmaya eğilimlidir, özellikle gençken. Küçük yargıcım, beni görmüş olmaktan kaynaklanan bir güçsüzlükle ayakta durabilmek için bir eliyle iskemlenin arkasını tutarken diğer elini de korsesine sokarak iskemlesinin yanlarına doğru yığılıp da, öfke ve umutsuzluk gözyaşları yanaklarından süzölmeye başladığı zamanlarda, daima kararın kapıda olduğunu, ve her an hesaba çekilmek üzere çağrılacağımı düşünürdüm. Fakat herhangi bir karar çıkmaz ve hesaba çekilmek üzere çağrılmazdım; kadınlar sık sık kendilerini zayıf hissederler, bir dünya insanın, ortaya çıkan her sorunla tek tek ilgilenebilecek kadar vakti yoktur. Peki bu kadar yıl boyunca neler olupbitti? Bazen güçlü, bazen zayıf bir biçimde kendilerini tekrarlayan, böylece sadece sayılarını artıran olaylar dışında hiçbir şey. Etrafta, eğer fırsat bulurlarsa müdahale etmeye meraklı insanlar da var.

Fakat asla buna fırsat bulamayacaklar. Şimdiye kadar güvendikleri tek şey sezgileri ve sezgilerin onları fazlasıyla oyalamaya yeterli olacağı doğru, fakat diğerleri için hiçbir şey biçmem. Aslında işler daima bu şekilde yürür; köşede bekleyen insanlar hep vardır. Havayı solumaktan başka hiçbir şey yapmayan bu insanlar yakınlıklarını hep akıllıca bir nedenle, tercihen akraba oluşlarıyla açıkladılar. Her zaman izliyorlar ve burunları her zaman bu sezginin kokusunu alırdı, fakat tüm

bunların sonunda hala orada öylece duruyorlar. Eskiye oranla tek fark gün geçtikçe onların daha da farkına varmam ve yüzleri arasında ayırım yapabiliyor olmamdır; daha önce farklı yerlerden yavaş yavaş geleceklerine, meselenin boyutlarının büyümeye devam edeceğine ve bunun tek başına, karar için yeterli olacağına inanırdım. Sanırım bugün şundan emin olabilirim; tüm bunlar baştan beri vardı ve aslında kararın yaklaşmasıyla pek bir alakaları yoktu. Ya kararın kendisi? Onu neden böylesine bir isimle adlandırıyorum ki? Eğer dışarıdan seyredenlerin bu meseleyle ilgileneneceği –ki daima tekrarlayacağım gibi böyle bir yeteneğe sahip değiller- bir zaman gelirse –kesinlikle yarın ya da ondan sonraki gün değil ve muhtemelen asla- yargılanma sürecinden sağ salim kurtulamayacağımı biliyorum, fakat bu insanlar, kendilerine yabancı olmadığımı, hem güvenilen hem de başkalarına güvenen biri olarak, uzun zamandır onların gözü önünde yaşadığımı hesaba katacaklar, dolayısıyla sahneye sonradan çıkmış olan bu acılı küçük kadının, -bu arada benden başka biri epeydir onu dulavratotu olarak görüp sessiz sedasız çizmelerinin altında eziyor olabildi- etrafımdakilerin uzun zaman önce kendi saygıdeğer guruplarına katıp, bana layık gördükleri seviyeye en kötü durumda bile sadece çirkin bir karalama ekleyeceğini kesinlikle düşüneceklerdir. Şu anki durum bu ve pek bir rahatsızlık hissetmiyorum. Yılar geçtikçe hafif bir rahatsızlık duymamın, meselenin gerçek anlamıyla hiçbir alakası yok; var olan öfkenin yetersizliğini bilsek bile, kim olursa olsun mutlak bir sıkıntı kaynağı olmak katlanılması imkansız bir şeydir; insan rahatsız olur, yalnız fiziksel anlamda bir sezgiyle oluşacaklarına asla inanmadığı yargıları beklemeye başlar. Yine de, bir bakıma, bu sadece ileri yaşlarda oluşan bir olaydır; tatsız ayrıntılar gen-

çlığın sonsuz güç pınarında kaybolurlar; eğer insan, henüz genç bir çocukken etrafa biraz şüpheli gözlerle bakıyorsa, bu onun yüzüne vurulmaz, farkına bile varılmaz, hatta kendisi bile fark etmez; ileri yaşlara kadar hayatta kalan şeyler kalıntılardır, hepsi gereklidir, hiçbirini yinelenmeyecektir, her biri dikkatle gözden geçirilir ve geçkin bir adamın şüpheyle bakan gözleri, bariz bir şekilde şüpheyle bakıyordur; bunu görmek çok zor değildir. Fakat bu gerçek ve somut bir kötüye gidiş değildir. Bu yüzden, hangi gözle bakarsam bakayım gerçek olan şu ki; -bu fikre tamamen katılıyorum- bu küçük sorunu, elimle hafifçe örtmeye devam ettiğim sürece, kadın ne kadar öfkeye boğulsa da, hayatımı diğerleri tarafından rahatsız edilmeden şimdiye kadar olduğu gibi özgürce sürdüreceğim.

Açlık Sanatçısı

Son on yıldır açlık sanatçılarına olan ilgi önemli derecede azaldı. Eskiden bu tip pahalı gösteriler ortaya koymak kazançlı bir işken, bugün bu tamamen imkânsız. İki farklı zaman dilimi. O zamanlar bütün şehir açlık sanatçısıyla ilgilenirdi; bir aç kalma gününden diğerine ilgi sürekli artardı; herkes en azından günde bir defa açlık sanatçısını görmek isterdi; aç kalma gösterisi devam ettiği müddetçe, küçük kafesin önünde bütün gün oturan müdavimler olurdu; etkiyi artırmak için kullanılan meşalelerin ışığı altında açlık sanatçısını seyretmeye geceleyin bile gelenler olurdu; güzel havalarda kafes dışarı çıkarılır ve açlık sanatçısı özellikle çocuklara gösterilirdi; gösteri, sırf moda diye ilgilenen yetişkinler için genelde bir eğlence aracıymışken, çocuklar ise, birbirlerinin ellerini tutarak pas kürkü içinde omurga kemikleri dışarı fırlamış, soluk benizli açlık sanatçısının, etrafa saçılmış saman yığını üzerinde, bir sandalyeye bile tenezzül etmeden öylece oturuşunu, sahte bir gülümsemeyle nazikçe kafasını sallayarak soruları cevaplayışını ve insanlar ne kadar zayıf olduğunu görsünler diye kolunu parmaklıkların arasından uzatışını, ağızları açık, şaşkınlıkla seyredelerdi. İşte o zaman tamamen kendi içine kapanır, kimseyi, hatta kafesteki tek eşya olan saatin vuruşlarını –ki bu onun için çok önemlidir- bile umursamaz, sadece, neredeyse kapalı gözlerle dosdoğru ileri bakar ve dudaklarını nemlendirmek için küçük bir bardaktan ara sıra birkaç yudum su alırdı.

Sürekli değişen seyirci öbeklerinin yanı sıra yine seyirciler tarafından üçlü guruplar halinde seçilen ve genelde kasaplar-

dan oluşan daimi nöbetçiler de olurdu. Bunların görevi açlık sanatçısının kendisini gizli gizli besleyip beslemediğinden emin olmak için gece gündüz adamın başında nöbet tutmaktı. Yine de, bu sadece kalabalığı yatıştırmak için ortaya konmuş bir formaliteydi, çünkü oradakiler çok iyi bilirdi ki; aç kalma süresi boyunca sanatçı hangi şartlarda olursa olsun, hatta buna zorlansa bile asla en ufak bir şey dahi yemezdi; sanatının itibarı buna izin vermezdi. Elbette, her nöbetçi bunu anlayamazdı, gece nöbetini savsaklayan nöbetçi gurupları da vardı. Kasten, uzak bir köşede otururlar ve açlık sanatçısının gizli bir yerden çıkarabileceğini düşündükleri ufak bir yiyeceği yemesine açıkça izin vererek bir kağıt oyununda kendilerini kaybederlerdi. Açlık sanatçısı için böyle nöbetçilerden daha ıstırap verici hiçbir şey yoktu; bu tipler sanatçının sanatını icra etmesini korkunç bir şekilde zorlaştırıyordu; bazı zamanlar, kendisi hakkındaki şüphelerin ne kadar yersiz olduğunu göstermek için güçsüzlüğüne rağmen böyle nöbetler sırasında elinden geldiği kadar şarkı söylemeye çalışırdı. Fakat bu da pek fayda etmezdi; sadece onun yemek yerken bile şarkı söyleyebilme becerisine hayret etmelerini sağlardı. Kafese yakın oturan, salondaki gece lambasının loş ışığıyla yetinmeyip, kendilerine menajer tarafından verilen fenerle onu aydınlatan nöbetçileri daha çok tercih ederlerdi. Tam anlamıyla uyumayı başaramasa da, şiddetli aydınlık onu hiç rahatsız etmez, ışığa ve salondaki aşırı kalabalık ve gürültüye aldırmaksızın biraz olsun kestirmeyi daima başarırdı. Ne olursa olsun, böyle adamlar nöbet tuttuğu zaman, bütün geceyi hiç uyumadan geçirmek çok hoşuna giderdi; sırf adamları uyanık tutup onlara kafesin içinde yenilebilir hiçbir şey olmadığını ve kimsenin yapamayacağı kadar aç kalabildiğini tekrar tekrar göstermek için onlarla şa-

kalaşır kendi göçebe hayatı hakkında hikayeler anlatmaya ve onların hikayelerini dinlemeye dünden razıydı.

Fakat en mutlu anlarını sabah olup da, kendi cebinden ödediği ve nöbetçilerin yorucu, uykusuz bir geceden sonra büyük bir iştahla saldırdıkları devasa kahvaltı getirildiğinde yaşırdı. Bu nöbetçileri etkilemek için ahlaksızca ortaya konan bir girişim olarak da görenler yok değildi, ama bu kadarı fazlaydı. Diğerlerine kahvaltı olmadan, sırf bu işi yapmak için, nöbeti devralıp alamayacakları sorulduğu zaman hemen ortadan yok oluyorlar, fakat ne olursa olsun şüphe etmekten de geri kalmıyorlardı.

Yine de bu, açlık gösterisinin asla vazgeçilmez şüpheleri arasındaydı. Kimsenin, bütün zamanını açlık sanatçısının başında sürekli nöbet tutarak geçirecek zamanı yoktu ve dolayısıyla, aç kalma eyleminin aralıksız doğru olarak gözlenip gözlenmediğini hiç kimse bilemezdi. Bunu sadece açlık sanatçısı bilebilirdi. Böylece, aç kalma eylemiyle tamamen tatmin olabilecek tek seyirci kendisiydi. Fakat diğer sebepler yüzünden de asla tatmin olamıyordu. Belki de zayıflamasının –ki bu zayıflık insanların gördükleri manzara karşısında üzüntü duyup gösteriden uzaklaşmalarına neden oluyordu- açlıkla hiçbir ilgisi yoktu ve belki de bu kadar zayıflamasına neden olan onun hoşnutsuzluğuuydu. Çünkü aç kalmanın ne kadar basit bir iş olduğunu kimsenin bilmediği kadar iyi biliyordu. Bu, dünyadaki en kolay işti. Ve bunu sır olarak da saklamıyordu, fakat kimse ona inanmıyordu. En iyi ihtimalle alçakgönüllü olduğunu farz ediyorlardı. Ama çoğu, onun bir reklam düşkünü olduğunu düşünüyor, hatta onu, aç kalma eyleminin,

kolaylaştırma yollarını iyi bildiği için kendisine basit geldiğini itiraf eden yüz­süz bir sahtekar olarak görüyordu. Tüm bunlarla baş etmek zorundaydı ve yıllar geçtikçe alışmıştı. Fakat içindeki bu tatminsizlik onu yiyip bitiriyordu. Hiçbir aç kalma gösterisinin bitiminde –ki gösterinin belli bir süre olması onun lehineydi- kafesini kendi özgür iradesiyle terk etmemişti. Menajeri gösterinin maksimum süresini kırk gün olarak belirlemişti. Büyük kentlerde bile daha fazlasına asla izin vermezdi. Bunun için iyi nedenleri vardı. Bugüne kadar edindiği tecrübeler ona, kırk günlük bir sürede reklam sayısını artırarak kentin ilgisini canlandırabileceklerini göstermişti. Fakat kırk günün sonunda kalabalıklar dağılır, ilgi gözle görülür oranda azalırdı. Tabii ki değişik kent ve ülkeler arasında küçük farklılıklar ortaya çıkardı, fakat maksimum kırk günlük süreyle sınırlı kural hep kalırdı.

Dolayısıyla, kırkinci günün sonunda çiçeklerle kaplı kafes açılır, amfi tiyatroyu büyük bir seyirci kalabalığı doldurur, askeri bando çalar, açlık sanatçısının gerekli ölçümlerini yapmak üzere iki doktor içeri girer, bir megafon aracılığıyla sonuçlar salona duyurulur ve son olarak kurada seçilmiş olmaktan çok mutlu görünen iki bayan gelerek açlık sanatçısını kafesten birkaç adım indirerek, son derece özenle seçilmiş bir hasta yemeğinin servis edildiği yere doğru götürmeye çalışırdı. Ve o anda açlık sanatçısı daima kendini korumaya alırdı. Kemikli kollarını, ona doğru eğilmiş bayanların yardım etmeye hazır gergin ellerine, bırakır ama bir türlü ayağa kalkmak istemezdi. Kırk günün sonunda şimdi neden tamamen vazgeçmesi gerekiyordu?

Daha uzun bir süre dayanabilirdi, çok daha uzun; tam da aç kalmak için kendisini en iyi şekilde hazırlamışken, hatta istediği formu henüz yakalayamamışken neden şimdi bitmeliydi? Neden, aç kalmaya devam edip de, sadece tüm zamanların en büyük açlık sanatçısı olma şerefinden değil –ki muhtemelen çoktan öyle olmuştu- aynı zamanda kendini bile aşip akıl almazlık krallığına ulaşma şerefinden de mahrum ediliyordu? Çünkü onun aç kalma becerisinin hiçbir sınırı yoktu. Ona hayranmış gibi görünen bu kalabalık neden bu kadar sabırsız davranıyor ve eğer sanatçı çok daha uzun bir süre dayanabilecekse neden onlar da buna katlanmayı istemiyorlardı? Üstelik yorgundu da ve saman yığını üzerinde oturmaktan memnundu. Fakat şimdi bütün ağırlığını kaldırıp yemeye doğru ilerlemesi bekleniyordu. Kafasındaki yemek düşüncesi midesinin bulanmasına neden oluyor ve bayanlara olan saygısı yüzünden kendisini tutmaya çalışıyordu. Bayanların oldukça cana yakın görünen fakat gerçekte son derece kaba olan gözlerine bakar ve ağır kafasını zayıf boynu üzerinde sallardı.

O sırada her zaman olan şey yine olurdu. Menajer gelir ve sanki tanrının samanlar üzerindeki eserini, şehitliğin kıyısındaki bu zavallı adamı –ki açlık sanatçısı farklı bir yönden bakıldığında kesinlikle bu durumdaydı- görmesi için davet edercesine kollarını –müzik herhangi bir konuşmayı imkansızlaştırıyordu- sanatçının üzerinde sessizce havaya kaldırır, ardında çok narin bir şey tuttuğunu belli etmek için ince kollarını abartılı bir özenle açlık sanatçısının beline dolar –aynı zamanda adamın bacakları ve bedeninin üst kısmı kontrolsüz bir şekilde ileri geri sallansın diye onu gizlice sarsarak- ve yüzleri sapsarı kesilmiş bayanlara teslim ederdi. Fakat sanatçı her

şeyi hoş görürdü; sanki kafası yuvarlanmış da açıklanamaz bir şekilde asılı duruyormuş gibi göğsünün üzerine serilir, bedeni büzülür ve bacakları korunma içgüdüsüyle, sanki zemin gerçek değilmiş de aslını arıyormuş gibi yere sürtünerek dizlerinde sıkıca kenetlenirdi; ufak da olsa vücudunun bütün yükünü bayanlardan birine verirdi. Kendisine verilecek olan şerefli görevin böyle olacağını hiç tahmin etmeyen kadın, açlık sanatçısıyla temastan kaçınmak için önceleri yardım isteyen gözlerle, soluk soluğa boynunu olabildiğince gerer, fakat sonra bunda başarılı olamayıp daha şanslı durumdaki arkadaşı ona yardım etmeyince (hatta açlık sanatçısının elini, bu küçük kemik yığını tutuyor olmaktan memnun bir hali vardı) kalabalığın haz dolu kahkahaları arasında gözyaşlarına boğulur ve çoktandır hazır bekleyen bir görevliyle yer değiştirmek zorunda kalırdı. Ardından yemek gelirdi.

Açlık sanatçısı büyülmüş bir baygınlığa benzeyen yarı uykulu bir halin hala tam ortasındaiken, menajer ilgiyi sanatçının içinde bulunduğu durumdan başka bir yöne çekmek için bazı nükteli sözler sarf ederken, aynı zamanda adamın boğazından aşağı bir şeyler dökerdi; ardından seyircilere, sözde açlık sanatçısının menajere fısıldadığı başka bir kutlama mesajı iletirdi. Orkestra, olan biten her şeyi büyük bir tantanayla destekler, kalabalık dağılırdı. Artık kimsenin izledikleri gösterilerden memnun olmamak gibi bir şansı yoktur, açlık sanatçısı dışında hiç kimsenin. Dinlenme için verilen kısa süreli ve düzenli aralar olduğu sürece insanlar tarafından onurlandırılmış bir ihtişamla, ama yine de çoğunlukla tatsız bir ruh haliyle –ki bu ruh halini kimse ciddiye almadığı için gittikçe artıyordu– böyle yaşayıp giderdi. Herhangi biri onu teselli

etmek için ne yapabilirdi ki? Bu şartlar altında daha ne isteyebilirdi ki? Kendisi için üzülop çektiği acıların aslında aç kalmaktan kaynaklandığını ona açıklamak isteyen iyi niyetli biri yanına geldiği zaman, özellikle aç kalma eylemi ileri bir aşamadaysa, açlık sanatçısının çileden çıkıp dehşetli bakışlar altında tıpkı bir hayvan gibi kafesin parmaklıklarını sarsması gibi bir durum ortaya çıkabilirdi.

Fakat menajerin böyle durumlar için kullanmayı sevdiği bir yöntemi vardı. Bir araya toplanmış kalabalığın önünde açlık sanatçısı için özür diler ve bu davranışının sadece, iyi beslenen insanların asla anlayamayacağı açlık olayının neden olduğu gerginlik haliyle açıklanabileceğini itiraf ederdi; ayrıca, hemen ardından açlık sanatçısının bugüne kadar yaptığından daha uzun süre aç kalabileceğini iddia ettiğinden bahseder -ki bu aynı şekilde açıklanabilirdi- bu iddiada var olan tutkuyu, iyi niyetli ve feragati över, fakat ardından bir takım fotoğraflar (aynı zamanda satılık olan) göstererek bu iddiayı çürütmeye çalışırdı. Bu resimler, açlık sanatçısının gösterinin kırkinci gününde zayıflıktan neredeyse erimiş bir halde yatakta yattığını gösteriyordu.

Gerçeğin böylesine çarpıtılması açlık sanatçısı için çok fazlaydı. Bunu çok iyi biliyor olmasına rağmen her defasında cesaretinin kırılmasını engelleyemiyordu. Aç kalma gösterisinin vakitsiz gelen bitişiinde yaşananlar bu çarpıtmanın nedeni olarak gösteriliyordu! Böyle bir anlamama haline, koca bir anlayışsızlar ordusuna karşı savaşmak mümkün değildi. Kafesin parmaklıkları arkasından tam bir bağlılık içinde ve hevesle menajeri dinlemeye devam eder, fakat fotoğrafların her ortaya çı-

kışında parmaklıkları bırakıp inleyerek geriye, samanların üzerine yığılıp kalırdı. Kalabalık, korkuyu bir yana bırakıp tekrar yaklaşır ve ona bakardı. Böyle zamanlara şahit olanlar birkaç yıl sonra tekrar hatırladıkları zaman, nasıl davrandıklarını anlamakta sık sık zorluk çekerlerdi. Çünkü bu arada daha önce bahsedilen ilgi kaybı gerçekleşirdi ve bu çok ani olurdu. Odukça derin nedenleri olabilirdi fakat onları keşfetmek kimin umurunda ki. Her neyse, şımartılmış açlık sanatçısı bir gün, diğer gösterilere üşüşmeyi tercih eden eğlence avcısı kalabalıklar tarafından terk edildiğini fark etti. Menajer eski ilginin birkaç yerde hala var olup olmadığını anlamak için açlık sanatçısıyla Avrupa'nın yarısını bir kez daha dolaştı, tüm çabaları boştu, sanki gizli bir anlaşma varmış gibi açlık gösterisine karşı genel bir nefret oluşmuştu. Elbette, bu nefret böylesine ani gerçekleşmemiştir ve şimdi, olay sonrasında, başarının sarhoşluğuyla yeteri kadar önem verilmeyip yok etme yoluna gidilmeyen ilk birkaç belirtiyi anımsamak mümkündür. Artık bu konuda bir şeyler yapmak için çok geçti, ama yaşayabilmek için bu bir teselli olamazdı. Açlık sanatçısının ne yapması gerekiyordu ki?

Binlerce insanın alkışladığı adam kendisini küçük panayır-daki çadırlarda teşhir edemezdi ve başka bir meslek edinebilmek için fazla yaşlı olmasının yanında son derece fanatik bir şekilde aç kalmaya bağımlıydı. Böylece, menajerine, eşi benzeri olmayan meslek yaşantısındaki kader arkadaşına veda etti ve büyük bir sirkte iş buldu. Duygularını yok etmemek için sözleşme koşullarına bakmadı bile. Sürekli birbirini dengeleyen ve tamamlayan çalışanları, hayvanları ve donanımıyla büyük bir sirk, herhangi birini, istekleri makul olmak kaydıyla

bir açlık sanatçısını bile herhangi bir zamanda kullanabilirdi. Ayrıca, olağanüstü bir durum söz konusuydu; işe aldıkları kişi sadece bir açlık sanatçısı değildi, aynı zamanda onun eski şöretini de işe alıyorlardı. Sanatçının yaşıyla doğru orantılı olarak kaybolmamış kalitesi ve sanatının tuhaflığı düşünüldüğünde, kimse tükenmiş ama gücünden hiçbir şey kaybetmemiş bir sanatçının bu sirkte sıradan bir görev yapmaya çalıştığını söyleyemezdi.

Aksine, açlık sanatçısı daha önceki gibi aç kalabileceğini – ki buna inanmama mümkün değil- garanti ediyor, hatta kendi başına bırakılırsa –ki bunun için daha başta söz vermişlerdi- ilk olarak tüm dünyanın haklı şaşkınlığını kazanacağını iddia ediyordu. Kendi devrinin havasını yansıtan –o anki coşkuyla açlık sanatçısı tarafından çok çabuk unutulmuş- bir iddia olduğu için ilgili kişilerin sadece gülmelerine neden oldu. Aslında açlık sanatçısı işlerin nasıl yürüdüğüne de çok iyi farkındaydı ve içinde bulunduğu kafesin, sirkte en ilgi çekici gösterisiymiş gibi çemberin ortalık yerinde değil de ulaşılması kolay olan dış kısımda, halka teşhir edilen vahşi hayvanların yanında tutuluyor olmasını açıkça kabullenmişti. Kafesin etrafı, parlak boyalarla boyanmış büyük posterlerle kaplanmıştı ve üzerinde, sunulacak gösteriler ilan ediliyordu. Gösteri aralarında vahşi hayvanların yanına doğru seğirten halkın, açlık sanatçısının kafesinin önünden geçip de bir süre durmaması mümkün değildi.

Eğer hayvanları görmeye can atan, bu duraksamayı bir türlü anlamayan ve dar geçit boyunca onları arkalarından ittirerek daha uzun bir seyri imkansız hale getiren insan kalaba-

lığı olmasaydı orada daha fazla zaman geçirilebilirdi. Kendisinin yaşam kaynağı olan bu izleyici topluluğunu büyük bir tutkuyla beklemesine rağmen, bu ziyaret zamanları onun aşırı sinirlenmesine neden olurdu. Başlarda, gösteri aralarını sabırsızlıkla beklerdi; kalabalığın kendisine doğru hücum etmesini büyük bir zevkle seyrederdi. Ta ki, kısa bir süre sonra –nere-deyse bilinçli bir zihinle ortaya konan en inatçı kendini kandırma çabası bile bu deneyim karşısında direnemezdi- onların, istisnasız her seferinde hayvanları görmeye gittiklerini ya da en azından niyetlerinin bu olduğunu kabullenene kadar. Ve belli bir mesafeden bakmak daima en güzeliydi. Çünkü ona ulaştıklarında çığlıklar atıp küfürler savuran bir grup etrafını sarardı. İlk grup –ki kısa bir zaman sonra açlık sanatçısını çok daha huzursuz eden grup haline gelmişti- olayı anladıklarından değil sadece kaprisli ve küstah oldukları için boş vakitlerini ona bakarak doldurmak isterdi. İkinci grubun ise vahşi hayvanlara ulaşmaktan başka bir niyeti yoktu. Büyük kalabalık geçip gitti mi arkasından sürüler halinde diğeri gelirdi.

Durmalarına kimse karşı çıkmayacak olsa da bu insanlar, hala zaman varken bir an evvel hayvanlara ulaşabilmek için, neredeyse o tarafa hiç bakmadan uzun adımlarla geçip giderdi. Nadiren, bir baba yanında çocuğuyla gelip açlık sanatçısını göstererek buna benzeyen fakat çok daha fantastik olan gösterilere gittiği eski zamanlardan bahsederdi. Hayattan ve okuldand edindikleri deneyim yetersiz kaldığı için pek bir şey anlamayan çocukların, sorgulayan gözlerindeki ışık, daha merhametli zamanların yakında geleceğini ele verirdi. Belki de açlık sanatçısı kendi kendine sık sık, eğer kafesi hayvanlara bu kadar yakın olmasaydı her şeyin çok daha iyi olacağını söy-

lüyordu. Bu durum insanların seçim yapmasını kolaylaştırıyordu. Vahşi hayvanların teşhir edildiği bölümden gelen kokuların, gece yarısı bir türlü rahat durmamalarının, yırtıcı hayvanlar için taşınan çiğ et parçalarının kafesin önünden geçmesinin ve beslenme zamanında atılan çığlıkların onu ne kadar huzursuz edip bunalttığından hiç bahsetmiyorum bile. Fakat bu konu hakkında bir kere bile şikayet etme cüretinde bulunmadı; arasından nadiren de olsa bir hayran çıkabilecek olan ziyaretçi kalabalığı için bu hayvanlara muhtaçtı. Bunun yanında, eğer onlara kendi varlığını, yani kabaca söylemek gerekirse hayvanlara giden yolda sadece bir engel olduğunu hatırlatmaya kalksa kim bilir hangi ücra köşeye atarlardı onu.

Küçük bir engel olduğu barizdi, her gün daha da ufalan bir engel. İnsanlar, bir açlık sanatçısına dikkat çekmenin çağları aşan girişimine alışmışlardı. Böylece, sanatçının kararı kesinleşti. Elinden geldiğinin en iyisini yaparak aç kalmak istiyordu, yaptı da, fakat artık onu kimse kurtaramazdı ve insanlar yanından geçip gidiyordu. Aç kalma sanatını kendinize açıklamaya çalışın! Yaşamayan asla anlamaz. Güzel posterler kirlenip okunmaz hale geldi ve yırtıldı. Hiç kimsenin aklına onları değiştirmek gelmiyordu. Ne kadar süre aç kalacağının yazılı olduğu ve başlarda titizlikle güncellenen ilan tahtası da uzun zamandır aynı durumdaydı, çünkü ilk birkaç haftadan sonra bu önemsiz iş orada çalışanlar için sıkıcı bir hal almıştı. Açlık sanatçısı daha önce hayal ettiği gibi aç kalmaya devam ediyordu ve söylediği gibi bunda tam anlamıyla başarılı da oldu. Fakat hiç kimse günleri saymıyordu ve kendisi de dahil hiç kimse ne kadar büyük bir iş başardığının farkında değildi. Bu yüzden kalbi iyice yoruldu. Yine böyle bir zamanda aylak

aylak dolaşan biri kafesin yanında durdu ve eski sayıyla dalga geçerek bunun bir sahtekarlık olduğunu söyledi. Bu, kayıtsızlık ve doğuştan gelen kötü kalpliliğin uydurabileceği aptalca bir yalandı. Çünkü açlık sanatçısı kimseyi kandırmıyor, dürüst bir tavırla çalışıyordu; asıl tüm dünya alacağı ödül hakkında onu kandırıyordu.

Fakat günler geçti bu konu bile kapandı. Bir gün bir yetkili kafesi fark etti ve çalışanlara bu işe yarar kafesin neden buraya terk edildiğini, neden kullanılmadığını ve içinin neden çürümüş samanlarla kaplı olduğunu sordu. Üzerinde sayı yazan ilan tahtasını gören biri açlık sanatçısını hatırlayana kadar kimse bu soruların cevabını bilmiyordu. Sopalarla samanları eşelediler ve açlık sanatçısının içeride olduğunu gördüler. "Hala aç mısın?" diye sordu yetkili. "Hiç durmayacak mısın?" Açlık sanatçısı; "Lütfen beni bağışlayın," diye mırıldandı; onu sadece kulağını parmaklıklara dayamış olan yetkili işitebildi. "Elbette," diye cevap verdi yetkili ve açlık sanatçısının durumunu orada çalışanlara göstermek için parmağını kaşının üzerine koydu. "Elbette seni bağışlarız" "Hep aç kalışımı takdir etmenizi istedim." Yetkili yardıma hazır bir ifadeyle; "Ve bunu takdir de ediyoruz," dedi. Açlık sanatçısı; "Ama takdir etmemeniz gerekiyor," dedi. Yetkili; "Peki, o zaman takdir etmiyoruz. Ama neden takdir etmeyelim ki?" diye sordu. "Çünkü aç kalmak zorundayım, başka türlü yaşayamam." dedi açlık sanatçısı. "Ne tuhaf, neden başka türlü yaşayamazsın?" "Çünkü," dedi açlık sanatçısı ufak kafasını hafifçe kaldırarak ve sanki öpecekmiş gibi dudaklarını büzerek söylediği hiçbir şeyin boşa gitmemesi için yetkilinin kulağına doğru konuştu; "Çünkü sevdiğim yiyeceği bulamıyorum. Eğer bulsaydım, inanın bana, ben

de siz ve diğerleri gibi tıka basa karnımı doyururdum." Bunlar onun son sözleri oldu, fakat kırık bakışlarında aç kalmaya devam edeceğine dair sağlam ve kesinlikle gururlu bir inancın varlığı seziliyordu. "Burayı temizleyin," diye konuştu yetkili ve açlık sanatçısını samanlarla beraber gömdüler. Kafese genç bir panter koydular. Uzun zamandır işe yaramayan bu hayvanın kafesin içinde kendisini oradan oraya atışını görmek, en zor anlayan beyinlerin bile fark edebileceği bir gelişmeydi. Panterin her şeyi vardı. Bakıcılar hiç tereddütsüz hayvanın sevdiği tüm yiyecekleri getiriyorlardı; özgürlüğünü bile aradığı söylenemezdi; ihtiyacı olan her şeyinin neredeyse tıksırana kadar tedarik edildiği bu asil vücut, çevresinde özgürlük barındırıyor gibiydi, sanki bu özgürlük çenesinde bir yerlere takılmıştı; hayattan aldığı haz gırtlığından öyle bir güçle dışarı çıkıyordu ki onu izleyenlerin kaçmaması mümkün değildi. Fakat yine de bu duygunun üstesinden gelip kafesin etrafına toplaşırlar ve oradan asla ayrılmak istemezlerdi.

Josephine, Şarkıcı ya da Fare İnsanlar

Şarkıcımızın adı Josephine. Onu dinlemeyen biri, şarkının gücünü bilmiyor demektir. Halkımızın tamamı müzikten hoşlanmadığı için çok daha etkileyici olan şarkısını söylediği zaman beraberinde uzaklara sürüklenmeyecek kimse yoktur. En sevdiğimiz müzik huzurdur; zor bir yaşantımız var, hatta diğer zamanlar gündelik sorumluluklarımızdan silkinmek istediğimizde, müzik gibi hayatlarımızdan uzak olan şeylerle rahatlamaya çalışmayız.

Fakat bundan çok da şikayetçi değiliz; asla şikayet edilecek kadar da ileri gitmeyiz; en büyük üstünlüğümüzün, elbette mümkün olan en yüksek derecede ihtiyacımız olan pratik kurnazlığımız olduğunu düşünüyoruz ve müziğin sağlayacağı bir mutluluk için özlem duyacak olsak bile, -ki bu asla olmaz- karşılaştığımız her durumda kurnazlık gülümsemesini bir teselli olarak kullanmayı alışkanlık haline getirmişiz. Fakat Josephine bir istisnadır; müziği çok sever ve onunla aramızı nasıl bulacağını çok iyi bilir; o bir tanedir; onun ölümüyle müzik kim bilir ne kadar uzun bir süre hayatlarımızdan yok olup gidecektir.

Bu müziğin gerçekte nasıl bir güce sahip olduğunu hep merak etmişimdir. Biz müziğe karşı tamamen yeteneksiziz; nasıl oluyor da Josephine'in şarkısını anlıyor ya da Josephine bunu inkar ettiğine göre en azından anladığımızı sanıyoruz? Buna en basit cevap, en katı kalplerin bile ona karşı koyamayacağını söylemek olurdu. Fakat bu cevap kesinlikle tatmin

edici değil. Eğer bu, gerçekten doğru olsaydı, kim olursa olsun, ilk anda ve her durumda bu şarkıyla ilgili sıra dışı bir duyguya kapılır, o gırtlaktan, hayatı boyunca hiç duymadığı, duyma yetisine de sahip olmadığı ve Josephine'den başka hiç kimsenin duyamayacağı seslerin çıktığına dair bir hislenme yaşardı. Fakat bence gerçekleşen şey bu değil; ben böyle hissetmiyorum ve başkasının da bunları hissettiğine şahit olmadım. Kişisel toplantılarda birbirimize Josephine'in şarkısının özünde sıra dışı hiçbir şey simgelemediğini açıkça itiraf ediyoruz.

Tam anlamıyla şarkı mı acaba? Müziğe karşı yeteneksiz olsak da bir şarkı geleneğimiz var; ulusumuzun ilk günlerinde şarkılarımız vardı; efsanelerde bundan bahsediliyor ve kimse söylemiyor olsa da elbette bazı şarkılar günümüze kadar gelmiş. Bu yüzden şarkının ne olduğu hakkında bir fikrimiz var ve Josephine'in icra ettiği sanat kafamızdaki şarkı tanımına uymuyor. Bu, tam anlamıyla şarkı mı? Belki sadece ıslıktır? Ve hepimizin aşına olduğu ıslık çalma işi, halkımızın tek becerisidir, ya da sadece bir beceri değil hayatın tipik bir ifadesidir. Hepimiz ıslık çalarız, fakat elbette hiç kimse bunu sanat olarak sunmayı düşünmez, yaptığımız şeyin ne olduğunu düşünmeden, daha doğrusu farkında olmadan ıslık çalarız ve hatta aramızdan pek çoğu, ıslık çalmanın özelliklerimizden biri olduğunu bile bilmiyordur. Eğer Josephine'in şarkı söylemeyi ıslık çaldığı -ki bana öyle geliyor- normal bir ıslık çalma becerisinin sınırlarını bile güç bela aştığı, belki de sıradan bir işçinin işine ek olarak bütün gün boyunca çıkarabildiği sıradan bir ıslığı bile çalmak için yeterli gücü olmadığı- doğru olsaydı, o zaman Josephine'in ileri sürdüğü sanatsal nitelik görüşü çürümüş olur, ama onun neden bu kadar güçlü bir etki yarattığı meselesi hala çözülmesi gereken bir sır olarak kalırdı.

Ne olursa olsun ortaya koyduğu şey salt ısıklık çalmaktan daha fazlasıydı. Uzak bir yere oturup onu dinlemeye başladığınızda, ya da o diğer seslerin arasında şarkı söylerken kendinizi, onun sesini tanıma işine vererek küçük bir sınava tabi tuttuğunuzda, normal ama hassaslığı ya da narinliği yüzünden hafif dikkati çeken bir ısıklıktan başka hiçbir ses duymadığınızı fark edersiniz. Eğer onun hemen önüne oturursanız, salt ısıklıktan çok daha fazlasını işitirsiniz; onun sanatını anlayabilmeniz için sadece onu görmeniz yeterli değildir, aynı zamanda duymanız da gerekir. Bu, her günkü ısılığımız bile olsa, normal bir ısıklıktan başka bir şey yapmadığımızı büyük bir ciddiyetle ortaya koyuşumuzdaki özgünlük, daha ilk anda göze çarpar. Fındık kırmak gerçekten bir sanat değildir ve bu yüzden hiç kimse bir seyirci topluluğunu bir araya getirip, önlerinde fındık kırarak onları eğlendirmeye kalkışmaz. Bunu bir şekilde gerçekleştirip amacında başarılı olursa, o artık kesinlikle tek başına bir fındık kırma eylemi değildir. Veya bu bir fındık kırma eylemidir de, iyi bildiğimiz bir iş olduğu için bu sanatı pek önemsememiştir ve bu yeni fındık kırıcı bize fındık kırma işinin özünü gösterir, ki bu şartlar altında fındık kırma işinde onun çoğumuzdan daha beceriksiz olması olayın etkisi açısından yararlı olabilir.

Belki de Josephine'in şarkısında da buna benzer bir şeyler vardır; kendimizde beğenmediğimiz bazı şeyleri o yaptığı zaman beğeniyoruz, dahası bu konu hakkında bize tamamen katılıyor. Bir keresinde içimizden biri, Josephine'e sıradan halk ağzıyla çalınan ısılığı –bu doğal olarak çok sık gerçekleşirdi– gösterdiği sırada ben de yanlarındaydım, aslında son derece gösterişsizdi. Fakat Josephine için bu bile çok fazlaydı. Onunki

kadar küstah ve kibirli bir gülümseme hayatımda hiç görme miştim. İçinde böyle pek çok dişi tiplmesi bulunan halkımız arasında bile az rastlanan türden, olağanüstü ve kusursuz bir narinliğe sahip olan Josephine, dışarıdan bakıldığında gerçekten çok kaba görünüyordu. Aşırı duyarlılığı sayesinde kendisi de bunu fark etmiş olmalı ki, soğukkanlılığını korumaya karar verdi. Şartlar ne olursa olsun ıslık çalmakla kendi sanatı arasında herhangi bir bağlantı olduğunu asla kabul etmiyor. Bunun tam zıddını düşünenler için hissettiği tek şey küçümseme ya da muhtemelen gizli bir düşmanlıktır. Bu kendini beğenmişlik pek de normal sayılmaz, çünkü benim de dahil olduğum bu karşıt düşünceli zihinler, en az kalabalıklar kadar ona hayranlık duyuyor. Fakat Josephine sadece takdir edilmek değil aynı zamanda tam olarak kendi buyurduğu şekilde takdir edilmek istiyor; tek başına takdir görmenin onun için herhangi bir anlamı yok. Ve ne zaman biri onun önüne otursa çaldığı ıslığın ıslık olmadığını bilir.

Islık çalmak, üzerinde fazla düşünülmemiş alışkanlıklarımızdan biri olduğuna göre, halkın Josephine'i dinlerken de ıslık çaldığına inanılabilir; ne de olsa onun sanatı bize mutluluk veriyor ve biz ne zaman mutlu olsak ıslık çalarız; fakat onu dinlerken asla ıslık çalmayız, fareler kadar sessizleşir, kendi ıslığımız yüzünden uzak ve hasret kaldığımız huzurla kutsanmış gibi sessiz oluruz. Bizi büyüleyen onun şarkısı mı yoksa zayıf, alçak sesini kuşatan ilahi huzur mu? Bir keresinde, Josephine ıslıkla şarkı söylerken küçük bir budala bütün saflığıyla ıslık çalmaya başlamıştı. O an Josephine'den duyduğumuz da kesinlikle aynı sestir; karşımızda, bütün tekarlamalarına rağmen hala çekingenliğini koruyan bir ıslık,

diğer yanda ise seyircilerin arasında kendini bilmez, çocuksu bir ötüş duruyordu. Farkı ortaya koymak mümkün değildi; yine de bu davetsiz kızı tıslamalar ve ısıklarla susturduk. Gerçi buna hiç gerek yoktu; Josephine, tümüyle uzamış boynu ve gerilmiş kollarıyla zafer ışığını çalmaya başlayıp da tamamen kendinden geçtiği zaman, ne olursa olsun kız, utanç ve korku içinde ezilecekti.

Zaten, Josephine her zaman böyledir; onun için önemsiz her ayrıntı, her kaza, her dayanıklılık gösterisi, parke üzerinde herhangi bir çıtırtı, dış gıcirtısı ya da ışıklandırmada bir zayıflama şarkısının etkisini artıracak mükemmel birer fırsattır. Kendince sağır kulaklara şarkı söylediğini düşünüyor, o büyük ilgi ve alkışta en ufak bir azalma belirtisi bile olmamasına rağmen bu beğenin gerçek anlamda bir kavramayla ortaya konmadığını bilerek yaşamayı çok uzun zaman önce öğrenmiş. Bu nedenle bütün rahatsızlıkları makul karşılıyor. Şarkısının duruluğuna karşı koyan ve en basit mücadelede, daha doğrusu herhangi bir mücadele bile verilmeden tüm bu dış müdahaleler, anlayış meselesi her ne kadar konu dışı kalsa da, onun en azından kalabalığı uyandırıp onlara beğeni dolu bir saygıyı öğretmesine yarıyor.

Eğer ufak tefek şeyler onun işine bu kadar yarıyorsa, daha büyükleri kim bilir ne kadar faydalı olurdu. Bizim hayatımız kıpır kıpırdır, her gün karşımıza öyle sürprizler, kaygılar, umutlar ve korkular çıkar ki gece gündüz bize destek olan kader arkadaşlarımız olmadan tüm bunlara tahammül etmek mümkün değildir. Fakat hal böyleyken bile sık sık zorluklarla karşılaşırız; bazı zamanlar gerçekte tek bir kişinin taşıması ge-

reken bir yük altında binlerce omuz titrer. İşte böyle zamanlarda Josephine sıranın kendisine geldiğini düşünür. Dehşet içindeki bu narin yaratık korkudan titreyerek –özellikle göğüs kısmı- karşımıza dikiliverir; sanki tüm gücünü şarkısı için topluyormuş gibi, sanki o ana kadar şarkısına hizmet etmemiş neyi varsa; bütün enerjisi, neredeyse bütün yaşam şansı ondan sökülüp alınmış gibi, sanki kendini iyi kalpli ruhların korunmasına adanmış çırılçıplak uzanan bir kurban gibi, sanki kendi benliğinden tamamen çekip çıkarılmış da soğuk bir meltem rüzgarıyla kaybolup gidecek o şarkıda yaşıyormuş gibi. Fakat böyle manzaralar karşısında rakip olarak tanımlanan bizler, kendi kendimize şöyle deme alışkanlığını edinmişizdir; "Isık bile çalamıyor; bırakın şarkı söylemeyi –şarkıdan hiç bahsetmiyorum- en azından normal bir ıslığı bile çalması için daha yüz fırın ekmek yemesi gerekiyor." Bize öyle geliyor. Fakat yine de daha önce söylediğim gibi, ilk izlenimin ne kadar kaçınılmaz olup olmadığı önemli değil; sonuçta bu, yüzeysel ve geçici bir izlenim. Kısa bir süre içinde, biz de kendimizi, büyük bir içtenlik ve heyecanla, onu dinleyen kalabalığın duygulanımına bırakırız.

Josephine'in, belli olmayan yönlerde oraya buraya koşuşturan ve sürekli hareket halinde olan halkımızı bir araya toplamak için, çoğunlukla şarkı söylemek niyetinde olduğunu gösteren bir tavır takınması yeterlidir –küçük kafası geriye doğru uzanır, ağzı yarı açılır, gözleri gökyüzüne yönelir. Bunu istediği her yerde yapabilir, illa çok uzaklardan görülebilen bir yerde olması gerekmez; tesadüfen, o an için seçilmiş herhangi bir gizli köşe aynı derecede iş görebilir. Şarkı söylemek istediğine dair haberler anında yayılır ve kısa bir süre içinde mera-

sim başlar. Bazen birtakım engeller de çıkmıyor değil; zira, Josephine özellikle, pek çok kaygı ve üzüntünün bizi farklı yollara savurduğu heyecan anlarında şarkı söylemeyi sever, hatta ne kadar istesenez de Josephine'in istediği çabuklukta bir araya gelemezsiniz. Yetersiz sayıdaki dinleyici karşısında bir müddet o muhteşem pozunu takınır, ardından sinirlenmeye başlar, ayaklarını yere vurur, etrafa bir kadına yakışmayacak küfürler savurur, hatta ısırır bile. Fakat bu tarz davranışlar bile onun ününe zarar vermez; halk, onun isteklerini zapt etmek için çaba sarf etmek yerine, hepsini yerine getirmek için elinden gelenin en iyisini yapar; dinleyici toplaması için dışarıya haberler gönderilir (bu iş ondan gizli yürütülür); çevre yollara yerleştirilmiş görevliler oraya doğru yaklaşanlara el sallayarak çabuk olmalarını isterler; makul sayıda bir dinleyici topluluğu oluşturulana kadar tüm bunlar devam eder. Halkın Josephine için böyle zahmete girmesinin sebebi ne olabilir? Bu öyle bir soru ki, cevabı, Josephine'in şarkısıyla ilgili sorunun cevabından daha kolay değil, zaten bu soru da şarkıyla bağlantılı. Eğer halkımızın onun şarkısına kayıtsız şartsız bağlı olduğunu iddia etmek mümkün olsaydı, ilk soruyu bir kalemde geçip tamamen ikinci soruyla bağlantılıyabilirdiniz. Fakat, asıl mesele bu değil; halkımızın kayıtsız şartsız bağlılıkla uzaktan yakından en ufak bir ilgisi yoktur; zararsız hinlikleri ve kuşkusuz, sadece dudak hareketi gerektiren masum dedikoduları seven böyle bir halk, kendini mutlak bağlılığa adayamaz ve tabii ki Josephine de bunu sezmektedir; işte o güçsüz boğazıyla mücadele ettiği asıl mesele bu.

Yine de, böyle genellemeleri çok ileri götüremezsiniz; halk Josephine'e bağlıdır, ama kayıtsız şartsız değil. Örneğin Josep-

hine'e gülmezler. Josephine'de insanı güldürecek pek çok şeyin var olduğunu kabul ediyorum. Gerçekte daima gülmeye eğilimliyizdir. Yaşamımızın getirdiği bütün acılara rağmen, yuvalarımızda belli bir dereceye kadar kahkaha eylemi barındırırız, fakat Josephine'e asla gülmeyiz. Bazı zamanlar halkın Josephine ile –kendi fikrinde şarkısı yüzünden diğerlerinden ayrılan, korunmaya muhtaç bu narin yaratıkla- olan ilişkisini anladığı izlenimine kapılıyorum, sanki Josephine onlara emanet edilmiş ve onlar da ona göz kulak olmak zorundaymışlar gibi. Nedenini kimse bilmiyor, fakat var olan gerçek kesinlikle inkar edilemez. Emanet edilmiş bir şey söz konusu olduğunda kimse gülmez, bu şekilde davranmak emanete hıyanet demektir. Aramızdaki bazı kötü niyetlilerin Josephine için, kalkıp; "Josephine şarkı söylediği zaman kahkaha bizi terk ediyor" diye konuşarak ona yüklenmesinden daha berbat bir şey olamaz.

Böylece, halk, kendine el uzatan –rica ederek mi yoksa zorlayarak mı, kimse bundan emin değil- bir çocuğu evlat edinen bir baba tavrıyla Josephine'i koruyup kolluyor. Halkımızın böyle babacan sorumlulukları yerine getirebilme becerisi gösteremeyeceğini düşünebilirsiniz, ama gerçekte, en azından böyle bir durumda, bu sorumlulukları örnek teşkil edecek şekilde yerine getiriyorlar. Halkın bu konuda bir bütün olarak yapmak zorunda olduğu şeyi tek bir kişi asla yapamazdı. Elbette halkın gücü ile tek kişinin gücü arasındaki fark son derece büyüktür; halkın, koruyacağı kişinin sorumluluğunu yerine getirebilmesi için akrabalıklarının samimi ortamında bulunuyor olması yeterlidir. Ne olursa olsun, hiç kimse Josephine ile böyle meseleleri konuşmaya cesaret edemez. O zaman, "Korunmasız bir ıslık çalıyorum." diye söylenir. Biz de

içimizden, "İstedğin her şey için ıslık çalabilirsin." diye geçiririz. Bunun yanında, karşı çıkışı gerçek anlamda bir çürütme değil de, daha çok, çocukça bir tavırla ortaya koyduğu minnettarlığının ifadesidir ve bir babanın buna rahatsızlık hissiyle yaklaşmaması gerekir.

Her şeye rağmen, bu meselede başka bir şeylerin rol oynadığı belli. Bunun, Josephine ile halk arasındaki ilişkiye dayanarak açıklanması hiç de kolay değildir. Çünkü, Josephine tam zıddını savunuyor; halkı koruyan tek kişinin kendisi olduğuna inanıyor. Son derece ateşli bir şekilde savunduğu şu: Şarkısı, bizi kötü politik ve ekonomik şartlardan kurtarıyormuş, başka da bir şey yapmıyor ve kötü talihimizi bizden uzaklaştıramıyor olsa bile en azından bize dayanma gücü veriyormuş. O, bunu böyle ifade etmiyor, hiçbir şekilde ifade etmiyor. Josephine genelde az konuşur, kafa ütöleyen onca ağzın arasında hep sessiz kalır, fakat ağzı kapalı olsa bile ne demek istediği gözlerinde çakar (çok azımız ağzını kapalı tutmayı başarır ama o yapabilir). Her kötü haber karşısında –pek çok günler yanlışıyla doğrusuyla art arda bir sürü haber üşüşüp durur– hemen doğrulur. Diğer zamanlar yorgunluktan yere doğru yönelir fakat böyle durumlarda, doğrularak boğazını uzatır ve fırtınadan önce bir çobanın yaptığı gibi, sürüsünü gözünün önünden ayırmamaya çalışır. Taşkın, kontrolsüz davranışlar sergileyen çocukların da buna benzer isteklerde bulundukları doğrudur, ama Josephine'in istekleri diğerlerinkinde var olmayan bir temele dayanır. Elbette, ne bizi kurtardığı var ne de bize güç verdiği; herhangi biri için acı çekmeye alışkın, kendi çıkarını düşünmeyen, çabuk karar veren, ölümün bilincinde olan, sadece üzerinde sürekli taşımak zorunda olduğu aşırı cesaretilik

halinin yarattığı ortamı dert ediyormuş gibi görünen ve dahası yürekli olduğu kadar üretken de olan bu halkın kurtarıcısı olduğunu öne sürmek çok kolay bence, her ne kadar bazı kurbanlar verilse de –ki bunlar söz konusu olduğu zaman tarihçiler (genelde tarihi tamamen ihmal ederiz) dehşet içinde donup kalırlar- tüm bu gerçekliklerden sonra, çıkıp da, daima kendini kurtaracak bir yol bulan bu halkın kurtarıcısı olduğunu söylemek çok kolay. Ne olursa olsun kriz zamanlarında Josephine’in sesini diğer zamanlardan daha bir dikkatle dinleriz. Başımızın üzerinde gezinen tehlikeler bizi daha sessiz, alçakgönüllü ve Josephine’in diktatör eğilimi karşısında daha itaatkar yapıyor; özellikle, toplanma nedenimiz asıl meselenin eziyetinden çok uzak olduğu için bir araya gelip birbirimize sokulmaktan memnunuz, sanki savaştan önce bir bardak barış şarabı daha içmek için toplu halde acele (evet acele etmemiz gerekiyor ve Josephine bunu sık sık unutuyor) eder gibiyiz. Şarkılı bir gösteriden çok bir halk toplantısına benziyor, ön taraftan gelen küçük ıslık dışında tamamen sessiz olan bir toplantı; herkes için zaman boş lafla geçirilemeyecek kadar önemli.

Elbette böyle bir ilişki Josephine’i tatmin etmezdi. İçinde bulunduğu durum yüzünden ruhunu kaplayan ve hiçbir zaman tam anlamıyla açıklanamayan o gergin sıkıntıya rağmen, kendine olan aşırı güveni Josephine’in gözlerini kör ediyor. Bu yüzden de göremediği pek çok şey var; daha fazlasını görmesini sağlamak için büyük bir çaba harcamaya gerek yok; bu amaç uğruna, demek istediğim aslında halka yararlı bir amaç için çalışan bir grup dalkavuk daima iş başında –yine de Josephine şarkısını, bir halk toplantısı köşesinde, fark edilmeden

şarkı söylemek için asla feda etmezdi, ki bu o kadar da önem-
siz bir sorun değil.

Zaten onu feda etmek zorunda değil ki, çünkü sanatının farkında olanlar da var. Temelde her ne kadar farklı işlerle ilgileniyor olsak da çaldığı ıslık –kimse bunu yadsıyamaz- kaçınılmaz bir şekilde her birimizin içine işliyor. Pek çoğumuz kafasını kaldırıp ona bakmaz bile, hatta onun yerine yüzünü hemen yanındakinin postuna gömer ve Josephine yukarıda boşa çaba sarf eder. Sessizlik diğerlerinin üzerine çöktüğü sırada yükselen bir ıslık halktan bireye gelen bir mesaj gibidir. Josephine’in ciddi kararların alındığı böyle bir ortamda yükselen zayıf ıslığı, düşman bir dünyanın kaosunun tam ortasında yer alan halkımızın acıklı yaşamına benzetilebilir. Ses ve başarı söz konusu olduğunda aslında bir hiç olan Josephine kendini kanıtlamaya çalışarak bize açılan bir yol arar; bu şekilde düşünmek bize kendimizi iyi hissettiriyor. Bir gün içimizden gerçek bir ses sanatçısı çıkacak olursa, onu bu gibi durumlar ortaya çıktığında kesinlikle dayanılmaz bulur ve hepimiz birlik olup böyle anlamsız bir gösteriyi geri çeviririz. Josephine, onu dinlememizin şarkısına karşı çıkışımızın bir kanıtı olduğunu umarım fark etmez. Aslında bundan şüphelenmiyor da değil –neden ısrarla onu dinlediğimizi inkar etsin ki- ama şarkı söylemeye ve içindeki şüpheleri es geçerek ıslık çalmaya devam ediyor. Bunun aksi bile olsa, onu teselli edecek şeyler hep vardır; hiç kuşkusuz onu, büyük bir samimiyetle ve gerçek bir ses sanatçısı nasıl dinlenirse aynen öyle dinliyoruz, gerçek bir ses sanatçısının boş bir çabayla üzerimizde yaratmak istediği etki için –ki bu, yetersiz kalan yöntemlerine karşılık kendisine doğuştan bahşedilmiş- Josephine’in hiç uğ-

raşmasına bile gerek yok. Bu, her şeyden önce yaşam tarzımızla bağlantılı.

Halkımız arasında gençlik, hatta kısa bir çocukluk dönemi bile yaşanmaz. Dönem dönem, çocuklara özel bir bağımsızlık, özel bir muafiyet sağlanmasına dair istekler olur; bir nebze olsun sorunlardan uzak yaşamaya ve amaçsızca oynayıp eğlenmeye onların da hakkı var. Bu hak onlara tanınır ve yerine getirilmesi için yardım edilir. Evet, böyle istekler olur ve hemen hemen herkes bu istekleri onaylar, onaylanmayı bunlardan daha çok hak eden hiçbir şey yoktur, fakat gerçek yaşam şartlarımız düşünüldüğünde bunların dışında bir şeylerin onay alması pek muhtemel değildir. İstekler onaylanır, bu uğurda emek harcanır fakat kısa bir süre içinde her şey eski haline döner. Bizim yaşamımız öyle bir yaşamdır ki bir çocuk hafiften yürümeye ve çevresini az buçuk ayırt etmeye başlar başlamaz tıpkı bir yetişkin gibi kendi başının çaresine bakmak zorundadır. Ekonomik sebeplerle dağınık yaşamak zorunda kaldığımız bölgeler çok geniş, çok fazla düşmanımız var ve bizim için hazırlanan tuzakları önceden görmek çok zor –çocuklarımızı var olma savaşının içinden çekip alamayız, eğer bunu yapsaydık onların vakitsiz ölümlerini hazırlamış olurduk. Yine de bu hazin nedenlere ek olarak yükseliş gösteren bir başka neden daha var; türümüzün doğurganlığı. Sayıca fazla olan her bir neslin, diğeri üzerinde büyük baskısı var; çocukların çocuk olmaya vakitleri yok. Eğer diğer toplulukların çocukları özenle büyütülüyor, küçükler için okullar açılıyor, halkın geleceği olan çocuklar uzun bir zaman boyunca, her gün bu okullardan sel gibi akıyorsa, bir günden diğerine ortaya çıkan yine aynı çocuk olacaktır. Bizim okullarımız yok, halkımız mümkün olan

en kısa aralıklarla çocuklarımızdan oluşan geniş bir kalabalık yaratabilir –henüz ısılk çalamadıkları için neşeyle tıslayıp ötüşürler, henüz yürüyemedikleri için üzerlerindeki baskı yüzünden yerde debelenip yuvarlanırlar, henüz tam olarak göremedikleri için dimdik duran kütleleri yüzünden her şeyi beceriksizce beraberlerinde sürüklerler, işte bizim çocuklarımız! Ve okullarda olduğu gibi aynı çocuk değillerdir, hayır, daima ve daima sonu gelmeksizin, durmadan yenileri gelir ve bir önceki artık kesinlikle çocuk değildir –hemen ardından, kalabalık ve telaş içinde ayırt edilemeyen, mutluluktan pembeleşmiş o çocuksu yüzler, itiş kakış bir araya toplanırlar. Hiç kuşkusuz, bunun olumlu yanları da var ve diğerleri haklı olarak bu nedenle bizi kıskanıyor, fakat çocuklarımıza gerçek bir çocukluk dönemi yaşatmak elimizde değil. Bunun da kendi içinde bazı sonuçları var. Yok edilemez, elde kalmış bir çocuksuluk halkımızın içine işlenmiş; en iyi özelliklerimiz ve yanılmaz pratik zekamızla tam bir çelişki içinde, bazı zamanlar tıpkı çocukların yaptığı gibi son derece aptalca davranışlar gösteriyoruz; amaçsız, savurgan, bağışlayıcı, dikkatsiz; dahası tüm bu davranışları çoğu zaman sırf eğlence olsun diye sergiliyoruz. Tabii ki bundan aldığımız zevk, bütünüyle çocuksu bir hazzın gücü olmasa da, doğal olarak ondan bir şeyler mutlaka vardır. Üstelik halkımızın çocuksuluğu Josephine’in işine yarıyor.

Fakat bizim halkımızın sadece çocuksu bir yanı yoktur; aynı zamanda erken olgunlaşmış bireyleriz biz. Bizde çocukluk ve yaşlılık dönemleri diğerlerinde olduğundan daha farklı ortaya çıkar. Gençlik diye bir şey yoktur, tam o dönemde yetişkin oluyor ve uzun zaman öyle kalıyoruz. Bu yüzden, bir bütün ha-

linde dirençli ve iyimser olan halkımızın özüne belli bir bitkinlik ve umutsuzluk çöker. Müziğe olan ilgimiz muhtemelen buna bağlı; müzik için çok yaşlıyız, onun uyarıcı ve heyecan veren gücü ciddiyetimize uymuyor, yorgun bir halde onu kovuyoruz, ısığa sığınıyoruz; ara sıra hafif bir ısıklık, bizim için uygun olan bu. İçimizden birinin müziğe kabiliyeti olup olmadığı kim bilir? Eğer olsaydı, türdeşlerimizin karakteri gereği daha ortaya çıkmadan baskı altına alınırdı. Diğer yandan Josephine istediğini yapabilir; ısıklık çalıp şarkı söyleyebilir, ya da işte, kendince her ne yapıyorsa, bizi rahatsız etmiyor, makul karşılıyor ve tahammül edebiliyoruz. Eğer müzik adına bir şeyler içerseydi, bu da mümkün olduğu ölçüde önemsizleştirilirdi. Ona ulaşmak için en ufak bir çaba sarf etmesek bile belli bir müzikal geleneği sürdürmekteyiz.

Fakat halkımızın bu hislerine rağmen Josephine onlara daha fazlasını veriyor. Konserlerinde, özellikle de ciddi anlarda onun şarkıcı sıfatıyla ilgilenenler sadece çok genç olanlardır. Dudaklarını büzüp havayı küçük, sevimli dişlerinin arasından üfleyen, kendi yarattığı notalar karşısında hayranlıkla kendisinden geçen ve bu bayıltan büyüü kendince çok daha müthiş sonuçlar elde etmek adına teşvik edici bir araç olarak kullanan şarkıcıyı zevkle bir tek onlar izler. Açıkça görülebileceği gibi kalabalığın çoğu kendi içine döner. Nadiren yaşanan duraksamalar sırasında itişip kalkışan halk rüyalara dalar; sanki grup, benliğini özgür bırakıyor, huzurdan yoksun birine sadece bir defalığına geniş ve sıcak halk yatağında uzanıp yatma izni veriyor. Ve bu düşlerin arasında, bazen Josephine'in ısıklığı duyulur; o coşturduğuna inanıyor, biz ise sinir bozucu buluyoruz. Ne olursa olsun başka hiçbir yere ait olmadığı için onun ısıklığı

buraya aittir; yoksa müziğin kendisi için uygun bir zaman bulması çok zor olacaktır. Bu ıslıkta, kısa süren zavallı çocukluğumuza, bir daha asla geri gelmeyecek olan kayıp mutluluğa dair bir şeyler var, fakat aynı zamanda bugünün çalışma hayatına ve onun küçük, akıl ermez ama katlanılabilir ve asla söndürülemez neşesine dair bir şeyler de var. Ve tüm bunlar kocaman notalar eşliğinde değil, sadece hafif, gizli ve bazen kısık tonlarda çıkan bir ıslığın içinde söze dökülüyor. Tabii ki bu bir ıslık. Başka ne olabilirdi ki? ıslık halkımızın dilidir, pek çok zaman içimizden biri ne yaptığını bilmeden bütün hayatı boyunca ıslık çalar. Fakat ıslık çalmak günlük hayatın baskılarından bağımsızdır ve kısa bir süreliğine de olsa bizim de kendimizi özgür hissetmemizi sağlar. Bu gösteriler kesinlikle kaçırmak istemeyeceğimiz türden olaylardır.

Her şeye rağmen, bunun, Josephine'in böyle zamanlarda bize yeni bir güç verdiğine dair ortaya attığı iddia ile uzaktan yakından hiçbir ilgisi yok. Elbette bunu sıradan kişiler için söylüyorum, Josephine'in dalkavukları için değil. Onlar dizginlenemeyen bir küstahlıkla şöyle derler: "Başka nasıl olabilir ki? Gelmesi muhtemel tehlikenin tehdidi altında bulunan ve bu tehlike karşısında gösterilerin, yerinde ve zamanında bir savunmadan alıkoyulduğu anlar bile varlığını sürdüren bu büyük ilgi başka nasıl açıklanabilir ki?" Ne yazık ki, son kısma hak vermemek elde değil. Fakat bunun Josephine'in şöhretine herhangi bir katkısı yoktur. Özellikle biri çıkıp da şunları da eklerse böyle düşünmemek mümkün değil; böyle toplantılar düşman tarafından beklenmedik bir şekilde bölünüp de pek çoğumuz hayatını feda etmek zorunda kaldığı zaman, bütün olanların sorumlusu olan ve belki de ıslığıyla düşmanı hare-

kete geçiren Josephine diama en güvenli bölgeyi sahiplenir ve taraftarları tarafından büyük bir aceleyle sessizce ortadan yok edilen ilk kişi olurdu. Fakat aslında bu da herkesçe biliniyor ve Josephine bir dahaki sefere yine şarkı söylemek için kendi uygun gördüğü bir yere yükseldiğinde ona yetişmek için acele ediyorlar. Bundan şu sonuca varılabilir; Josephine, bütün bir halkın hayatını tehlikeye soksa bile kendisine istediği her şeyi yapma imkanı veren kanunların neredeyse dışında yer alır ve her şey ona bağışlanmıştır. Eğer bu doğru olsaydı, Josephine'in iddiası tamamıyla anlaşılabilirdi; evet, eğer halk ona, bu özgürlüğü, bu hiç kimseye bahsedilmeyen ve aslında kanunları yok sayan olağanüstü armağanı verdiyse, bunda belli ölçülerde bir kabullenmenin var olduğu fark edilebilirdi; tıpkı Josephine'in iddia ettiği gibi halk onu anlamıyor, sadece çaresizce takdir ediyor, sanatına değer vermiyor, ona verdikleri zararı telafi etmek için oldukça zalim yöntemler kullanıyor ve nasıl ki Josephine'in sanatı onların anlayışının ötesindeyse, onun kişiliği ve dileklerini de kendilerine ait olan hakimiyet gücünün ötesine yerleştiriyorlar. Anlaşıldığı gibi bu tamamen yanlış; belki de halk kendisini Josephine'e, bireysel detaylar söz konusu olduğunda bu kadar çabuk teslim ediyor, fakat kendilerini kimseye mutlak bir teslimiyetle bırakmadıkları için ona da bırakmazlar.

Uzur, süre önce, belki de sanatsal meslek yaşamının başladığı günden bu yana şarkı sayesinde, çalışmaktan muaf olmaya uğramıştır. Geçim sıkıntısı ve varlığımızı sürdürebilme çabalarımızla ilgili her şeyin baskısı onun üzerinden kalkmalı ve bütün bu yük –muhtemelen- halkın sırtına binmeliydi. Ona ilgi göstermeye dünden razı olan biri –ki böyle tipler çok de-

ğildi- bu isteğin ne kadar tuhaf olduğundan ve böyle bir isteğe ulaşabilme eğilimine sahip bir zihnin varlığından çok bu isteğin içsel haklılığını görmeyi tercih edebilir. Ne olursa olsun halkımız başka sonuçlar çıkarıp bu isteği basit bir tavırla geri çevirir. Aynı zamanda bu talep için üretilen nedenleri çürütmek adına da fazla bir çaba sarf etmezler. Örneğin; Josephine şunu özellikle belirtir; çalışmanın yol açacağı gerginlik sesine zarar verirmiş, söylediği şarkının yanında bu gerginlik çok daha az kalsa bile şarkısını söyledikten sonra yeterince dinlenip bir sonraki şarkı için gücünü yeniden toplama olanağını yok ediyormuş; kendini tamamen buna vermeliymiş ve bu şartlar altında en iyisine asla ulaşamazmış. Halk onu dinler ama önemsemezdi. Etki altına alınması çok kolay olan bu halk bazı zamanlar asla ikna edilemez. Halkın reddedişi, bazen o kadar sert olur ki Josephine bile kısa kesmek zorunda kalır; boyun eğmiş gibi görünür, düzenli bir şekilde çalışır, elinden geldiği kadar iyi şarkı söyler, fakat tüm bunlar bir süreliğine geçerlidir. Sonra mücadeleye kaldığı yerden daha bir güçle yeniden başlar. Öyle görünüyor ki, bu konuda sınırsız bir güce sahip. Aslında, Josephine istediği şeyi tamamen elde etmek için uğraşmıyor. Mantıklı biridir ve çalışmaya karşı herhangi bir nefreti yoktur. Çalışmaktan nefret etmek bizim için tamamen bilinmez bir şeydir. Hatta isteği gerçekleştirilse bile, kesinlikle şimdi olduğundan daha farklı yaşamaz, çalışmak onun şarkısına asla engel olmaz ve böylece şarkısı daha da güzelleşirdi –o sadece halk için, sanatının çağlar boyu devam edecek olan ve şimdiye kadar bilenen her şeyin ötesinde bir kabul için çabalıyor. Belki de saldırılarının yönünü daha baştan değiştirmesi gerekiyordu, belki de şimdi, yaptığı hatanın farkında, ama geri dönemiyor. Herhangi bir geri dönüş kendisine yapılmış bir haksızlık demektir, bu istekle beraber yaşamalı ya da ölmeli.

Söylediği gibi eğer gerçekten düşmanları olsaydı, eminim bu savaşı büyük bir zevkle seyrederler, parmaklarını bile kıpırdatmazlardı. Oysaki, onun hiçbir düşmanı yoktu. Ara sıra içimizden birkaçı ona karşı bazı itirazlarda bulunsada, bu mücadele kimseye zevk vermezdi, çünkü halk böyle bir durumda mahkeme duvarı gibi soğuk bir ifade takınırdı –ki bu tavrı ancak kırk yılda bir görebilirsiniz. Ve Josephine böyle bir durumda sergilenen bu tavra göz yumsa bile halkın kendi içinden birine dahi aynı şekilde davranabileceği fikri herhangi bir eğlence düşüncesini akıllardan siliyordu. Geri çevirme eylemi, Josephine’in isteğiyle benzer yönler taşıyordu. Kaldı ki asıl mesele, bu isteğin özündekiler değil daha çok halkın, kendi vatandaşlarından birine karşı da böylesine anlaşılmaz bir karar verebilme gücüne sahip olmasıydı. Hele ki, babacan bir tavırla, hatta büyük bir özveriyle korudukları vatandaşlarına karşı bile böylesine acımasız olabilecekleri düşünülürse.

Eğer halkın yerinde tek bir kişi olsaydı, Josephine, hiç bitmeyen o son, tutku dolu isteğini söylediği zaman bu kişinin sırf yaptığı iyiliklere bir son vermek için, ne pahasına olursa olsun ortaya koyduğu cömertliğini son raddesine ulaştırarak, katı bir inançla ve bütün benliğiyle ona boyun eğeceğini, evet sırf Josephine’i şımartıp, durmadan yeni isteklerde bulunmasını sağlamak için gerekli olandan daha fazla boyun eğeceğini ve sonra hiç beklemediği anda uzun süredir hazırladığı o son darbeyi indirip onu geri çevireceğini düşünebilirsiniz. Fakat durumun böyle olmadığı çok açık; halkın böyle numaralara ihtiyacı yok; ayrıca Josephine için duydukları hayranlık samimi ve kanıtlanmış. Josephine’in isteği o kadar aşırıydı ki, küçücük bir çocuk bile sonucu önceden görebilirdi. Bununla beraber,

bu tarz varsayımlar da Josephine'in meseleyi algılayışında rol oynuyor olabilir ve reddedilmenin verdiği acıyı daha da çoğaltıyor olabilir. Fakat böyle varsayımlarda bulunuyor olsa bile, bu onun mücadeleden korkup kaçmasına asla neden olmaz. Hatta son zamanlarda, verdiği savaş iyice şiddetlendi. Önceleri bu işi sadece sözlerle gerçekleştirirken şimdilerde kendine daha etkili olduğunu düşündüğü, fakat bize onun için tehlikeli görünen başka araçlar kullanıyor. Pek çoğumuz, kendisinin yaşlandığını, sesinde güçsüzlüğe dair bazı belirtiler baş gösterdiğini hissettiğimiz için fazlasıyla ısrarcı olmaya başladığını inanıyoruz. Bu yüzden, onay almak için son hamleyi yapma zamanının geldiğini düşünüyor. Ben buna inanmıyorum. Eğer bu doğru olsaydı Josephine, Josephine olmaktan çıkardı. Onun için yaşlanma ve sesinde herhangi bir zayıflama söz konusu olamaz. Bir şey istiyorsa, bu dış faktörlerden değil tamamen içsel gereksinimlerden kaynaklanıyor demektir. Bir an hafif alçaldığı için değil, dorukta olduğu için en yüksekte duran taca uzanıyor. Eğer gücü yetseydi, bu tacı daha da yükseğe koyardı.

Ne olursa olsun, dışardan gelen güçlülere tepeden bakan tavrı en aşağılık yöntemleri kullanmaktan da onu alı koymuyor. Öyle görünüyor ki; haklılığından son derece emin; dolaşısıyla bu fikre nasıl ulaştığının pek bir önemi yok; onun düşüncesine göre dünyadaki bütün ciddi yöntemler tam anlamıyla başarısızlığa mahkumdurlar. Belki de bunun nedeni, verdiği mücadelenin yönünü şarkısının krallığından daha değersiz bir tarafa çekmiş olmasından kaynaklanıyor. Taraftarları ondan duydukları sözleri etrafa yayıyorlar. Söylentilere göre, o kadar değişik bir tarzda şarkı söyleyecekmiş ki, en gizli iti-

razları yapanlar da dahil, toplumun her kesiminden kişilere, kendi algıladıkları şekilde bir mutluluk değil de Josephine'in uzun zamandır hasretini çektiği şekilde, gerçek bir mutluluk – ki halk, bu mutluluğu daima hissettiğini savunuyor- yaratabilirmiş. Ardından şunu da ekliyormuş; yüce olanı bozup, adi olanına pirim veremeyeceğine göre her şey tıpkı eskiden olduğu gibi kalmak zorundaymış. Fakat, çalışmaktan muaf olmak için verdiği savaş söz konusu olduğunda durum değişiyor, şarkısı uğruna yürüttüğü bir mücadele gibi görünse de, silah olarak doğrudan şarkısının o değerli gücünü kullanmıyor; bu yüzden kullandığı her araç yeteri kadar iyi kalıyor.

Sonuç olarak, eğer istekleri karşılanmazsa yüksek perdeden okuduğu parçaları kısaltacağına dair söylentiler yayıldı, örneğin. Yüksek perdeden okumanın ne demek olduğunu bilmiyorum ve Josephine'in şarkılarında böyle bir şeyin var olduğuna dair en ufak bir iz bile görmedim. Ne olursa olsun Josephine yüksek perdeden okuduğu doğaçlama parçaları kısaltmak istiyordu. Şu an için onları tamamen yok etmeyecek, sadece kısaltacak. Önceki gösterisiyle arasında hiçbir fark görmediğim için, benim dışımda herkes gözdağı vermekle iyi yaptığını düşünüyor. Bütün halk parçaların kısaltılması hakkında hiçbir laf etmeden onu her zaman olduğu gibi dinledi. Ve onun isteklerine karşı tavırlarında herhangi bir değişiklik olmadı. Dahası, Josephine'in görünümündeki büyüleyici bir şeylerin varlığı nasıl kaçınılmazsa, kabul etmeliyim ki aynı büyüleyicilik düşünce tarzında da mevcut. Örneğin, bu gösteriden sonra, sanki şarkılarıyla ilgili verdiği kararın çok sert ve ani olduğunu düşünüyormuş gibi bir dahaki sefere okuduğu parçaları tekrar kendi bütünlükleri içinde icra edeceğini açıkladı. Fakat bir

sonraki konserden sonra bunun üzerine yeniden düşündü. Şimdi o muhteşem parçalar iyilik adına tamamen yok oldu ve Josephine'in onayıyla aksi yönde bir karar alınmadıkça bir daha da geri dönmeyecekler. Artık halk tüm bu açıklamaları, verilen kararları ve yapılan değişiklikleri iyi niyetli fakat anlayıştan uzak bir tutumla duymazdan geliyor. Tıpkı, düşüncelere dalmış bir yetişkinin bir çocuğunun mırıldanmalarına kulak asmaması gibi.

Her şeye rağmen, Josephine vazgeçmiyor. Mesela, son zamanlarda, çalışma sırasında meydana gelen ve şarkı söylediği süre boyunca ayakta durmasını zorlaştıran ayağındaki yarayla başı dertte. Çünkü sadece ayakta dururken şarkı söyleyebiliyor ve şarkılarını kısaltmak zorunda. Topallamasına ve taraftarlarından kendisini desteklemelerini istemesine rağmen kimse onun gerçekten yaralandığına inanmıyor. Her ne kadar onun ufak bedeninin özel bir hassasiyete sahip olduğunu itiraf ediyor olsam da, biz, işçilerden oluşan bir halkız ve Josephine bizden biri. Eğer bedenimizdeki çürüklere dayanarak topallamaya kalkışsaydık, bütün bir halkın topallaması asla durmazdı. Fakat, o ne kadar etrafta sakat gibi başkalarının yardımıyla dolaşırsa da, halkın karşısında sık sık acınacak duruma düşse de, gösterinin kısaltılmasından dolayı gereksiz yaygara koparmaksızın onu tıpkı daha önce olduğu gibi büyük bir minnettarlık ve zevkle dinliyorlar.

Sonsuza kadar topallayamayacağına göre, mutlaka başka şeyler icat eder, yorgunluğunu, kızgınlığını ya da güçsüzlüğünü öne sürerdi. Böylece konserlere ek olarak bir de dramlarımız olmuştu. Josephine'in arkasındaki taraftarları ona şarkı

söylemesi için yalvarıyorlar. Şarkı söylemeyi çok isterdi, ama yapamıyor. Onu teselli ediyorlar, iltifatlar yağıdırıyorlar, şarkı söylemesi için önceden ayarlanmış yere neredeyse kucaklarında taşıyarak götürüyorlar. Sonunda anlaşılması güç bir ağlama krizine giriyor ve direnmekten vazgeçiyor. Belli ki, son bir gayretle şarkı söylemeye çalışıyor; kolları her zamanki gibi iki yana doğru uzanmıyor, onun yerine insana sanki biraz daha kısalmış izlenimi verecek şekilde bedeninin iki yanında cansız bir halde salınıyorlar. Bu şekilde şarkı söylemeye çalışıyor ama bir kez daha işe yaramıyor. Bu, istemsiz bir şekilde seğiren kafasından anlaşılıyor ve gözlerimizin önünde yığılıveriyor. Fakat ardından ayakları üzerinde kalkmaya çalışıyor ve diğer zamanlardan farklı olmadığına inandığım tarzda şarkısını söylüyor. Eğer, ince nüansları fark edebilecek kadar iyi kulağa sahip biri varsa burada normal olmayan bir heyecan olduğunu sezebilir, fakat bunun ancak performansa bir katkısı olabilir. Ve bittiği zaman önceki zamanlardan daha az yoruluyor; sağlam adımlarla –eğer telaşlı tökezlemeleri böyle tanımlanabilirse- taraftarlarından gelecek herhangi bir yardımı reddederken kendisine saygıyla yol açan kalabalığı soğuk bakışlarla süzerek ilerliyor.

Onunla ilgili son yaşananlar bunlardı. Yine de, en son gelişme, şarkısını söylemesi beklendiği bir zamanda ortadan kayboluşu oldu. Onu arama işinde sadece taraftarları değil pek çok kişi görevlendirildi. Fakat tüm çabalar boşunaydı, Josephine ortadan yok oldu; ne şarkı söylemek ne de şarkı söylemesi için herhangi bir yalvarış duymak istiyordu, bu sefer dönmek üzere gitmişti. Parlak zekasına karşın böylesine kötü bir hesap yapmış olması çok tuhaf, öyle ki bunu hiç he-

saplamadığı ve bizim dünyamızda başa gelebilecek en hazin kader tarafından zorlanmış olduğu düşünülebilir. Şarkıdan uzaklaşan, ruhlarımız üzerinde kurduğu gücü yok eden kendisi. Eğer bu ruhlar hakkında çok az şey biliyorsa, bu gücü nasıl kazanmış olabilir? Saklanıyor ve şarkı söylemiyor, fakat sakın, görünürde herhangi bir hayal kırıklığı yaşamayan, bu kontrollü kitle, ki yaşananlar tam tersini söylese de etrafa hediyeler dağıtıp Josephine de dahil hiç kimseden hediye kabul etmeyen bu halk kendi yolunda ilerlemeye devam ediyor. Her şeye rağmen Josephine için işler daha da kötüye gidebilir. Son ıslığını öttürüp ardından tamamen sessizliğe bürüneceği zaman çok yakın. Onun olayı, halkımızın sonsuz tarihinde sadece önemsiz bir yarıntı. Halkımız bu kaybın üstesinden gelecektir. Elbette bu, bizim için kolay olmayacak; bu katıksız sessizlik içinde halkı bir araya toplamak nasıl mümkün olacak? Hem Josephine varken bile sessiz değiller miydi? Onun gerçek ıslığı hatırasından çok daha yüksek ve canlı mı olacaktı? Halkımız şarkısının asla yok olamayacağı düşüncesiyle, büyük bir erdem sergileyerek Josephine'in şarkısına fazlasıyla değer vermedi mi? Belki de, tüm bunlara rağmen özlemini çekeceğimiz çok fazla şey yoktur, fakat dünyevi acılardan kurtulmuş olan Josephine –ki ona göre bu seçilmişlere özgü bir durum- büyük bir neşeyle, halkımızın kahramanlarından oluşan geniş bir kalabalığın içinde kayıplara karışacak ve tarihimizi kaydetmek gibi bir meselemiz olmadığı için bütün kardeşleri gibi kısa bir sürede yüksek bir kurtuluş içinde unutulup gidecek.

Fragmanlar

İyi aldatılırken, Kötü aldatılmamaktadır.

Her şey bir aldatmacadır: en az yanılmaya bakmak, normal ölçüler içinde kalmak, en aşırının peşinden gitmek. Birinci durumda ona ulaşmayı kendisi için kolaylaştırmaya çalışarak insan aldatır İyi'yi, ve eline yetersiz silahlar vererek aldatır Kötü'yü. İkinci durumda, dünyevi işlerde bile ele geçirilmeye uğraşılmadığı için aldatılır İyi. Üçüncü durumda ise, kendisinden olabildiğince uzaklaşarak aldatılır İyi, ve en aşırıya vardırılarak güçsüz kılınacağı umulduğu için aldatılır Kötü. Bunların içinden yeğlenebilir olarak ikinci durum görünüyor, çünkü her durumda İyi aldatılırken, hiç olmazsa bu durumda, en azından görünüşte, Kötü aldatılmamaktadır.

Tutuklu gerçekte özgürdü

Yaptığı her şey olağanüstü geliyordu ona, ama aynı zamanda, akıl almaz yenilik sağanağından dolayı olağanüstü acemi; hatta katlanılması güç, geçmişte kendi yerini bulmaktan yoksun, soy zincirini kesen, dünyanın o zamana dek en azından sezilebilen müziğini ilk kez en derin kaynağından söküp atan şeyler, olarak da geliyor. Bazen küstahlığa kapılıp, kendisinden daha çok dünya için kaygılanıyor.

O, kendini bir tutukevine teslim edebilirdi. Bir tutuklu olarak ö l m e k – bu yaşamın bir amacı olabilirdi. A m a parmak-

lıklı bir kafesin içindeydi. Dünyanın gürültü patırtısı parmaklıkların arasından içeri akıyordu, sanki evmiş gibi vurdumduymaz ve zorbaca; tutuklu gerçekte özgürdü, her şeye katılabilirdi, dışarda olan biten hiçbir şeyi kaçırmıyordu, hatta kafesten çıkabilirdi, her şeyden önce parmaklıklar birbirinden metrelerce uzaktaydı, yani tutuklanmış bile değildi.

Öyle bir duygu var ki içinde, salt yaşıyor olması kendi yolunu tıkıyor. Ama yine bu engellemeden, yaşamakta olduğu kanıtını çıkarıyor.

Putlara tapınmanın nedeni

Putlara tapınmanın ilk nedeni, kuşkusuz nesnelerden korku, ama, buna bağlı olarak, nesnelerin gerekliliğinden korku, ve buna bağlı olarak nesnelere karşı sorumluluktan korkuydu. Bu sorumluluk öylesine dayanılmaz bir şekilde ortaya çıktı ki, insan onu bir tek olağanüstü insanın omuzlarının üstüne yıkmayı göze alamadı, çünkü bir tek aracı da insanın sorumluluğunu azaltamayacaktı, yalnızca bir tek varlıkla ilişkisi, gereğinden fazla sorumluluğu insanın bir yük gibi sırtında taşımasına yol açacaktı, işte bundan dolayı her nesnenin sorumluluğu nesnenin kendisine verildi, daha da ileri gidilerek nesneler insanlardan en çok sorumlu tutuldular.

“Neden uçup gitmediniz bu şehirden?” diye sordum.

Birliklerimiz, nihayet şehre güneyden girmeyi başardılar. Benim emrimdeki birlik şehrin dışındaki yarı kavrulmuş kiraz ağaçlarının gölgesinde konaklamış, gelecek emirleri bekli-

yordu. Ne ki, güneyden gelen borazan seslerini işitince bizi tutacak kimse kalmadı. Elimize gelen silahı kaptığımız gibi, her birimizin kolu bir başka arkadaşının omzunda, karışık düzen savaş çılgınlıkları atarak ilerledik. "Kahire! Kahire!" diye haykıryorduk uzun sıralar oluşturarak bataklıklar arasından şehre ilerlerken. Güney kapısına vardığımızda cesetler ve sarımsı bir toz dalgası karşıladı bizi. Duman topraktan tüter gibiydi, her yanı kaplamıştı. Duraksamadık, geride kalmak istemiyorduk, savaştan nasibini almamış sapa sokaklara daldık hemen. Sokaktaki ilk evin kapısını baltalarla parçaladık, eve öyle çılgınca daldık ki kendi çevremizde dönenip durduğumuzu bile fark etmedik. Koridordan bize doğru yaşlı bir adam yaklaştı. Çok garip bir adamdı: Kanatları vardı. Açılmış geniş kanatlarının boyu adamın boyundan uzundu. "Kanatları var!" diye haykırdım dehşet içinde, durumu anlamadan arkadan itenlerin izin verdiği kadar geriledik. "Ne o, şaşırdın mı?" dedi yaşlı adam. "Burada hepimiz kanatlıyız ama ne fayda, elimizden gelse koparıp atardık bu kanatları." "Öyleyse neden uçup gitmediniz bu şehirden?" diye sordum. "Uçup gitmek, evimizi, şehrimizi, Tanrılarımızı, ölülerimizi terk etmek, öyle mi?"

İmparatorun Haberi

Şöyle anlatılır: İmparator sana, tek başına sana, sen zavallı bendesine, İmparator güneşinden çok ama çok uzaklara kaçmak zorunda kalan minicik gölgeye, doğrudan sana, yattığı ölüm döşeginden bir haber yollamıştır.

Yatağının başucunda diz çöken ulağının kulağına fısıldamıştır bu haberi, onun anladığına emin olmak için, yeniden

kendi kulağına fısıldamıştır sonra, en sonunda, başını sallayarak anlaşılan doğruluğunu onaylamıştır. Çevredeki duvarlar yıkılıp, sarayı çepeçevre saran merdivenlere toplanıp ölümü izleyen ekabir sınıfla arasında tek engel bırakılmayan imparator, ulaşı haberini ulaştırmak için salmıştır. Ulak hemen yola düşer, gücü kuvveti yerinde, yorulmak bilmez bir adamdır; bir bu kolunu bir diğerini kaldırıp kalabalığı yarar geçer. Karşılaştığı direnişleri aşmak için göğsüne işlenmiş güneş armasını göstermesi yeterlidir, kimseye gösterilmeyecek kolaylıklar ona gösterilir. Fakat kalabalık öyle büyüktür, geçilen odalar öyle çoktur ki, bir türlü kurtulamaz. Kurtulabilse kuş gibi uçup gelecek, sen onun yumruğunun sesini kapıda işiteceksin, ne yazık ki, boşuna uğraşıyor, hala sarayın en içindeki odaları aşmaya çaballıyor. Ne yaparsa yapsın, bu odaları geçemeyecek, geçse de başarmış olmayacak, bu kez merdivenleri aşması gerekecek, merdivenleri inse de başaramayacak, bu kez avluları kat etmesi gerekecek, diyelim bunu da başardı, birinci sarayı da içeren ikinci sarayın duvarları çıkacak karşısına, yine merdivenler, yine avlular, bin yıl sürecektir bir koşuşturma. En sonunda, kendini en dıştaki kapıdan da kurtarabilirse, bunu asla yapamasa da yapabildiğini varsayalım, bir bakacak ki, karşısında koca başkent dikiliyor, dünyanın merkezinde duran, tortusu bile dağ gibi büyük başkent; başkentin içinden bir yol bulup geçmek olanaksızdır, hele elinizde bir ölünün haberini taşıırken! Ya sen? Pencerenin önünde akşama dek oturur, imparatorun haberini hayal edersin

Bu olağanüstü, bu öldürücü gerginlikte yaşamak en doğru yol

Bugün hiçbir şey yapamadım... Oturdum, birkaç kitap karıştırdım, o kadar... Önemli bir şey yapamadım. Şakaklarımın, için için zonklamasını dinledim arada. Bütün gün mektuplarınla didindim... Üzüntü, sevgi ve dert içindeydin; kesin olmayan bir şeye karşı, bilinmeyen bir korkuyla kaplıydı yüreğim...

Kesin olmayışının nedeni, gücümü aşmasından geliyor. Oysa yalnız bir kez okumuştum mektuplarını, bir daha okumayı alamıyordum göze; bir yarım sayfa yer var ki, onu hiç okumadım daha. Bu olağanüstü, bu öldürücü gerginlikte yaşamamanın en doğru yol olduğunu anlamak istemeyiz de, gevşetmeye yelteniriz bu gerginliği (sen de buna benzer bir şey söylemiştin, o zamanlar alay etmek istemiştin seninle), düşüncesiz bir hayvan gibi çırpınır, kurtarırsın kendimizi. (Oysa hayvanlar gibi de severiz düşüncesizliği), ama sözde kurtarırsın; kudurmuş, yolunu şaşırmış elektrik akımları içimize boşalır, sarsılır, yanarız oysa. Neler söylemek istiyorum bununla, farkında değilim; yakınıyorsun Milena, sözle değil, susarak yakınıyorsun mektuplarında; bir yerinden yakalamak istiyorum onları; bana yönelmiş olduklarından ötürü yakalayabilirim de... Bu karanlıklarda bile seninle eş düşünürdün olabilmek! Şaşılacak kadar güzel, değil mi? Yanıldığımı da sanmıyorum.

Geceleyin

Gömülmek geceye. Bazan düşüncelere dalmak için baş eğilir ya, onun gibi tıpkı, düpedüz gömülmüş olmak geceye. Dört bir yanda insanlar uyumaktadır. Ufak bir oyunculuk, masum

bir kendini aldatis, sanki evlerde uyumaktadırlar, sağlam yataklarda, sağlam çatılar altında, döşekler üzerinde boylu boyunca uzanmış ya da kıvrılıp büzülmüş, çarşaflar üzerinde, yorganlar altında; gerçekte bir araya gelmişlerdir,

O bir vakitler ve sonraları olduğu gibi çöl bir yerde, açıkta bir konak, sayılamayacak kadar insan, bir önder, bir kavim, soğuk bir gök altında, soğuk topraklar üzerinde, önce ayakta, şimdi savrulmuş yerlere, alınlar kollara bastırılmış, yüzler yere doğru, sakın soluyarak. Ve sen uyanık durursun, nöbetçilerden birisin, yanıbaşındaki çalı çırpı yığınınından yanan bir odun parçasını sallayarak sana en yakın kişiyi bulursun. Neden uyanıksın? Birinin uyumaması gerekiyor işte. Birinin nöbette beklemesi gerekiyor.

KAFKA

SEÇME YAZILAR

Dünya edebiyatına damgasını vuran Franz Kafka'nın neredeyse tüm eserlerinin ölümünden sonra yayınlanabilmiş olmasını Prag'daki üniversite yıllarından beri yakın arkadaşı olan Max Brod'a borçluyuz. O dönemde sıkça örneklerine rastlandığı gibi, Kafka tüm günlüklerini, notlarını ve yarım kalmış eserlerini ölümünden sonra yakılmak üzere Max Brod'a göndermişti. Bu satırların okurları, Kafka henüz hayattayken ve gitgide yaklaşan ölümüne pek az süre kalmışken neden bu eyleme kendi cesaret edemedi diye sorabilir. Sanırım bu sorunun cevabı da yarım kalan eserleri gibi ebediyen sır kalacaktır.

Kafka Almanca kaleme aldığı eserlerinde, bu dilin Türkçe'de olduğu gibi esas fiili cümlelerin sonuna saklayabilme özelliğini koruyarak, çok uzun, karmaşık ifadelerle okurunu son kelimenin son hecesine kadar merakta bırakmayı ve indirici darbeyi son anda vurmaya sanatının bir parçası haline getirmişti. Aynı şekilde, eserlerinde çift anlamlı kelime oyunlarına sıkça başvurmuş, gerçeği okurunun zihninde oluşan soru işaretlerinin ardına gizlemiştir. Bazı romanlarını tamamlamadığı için geride bıraktığı ipuçları sürekli bir tartışma konusu olmuştur.

proflkitap

proflkitap

proflkitap

www.proflkitap.com

9 780201 379082